

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық, қоғамдық-ақпараттық журнал

АБАЙ

СӘУІР-2025

ТАҒЫЛЫМЫ №4(22)

«АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ»

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық,
қоғамдық-ақпараттық журнал

2023 жылдан бастап шығады.

Шығу жиілігі-айына бір рет.

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму
министрлігінің мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін
және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ88VPY00079149
куәлігімен тіркелген

БАС РЕДАКТОР:

**Нұрманбекова Раушан
Қабжанқызы**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Еспенбетов А.С.,
профессор, филология
ғылымдарының докторы
Shakarim university

Кәрімов М.К.,
профессор, тарих ғылымдарының
кандидаты
Shakarim university

Кожяхметова Д. О.,
PhD, Shakarim university

Шәкерхан Қ.О.,
PhD, Shakarim university

Султанова Н.К.,
педагогика ғылымдарының
кандидаты, доцент
Alikhan Bokeikhan University

Туленов Б.А.,
Абай облысы білім басқармасы
басшысының міндетін атқарушы

Аубакирова М.С.,
дизайнер

«АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ»
Республикалық ғылыми-
әдістемелік, педагогикалық-
танымдық, қоғамдық-ақпараттық
журнал. Редакция келіп түскен
материалдар, қолжазбалар
қайтарылмайды. Редакция
жолданған материалдың
мазмұнына жауап бермейді.
Басылған материал бойынша
жауапкершілік әр автордың өзінде
болады. Материалдарды
журналдың рұқсатынсыз көшіріп
басуға болмайды.

Журнал мұқабасындағы Абай суреті:
<https://florcvet.ru/abay-nanbaev-biografiya/>
А. Боколеев.

«Абай тағылымы» журналы
«ABAY TAGYLYMY»
2025 жыл

МАЗМҰНЫ

Редактордың алғы сөзі.....3

Абай Құнанбайұлы4

Қабдиева Меңтай Ақылбайқызы.....5

Исаханова Жанар Серикказыевна.....8

Базарова Айгүл Құрманғазықызы.....10

Қусаинов Алтынбек Болатбекович.....12

Жакыпова Гаухар Кабылқызы.....15

Мусанова Адина Дашақызы.....17

Шарипханова Айжан Шарипхановна.....21

Елена Владимировна Кондратьева.....23

Конокпаева Айжан Боранбаевна.....25

Жангужанова Гаухар Ереновна.....28

Жылкайдарова Айслу Серикбаевна.....31

Қусайнова Асемгул Курманғалиевна.....33

Суртаева Раиса Айратовна.....35

Жалелова Алия Жалеловна.....38

Уразаева Гульнара Туkenовна.....41

Лавриненко Татьяна Леонидовна.....44

Жумабекова Айгуль Оралгазиновна.....46

Дулатова Жаннұр Дулатқызы.....48

Кайрбаева Маржан Нурбековна.....50

Ажгожина Маржан Даутбековна.....52

Слямова Гульжан Берикхановна.....54

Кудайбергеннова Кымбат Советкановна.....54

Садықова Айжан Мақсатқызы.....56

Ибраева Акмарал Габдулгазизовна.....58

Дуйсенбаева Маржан Айбатоліевна.....61

Киырбаева Гульмира Алтаевна.....64

Нурекешова Гулбаршын Кайратовна.....66

Боровикова Татьяна Анатольевна.....71

Сабирова Луиза Ринатовна.....75

Атантаева Шолпан Сагындыковна.....79

Шамсутдинова Шинар Жумағалиевна.....81

Ашманова Дина Асетовна.....85

Абайдың тоғызыншы қара сөзі.....86

*Ұстаздық қылған жалықпас,
Үйретуден балаға
Ақырын жүріп, анық бас,
Еңбегің кетпес далаға.
Абай*

Ұлы Абайдың жазу үстелі қасында

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың ұсынысымен Семейге тарихи қала мәртебесі берілді. Бұл ұсыныс жалпы халықтың қолдауына ие болды. Бұдан соң Президент тағы бір маңызды шешім жасап, Абай облысын құрды. Семей қаласын облыс орталығы етіп бекітті. Бұл Жаңа Қазақстанның жаңаша әділетті жолының айқын көрінісі еді. Абай даналығы Қазақ елін асқақтатпаса төмендетпейтіні хақ! Ел Президенті соған ерекше мән беріп отыр. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Абай облысы ашылғаннан кейін ең алғаш рет «Ұстаздар күнінде» Семейге арнайы келіп, халықпен кездесу өткізді.

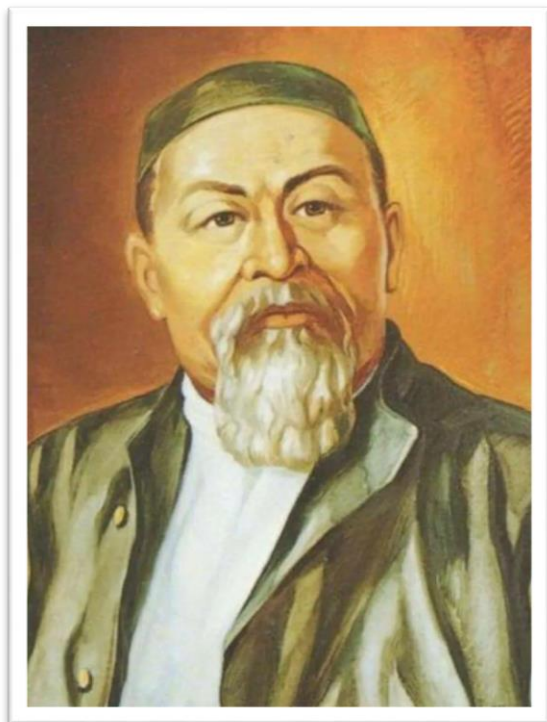
Облыс мәртебесіне ие болған кезде қарапайым халықтың қуанышында шек болмады. Әсіресе, бір кездері бұрынғы Семей облысының ірге тасы қалануына тер төгіп, үлкен еңбек сіңірген ардагер-ақсақалдарымыз тіпті көздеріне жас ала қуанды. Кейіннен, облыс әкімі ақсақалдармен кездесу өткізді, ел ағалары жігерлі басшыға ақ батасын берді. Осы жақсы жаңалықтар халықты қанаттандырды, бәріміз серпіліп қалдық. Біз де Абай облыстық білім басқармасының қолдауымен «Абай тағылымы» журналын шығаруды қолға алдық. «Абай тағылымы» журналы ғылыми-педагогикалық ортаға арналған. Дегенмен, қазіргі таңда тек республиканың бүкіл халқы үлкен де, кіші де журналымызға қызу түрде атсалысуда.

Қазіргі заманда ауылда болсын, қалада болсын, білім нәрін себуші ұстаздар қауымы екені рас. «Артық ғылым кітапта» деп ғұлама Абай айтқандай, журналдың басты мақсаты-жаңалықтың жаршысы болу, білім мен тәрбиенің дәнін егу. «Білім – шамшырақ», біз осы жолды ұстандық. Сол себептен журналға Абайдың «Ұстаздық қылған жалықпас, үйретуден балаға, ақырын жүріп, анық бас, еңбегің кетпес далаға» деген өлең жолдарын эпиграф етіп алдық. «Абай тағылымы» – республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық-танымдық және ел өміріне де арналған қоғамдық-ақпараттық журнал болмақ. Журналға университет, колледж, мектеп мұғалімдерімен қатар, барлық мамандық иелері, жастар мен оқушылар, дана қарияларымыз да атсалыса алады.

Құрметпен, Раушан Нұғманбекова

«Абай тағылымы» журналының Бас редакторы

АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІН ОҚИ ОТЫРЫҢЫЗДАР...

Қыран бүркіт не алмайды, салса баптап?

Абай Құнанбайұлы

Қыран бүркіт не алмайды, салса баптап?

Жұрт жүр ғой күйкентай мен қарға сақтап,

Қыран шықса қияға, жібереді

Олар да екі құсын екі жақтап.

Қарқылдап қарға қалмас арт жағынан,

Күйкентайы үстінде шықылықтап.

Өзі алмайды, қыранға алдырмайды,

Күні бойы шабады бос салақтап.

Тиіп-шырып, ыза қып, ұстатпаса,

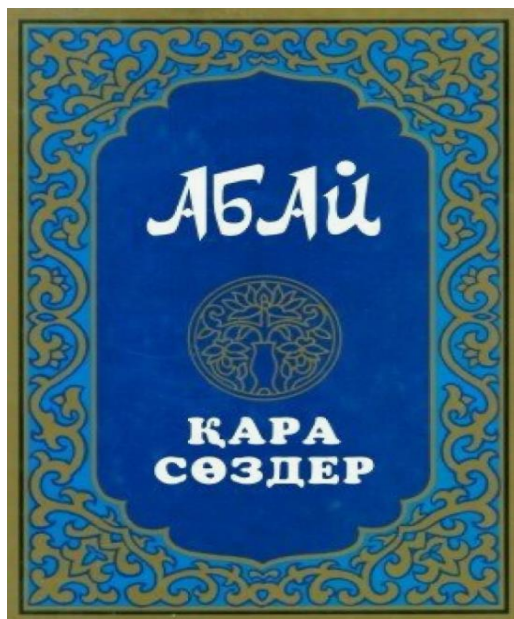
Қуанар иелері сонда ыржақтап.

Не таптық, мұныменен деген жан жоқ,

Түні бойы күпілдер құсын мақтап.

Басқа сая, жанға олжа дәнеме жоқ,

Қайран ел осыменен жүр далақтап.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА АТА-АНАМЕН СЕРІКТЕСТІК: ҰЛТТЫҚ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ, КӘСІПТІК БАҒДАР, ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ПМПК-НЫҢ РӨЛІ

Қабдиева Меңтай Ақылбайқызы

Ғылыми жетекшісі: Тұрымтаева Б. Е.

Сәрсен Аманжолов атындағы ШҚУ, Өскемен қаласы

mentai.kabdieva@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада инклюзивті білім беру жағдайында ата-аналармен серіктестік орнатудың маңызы, ұлттық және халықаралық тәжірибелер негізінде қарастырылады. Сонымен қатар, ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды кәсіптік бағдарлау, цифрлық технологиялардың маңызы, ата-аналарға көрсетілетін психологиялық-педагогикалық қолдау және ПМПК жұмысының заманауи тәсілдері жан-жақты сипатталған.

Түйін сөздер: инклюзивті білім беру, ата-аналармен серіктестік, кәсіптік бағдар, цифрлық технология, ПМПК, әлеуметтік-психологиялық қолдау.

Инклюзивті білім беру – бұл тек білім саласындағы бағыт емес, сонымен қатар қоғамдағы адамгершілік, әлеуметтік әділеттілік және тең мүмкіндіктер қағидаларын жүзеге асырудың көрінісі. Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың сапалы білім алуын қамтамасыз ету үшін тек мектеп пен мұғалімдердің ғана емес, ата-аналар мен бүкіл қоғамның ынтымақтаса әрекет етуі қажет. Ата-аналармен серіктестік – осы процестің басты буыны.

1. Ұлттық және халықаралық тәжірибе.

Қазақстанда соңғы жылдары инклюзивті білім беруді дамытуға бағытталған бірқатар заңнамалық және институционалдық шаралар қабылданды. Әсіресе, 2020 жылдан бастап, әр өңірде арнайы инклюзивтік кабинеттер мен ресурстық орталықтар ашыла бастады. Ата-аналармен жұмыс жүргізу тәжірибесі көбінесе жеке мектептердің және арнайы орталықтардың бастамасымен жүзеге асырылады. Мысалы, Өскемен қаласындағы «Dana bala» үздіксіз және инклюзивті білім беру орталығы ата-аналарды білім беру процесіне белсенді түрде тарта отырып, оларды семинарлар, тренингтер және қолдау топтары арқылы қолдайды. Мұндай жұмыстар Алматы қаласында, Нұр-Сұлтан және Шымкент қалаларындағы арнайы балабақшалар мен түзету орталықтарында да жолға қойылған. Баланың жеке ерекшелігіне сәйкес оқу траекториясын құру барысында ата-аналардың пікірі ескеріледі. Сонымен қатар, Қазақстанда ерекше баланың ата-анасына психологиялық көмек беру бойынша мамандандырылған кеңес беру кабинеттері мен сенім желілері ашылды. Халықаралық деңгейде Финляндияда ата-аналар мектеп әкімшілігімен тең дәрежеде жұмыс жүргізеді. Олар бала үшін жеке білім беру жоспарын (IEP) жасауға қатысады және оның орындалуын бірге бақылайды. АҚШ пен Израильде ата-аналарға арналған оқыту курстары мен кеңес беру жүйелері жақсы дамыған. Бұл елдерде ата-аналар білім беру саясатына белсенді араласады, шешім қабылдауға қатысады, арнайы консультативтік кеңестердің мүшесі болады.

2. Кәсіптік бағдарлау және жұмысқа орналастыру.

Ерекше қажеттілігі бар балаларды кәсіптік бағдарлау – олардың болашақта қоғамға пайдалы, өз-өзін қамтамасыз ете алатын азамат болуына жол ашатын маңызды бағыт. Бұл процесте ата-аналардың белсенділігі, қолдауы – баланың ертеңгі тағдырын айқындайтын шешуші фактор. Қазақстанда бұл бағыт енді дамып келеді. Арнайы мектеп-интернаттарда, мысалы, Атырау облысындағы №2 түзету мектебінде, тігіншілік, кондитерлік, ағаш өңдеу, бау-бақша шаруашылығы сияқты бағыттар бойынша шеберханалар ашылып, баланың еңбекке бейімділігі анықталады. Ата-аналар бұл бағдарлауға қатыса отырып, балаларының болашақ кәсіби бағытын бірге анықтауға мүмкіндік алады. Германияның тәжірибесі бұл тұрғыда үлгі бола алады. Мұнда ерекше қажеттілігі бар жастарға арналған кәсіптік курстар мен өндірістік тәжірибелер жүйеленген. Сонымен қатар, ата-аналарға баланың әлеуетін ашуға көмектесетін психологиялық тренингтер мен бағыт-бағдар беретін орталықтар жұмыс істейді. Францияда

«жұмысқа орналасуға бейімдеу» курстары ата-аналар мен оқушыларға арналған арнайы нұсқаулықпен бірге жүреді.

3. Цифрлық технологиялар мен жасанды интеллект.

Қазіргі заманның ең басты артықшылығы – цифрлық технологиялардың қолжетімділігі. Инклюзивті білім беру аясында цифрлық технологиялар ерекше рөл атқарады. Онлайн білім беру платформалары (мысалы, «Bilimland», «Daryn.online», «Kundelik.kz») ата-аналарға баланың оқу барысын бақылауға мүмкіндік береді. Арнайы бейімделген анимациялар, сөйлейтін кітаптар, интерактивті жаттығулар ерекше балалардың қызығушылығын арттырып, оларды оқу процесіне тартуға ықпал етеді. Жасанды интеллект негізіндегі жүйелер баланың оқу үлгерімін, сөйлеу ерекшеліктерін немесе психоэмоционалдық күйін автоматты түрде талдауға мүмкіндік береді. Бұл технологиялар ата-аналар үшін де баланың дамуын нақты бақылауға, ерте көмек көрсетуге сеп болады. Баланың сөйлеуін автоматты түрде танытын және тіл дамытуға бағытталған қазақстандық қосымша әзірлену үстінде.

4. Әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық мәселелер. Инклюзивті білім беруде ата-аналар көбіне өзін жалғыз сезінеді, қоғам тарапынан түсінбеушілікке тап болады. Бұл жерде педагогтардың рөлі – тек білім беруші ғана емес, психологиялық көмекші, бағыттаушы ретінде көрінеді. Балада ерекше қажеттілік барын мойындау мен оны қабылдау – ата-ананың ішкі күйзеліс кезеңі. Сол себепті ата-аналарға арналған психотерапиялық тренингтер, қолдау топтары, сенім телефондары, онлайн-платформалар үлкен рөл атқарады. Мектептерде педагогтар мен психологтар ата-аналарға арналған шеберлік сағаттары, ашық есік күндері, дөңгелек үстелдер ұйымдастырып, отбасылық-педагогикалық қатынасты нығайтуға ықпал етеді. Осылайша бала дамуына жағдай жасау үштік одақ – мұғалім, ата-ана және бала – арасындағы сенімге негізделеді.

5. ПМПК жағдайында кеңес берудің заманауи тәсілдері.

Психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар (ПМПК) – ерекше білім алуға құқығы бар балаларға сараптама жасап, білім беру бағытын ұсынатын негізгі құрылым. Соңғы жылдары ПМПК-да ата-аналарға арналған кеңес беру тәсілдері жаңарды. Көптеген өңірлерде ПМПК қызметі онлайн форматқа көшірілді. Платформалар арқылы ата-аналар өз сұрақтарын жолдап, кеңес ала алады. Сонымен қатар, бейне-нұсқаулықтар, инфографикалар, QR-код арқылы қолжетімді нұсқаулар ата-аналарға медициналық және педагогикалық ақпаратты жақсы түсінуге жағдай жасайды. Кеңестің қолжетімділігі мен ашықтығы ата-ананың сенімін арттырады.

Қосымша ұсыныстар және стратегиялық көзқарас.

Ата-аналармен серіктестік байланыстарды тек оқу процесі шеңберінде ғана емес, сонымен қатар стратегиялық басқару деңгейінде де нығайту қажет. Әрбір білім беру ұйымының даму стратегиясында ата-аналармен өзара әрекеттестікті қамтамасыз ететін бөлім болуға тиіс. Бұл арқылы мектеп әкімшілігі мен ата-ана арасындағы байланыс формалды деңгейден шығып, ортақ шешім қабылдауға негізделеді. Мәселен, ата-аналар комитеті тек ұйымдастырушылық емес, кеңесші-талдау функцияларын да атқара алады. Олар мектептің тәрбие жұмысына, инклюзивті орта қалыптастыру стратегиясына ұсыныстар беріп, жылдық жоспарға түзетулер енгізуге құқылы болуы керек. ЖОО деңгейінде болашақ мұғалімдерді инклюзивті ортада ата-аналармен жұмыс істеуге арнайы оқыту қажет. Бұл үшін педагогикалық бағыттағы білім беру бағдарламаларына «Инклюзивті ортадағы ата-анамен серіктестік» атты пән енгізілуі тиіс. Онда теориямен қатар нақты кейстік жағдайлар, психологиялық тренингтер, рөлдік ойындар арқылы болашақ мамандар даярланады. Қоғамдық ұйымдар мен ҰЕҰ-лардың (үкіметтік емес ұйымдар) рөлі де маңызды. Олар ата-аналарға заңнамалық кеңес, құқықтық көмек, баланың құқықтарын қорғауға бағытталған семинарлар ұйымдастыру арқылы ата-ананың құқықтық сауаттылығын арттырады. Бұған қоса, халықаралық гранттар аясында ата-аналар қауымдастығын дамыту жобаларын жүзеге асыруға болады. Түйіндей келе, инклюзивті білім беру – кешенді жүйе. Онда ата-ананың рөлі – тек бақылаушы емес, серіктес, кеңесші, тіпті кей кезде бастамашы

тұлға деңгейінде көрінуі керек. Бұл бағытта институционалдық, құқықтық және психоәлеуметтік негіздер қалыптасқанда ғана ата-аналармен шынайы серіктестік орнайды. Қорытынды. Инклюзивті білім беру – тек білім беру жүйесінің емес, бүкіл қоғамның жауапкершілігі. Бұл жүйенің басты қатысушыларының бірі – ата-аналар. Ата-анамен серіктестік құру арқылы біз балаға барынша тиімді, қауіпсіз, сенімді білім беру ортасын қалыптастырамыз. Ұлттық және халықаралық тәжірибелер көрсетіп отырғандай, ата-аналармен бірлесе әрекет ету инклюзивті ортаның сапасын арттырады. Болашақта цифрлық шешімдер, институционалдық саясат, кәсіби оқыту мен қоғамдық қолдау арқылы бұл серіктестікті нығайту – инклюзияны тереңдетудің басты жолы. Болашақтағы мүмкіндіктер мен ұсыныстар Инклюзивті білім беруде ата-аналармен серіктестік қарым-қатынасты күшейту үшін жүйелі әдістемелік ұсынымдар қажет. Мектептер мен колледждерде ата-аналарға арналған тұрақты түрде өтетін кеңес беру сессиялары мен тренингтер енгізілуі тиіс. Әрбір өңірлік білім басқармасында инклюзивті білімге жауапты орталық жұмыс істеуі қажет, мұнда ата-аналар мен мұғалімдер үнемі әдістемелік қолдау алып отырады. Цифрлық платформалар арқылы ата-аналармен байланыс орнату – уақтылы ақпарат алмасудың заманауи жолы. Осы орайда, арнайы инклюзивті білімге арналған бірыңғай онлайн платформа құру – уақыт талабына сай келетін шешім болар еді. Бұл платформада оқыту ресурстары, кеңестер, бейнематериалдар, ПМПК-мен байланыс арналары бір орталықта шоғырлануы тиіс. Мемлекет тарапынан инклюзивті білімге бағытталған арнайы гранттық бағдарламалар аясында ата-аналарға және мұғалімдерге біліктілік арттыру курстары тегін ұйымдастырылуы тиіс. Ерекше қажеттілігі бар баланың ата-анасы да педагогикалық, психологиялық базалық білім ала отырып, өз баласына кәсіби тұрғыда көмек көрсететін деңгейге жетуі мүмкін. Инклюзивті білім беруді дамытуда БАҚ пен әлеуметтік желілердің де орны ерекше. Жаппай қоғамның бұл бағыттағы ақпараттануын арттыру мақсатында бейнероликтер, әлеуметтік жарнамалар, танымдық бағдарламалар көбейтілуі қажет. Мұндай шаралар қоғамдағы стереотиптер мен теріс көзқарастарды жоюға көмектеседі. Қосымша ұсыныс:

1. Әр мектепте ата-аналармен инклюзивті білім бойынша тұрақты семинарлар өткізу.
2. Ерекше білім қажеттілігі бар балалардың ата-анасына арналған психологиялық көмек кабинеттерін ашу.
3. ПМПК жұмысының ашықтығы мен қолжетімділігін арттыру мақсатында онлайн платформа құру.
4. Цифрлық білім беру контенттерін (қосымшалар, бейнежазбалар, интерактивті жаттығулар) мемлекеттік тапсырыс негізінде әзірлеу.
5. Жоғары оқу орындары мен колледждерде ата-аналарға арналған инклюзивті білім беру модулін енгізу.

Осы аталған ұсыныстар мен мүмкіндіктер – инклюзивті білім беруді заманауи талаптарға сай жетілдіру жолында маңызды қадам болмақ. Басты мақсат – ерекше балаға сапалы біліммен қатар қолдау көрсету, ал ата-ана – осы жолдағы ең сенімді серіктес.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. 2007 ж.
2. Сатыбалдиева А. Инклюзивті білім берудің негіздері. – Алматы: Пауан, 2022.
3. UNESCO. Inclusive Education for Students with Disabilities. – Paris, 2021.
4. Finnish Ministry of Education. Inclusive Education Model. Helsinki, 2020.
5. Мейірім Ж. Инклюзивті білім беру мен цифрлық технологиялар. //Педагогика журналы, №3, 2023.
6. Кульшімбаева Б. Инклюзия және ата-аналармен жұмыс. – Нұр-Сұлтан, 2021.
7. Albrecht G., Schalock R. International Practices in Inclusive Education. Springer, 2019.
8. Жуасова Н. Инклюзивті білім беру жүйесіндегі ата-ананың рөлі. – ШҚМУ, 2020.
9. Әбдіжаппарова Р. Білім беру кеңістігіндегі ата-ана мен педагог серіктестігі - Алматы, 2020

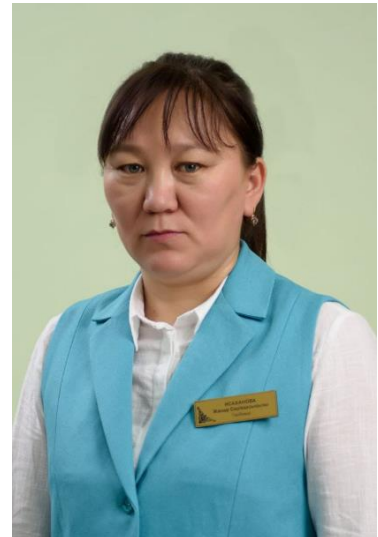
ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БАҒЫТТА ЖЕТІЛДІРУ

Исаханова Жанар Серикказыевна

«Бақыт» шағын орталығы

«Бәйтерек» ересек тобының тәрбиешісі

Семей қаласы

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі – жас ұрпақтың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Шығармашылық – бұл тек өнер саласында ғана емес, сонымен қатар ғылымда, технологияда және күнделікті өмірде де маңызды рөл атқаратын құнды қасиет. Балалардың шығармашылық әлеуетін ашу және оны жетілдіру – қоғамның болашағы үшін жасалған инвестиция. Тәрбиеленушілердің шығармашылық бағытта жетілуіне ықпал ететін бірнеше маңызды фактор бар. Ең алдымен, білім беру ортасының өзі шабыттандыратын және зерттеуге ынталандыратын болуы қажет. Сыныптар мен үйірмелерде еркін пікір алмасу, идеяларды сынау және қателерден қорықпау атмосферасы қалыптасуы керек. Тәрбиешілердің рөлі де ерекше. Олар тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар бағыттаушы, қолдаушы және шабыттандырушы болуы тиіс. Әрбір баланың бірегейлігін және қызығушылығын ескере отырып, оларға өздерін көрсетуге мүмкіндік беру маңызды.

Шығармашылықты дамытудың тиімді жолдарының бірі – әртүрлі шығармашылық тапсырмаларды қолдану. Бұл сурет салу, мүсіндеу, жазу, ән айту, рөлдік ойындар немесе жобалар жасау болуы мүмкін. Мұндай тапсырмалар балалардың қиялын дамытып, жаңа идеялар ойлап табуға, мәселелерді стандартты емес жолдармен шешуге үйретеді. Сонымен қатар, командалық жұмыс шығармашылық процесті байытады, өйткені әрбір қатысушы өз идеяларымен бөлісіп, ортақ шешімге келеді. Заманауи технологиялар да шығармашылықты дамытуда үлкен мүмкіндіктер ұсынады. Сандық құралдар, бағдарламалар және платформалар балаларға өз идеяларын жаңа тәсілдермен жүзеге асыруға, виртуалды шығармалар жасауға және оларды бүкіл әлеммен бөлісуге мүмкіндік береді. Тәрбиешілердің міндеті – бұл құралдарды тиімді пайдаланып, оқу процесін қызықты әрі интерактивті ету. Шығармашылық – бұл адамзаттың ең құнды қасиеттерінің бірі. Болашақта тек қана алгоритмдерді орындайтын емес, сонымен қатар жаңашыл ойлай алатын адамдарға сұраныс артады. Сондықтан қазіргі педагогиканың негізгі міндеттерінің бірі – тәрбиеленушілердің шығармашылық қабілеттерін дамыту. Бұл үдеріс тек өнер саласымен шектелмей, ол балалардың бүкіл ойлау жүйесін, әлемді қабылдау тәсілін өзгертеді. Ғалымдардың зерттеулері бойынша, 21 ғасырда ең құнды кәсіби дағдылардың бірі – креативті ойлау қабілеті. Бұл – нарықта сәтті болу үшін шығармашылықты дамытудың қажеттілігін көрсетеді. Шығармашылықты дамытудың тиімді әдістеріне келсек, еркін ойындар мен ролевик жаттығулар. Педагог Мария Монтессоридің айтуынша, «ойын – бұл баланың жұмысы». Балалар ойын арқылы әлемді зерттейді, жаңа идеяларды қалыптастырады. Мысалы, «Дүкен ашу» немесе «Ғарышқа саяхат» сияқты ойындар арқылы олар шешім қабылдау дағдыларын дамытады. Дәстүрлі «дұрыс жауапты» табу орнына, педагогтар балаларға бірнеше шешімді табуды ұсына алады. Мысалы, «Қаланы қалай экологиялық таза етуге болады?» деген сұраққа әр түрлі жауаптарды іздеу. Сурет салу, әңгімелеу, поэзия сияқты салалар балалардың эмоцияларды білдіру қабілетін арттырады. Қазақстандық педагог Зарина Ахметованың зерттеулері бойынша, көркем шығармашылықпен айналысатын балалар математика мен ғылымда да жақсы нәтиже көрсетеді.

Әрине, балалардың шығармашылықпен айналысуының, әсіресе ермексазбен жұмыс істеу мен сурет салудың пайдасы зор. Бұл әрекеттер олардың жан-жақты дамуына оң әсер етеді. Енді осыларға және басқа да шығармашылық жұмыстардың пайдасына кеңірек тоқталайық:

Ермексазбен жұмыс істеудің пайдасы.

Ұсақ моториканы дамыту: Ермексазды илеу, жұқалау, бөліктерге бөлу, кішкентай бөлшектерді біріктіру сияқты әрекеттер баланың саусақтары мен білектерінің бұлшықеттерін нығайтады және қолдың ептілігін арттырады. Бұл кейіннен жазу, сурет салу, қайшымен жұмыс істеу сияқты дағдыларды меңгеруге көмектеседі.: Ермексаздан әртүрлі көлемді және пішінді заттарды жасау баланың үш өлшемді кеңістікті қабылдауын дамытады. Ол заттың биіктігін, енін, ұзындығын және көлемін сезінуге үйренеді. Қиялды және шығармашылықты дамытуда ермексаз балаға өз фантазиясын еркін көрсетуге мүмкіндік береді. Ол ойындағы кез келген бейнені жасай алады, жаңа сюжеттер мен ойындар ойлап табады. Бұл оның шығармашылық ойлауын, проблемаларды шешу қабілетін және өзіндік идеяларын дамытады. Ермексазбен жұмыс істеу баладан назар аударуды және бір іске ұзақ уақыт бойы шоғырлануды талап етеді. Бұл оның зейінін дамытуға және сабаққа ынтасын арттыруға көмектеседі. Мысалы, ол қуанышты немесе қорқынышты кейіпкерді жасай алады. Бұл оның эмоционалдық интеллектін дамытуға және өзін-өзі түсінуге көмектеседі. Күрделі пішінді жасау үшін баладан шыдамдылық пен еңбектену талап етіледі. Ол бастаған жұмысын аяғына дейін жеткізуге үйренеді.

Сурет салудың пайдасы:

Ұсақ моториканы және қол-көз координациясын дамыту: Қарындашты, бояуды немесе басқа да құралдарды ұстау және олармен әртүрлі сызықтар мен фигураларды салу баланың қолдың ұсақ моторикасын және көз бен қолдың үйлесімді жұмысын жақсартады. Сурет салу процесінде бала қоршаған әлемді мұқият бақылайды, заттардың пішінін, түсін, көлемін және орналасуын зерттейді. Бұл оның көру арқылы қабылдауын дамытады. Ол өзінің ішкі әлемін, сезімдерін және көзқарастарын көрсете алады. Әсіресе кішкентай балалар сөзбен жеткізе алмайтын ойларын сурет арқылы білдіре алады. Сурет салу және басқа да өнер туындыларымен танысу баланың әдемілікке деген сезімін оятады және оның эстетикалық талғамын дамытады.

Басқа да шығармашылық жұмыстардың пайдасы:

Аппликация (жапсыру): Қайшымен жұмыс істеу, әртүрлі пішіндерді қию және оларды қағазға жапсыру ұсақ моториканы, кеңістіктік ойлауды және композициялық дағдыларды дамытады. Қолөнер (тоқу, тігу, бисермен жұмыс істеу): Бұл әрекеттер де ұсақ моториканы, зейінді және шыдамдылықты дамытады. Сонымен қатар, бала өз қолымен пайдалы немесе әдемі заттар жасау арқылы мақтаныш сезімін сезінеді.

Музыкалық қабілеттерді дамыту есту қабілетін, ырғақ сезімін, есте сақтауды және эмоционалдық интеллектті жақсартады. Театрлық қойылымдарға қатысу баланың сөйлеу мәнерін, қиялын, эмпатиясын және командада жұмыс істеу қабілетін дамытады. Жалпы алғанда, балалардың шығармашылықпен айналысуы олардың когнитивтік дамуын, ойлау, есте сақтау, зейін, проблемаларды шешу қабілеттерін, моторлық дамуын: ұсақ және ірі моториканы, қол-көз координациясын, эмоционалдық және әлеуметтік дамуын: өзін-өзі көрсету, эмпатия, командада жұмыс істеу қабілеттерін, эстетикалық дамуын, әдемілікке деген сезімін және талғамын жақсартады. Сондықтан ата-аналар мен педагогтар балалардың шығармашылықпен айналысуына барлық жағдайды жасауы маңызды. Оларды қолдау, ынталандыру және қажетті материалдармен қамтамасыз ету – баланың жан-жақты дамуына қосылған үлкен үлес болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Кларин, М.В. Инновациялық педагогикалық технологиялар. 2019
2. Vygotsky, L.S. «Ойлау және сөйлеу». Санкт-Петербург. 2004
3. Михайлова, З.А. «Балабақшада шығармашылық педагогика». Санкт-Петербург. 2019

«АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ – КОЛЛЕДЖ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУДІҢ КӨЗІ»

Базарова Айгүл Құрманғазықызы, педагог-психолог
«Электротехника колледжі» КМҚК, Семей қаласы

Аннотация: Бұл мақалада колледж білім алушылар арасында рухани-адамгершілік тәрбиені қалыптастыруда Абай Құнанбайұлының тағылымын пайдалану жолдары қарастырылады. Білім алушылардың тұлғалық дамуы, өзін-өзі тануы мен өмірлік ұстанымының қалыптасуына ықпал ететін Абай мұрасын психологиялық-педагогикалық іс-шаралар жүйесіне енгізу ұсынылады. «Электротехника колледжінде» Абай Құнанбайұлының мұрасын білім алушылармен жұмыс істеуде қолдану – жас инженерлердің бойында рухани және моральдық құндылықтарды қалыптастырудың маңызды бір бағыты. Бұл бағытта психологиялық-педагогикалық жұмыстарды жүргізу арқылы білім алушыларға қоғамдық жауапкершілік, еңбекқорлық, білімге деген құштарлық сынды құндылықтарды сіңіруге болады.

Кіріспе: Қазіргі қоғамда техникалық және кәсіптік білім берудің маңызы артып келеді. Әсіресе, электротехника саласындағы мамандарды даярлайтын колледждерде тек кәсіби білім беру ғана емес, сонымен қатар тұлғаның рухани дамуы, еңбекке адал қарым-қатынасын қалыптастыру — негізгі міндеттердің біріне айналды. Бүгінгі білім алушылар — ертеңгі еңбек нарығының белсенді өкілдері. Сондықтан оларды адамгершілікке, еңбекқорлыққа, жауапкершілікке тәрбиелеуде ұлттық құндылықтар негізінде жұмыс жүргізу өзекті. Осы ретте Абай Құнанбайұлының даналыққа толы мұрасы, әсіресе «Толық адам» концепциясы, қара сөздері мен өлеңдеріндегі тәрбие тағылымдары педагог-психологтардың жұмысына тиімді бағыт бола алады. Электротехника саласын меңгеріп жүрген жастар үшін Абайдың еңбек, білім, адамгершілік туралы ойлары өмірлік ұстаным қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Сонымен қатар, 2025 жылдың елімізде «Жұмысшылар жылы» деп жариялануы — еңбек адамының қадірін арттырып, техникалық мамандықтардың мәртебесін көтеруге арналған маңызды қадам. Бұл жыл — педагог-психологтарға Абай мұрасын қазіргі кәсіби білім беру кеңістігімен байланыстыруға тың серпін береді.

1. Білім мен ғылымға ұмтылу.

Электротехника колледжінде білім алушылардың кәсіби маман ретінде қалыптасуы маңызды. Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» деген өлеңін осы контексте қолдануға болады.

Іс-шаралар:

- Абайдың ғылым мен білімді жоғары бағалаған сөздері негізінде мотивациялық лекциялар өткізу.
- «Ғылым мен техниканың адам өміріндегі рөлі» тақырыбында пікірталастар өткізу, бұл жерде Абайдың білімге деген көзқарасын талқылауға болады.
- Кәсіби білімге ұмтылу мақсатында студенттерге арналған мотивациялық тренингтер ұйымдастыру.

2. Еңбекке баулу.

Электротехника саласы еңбекқорлық пен жауапкершілікті талап ететін сала болып табылады. Абайдың «Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» деген өлең жолы студенттерді еңбекке, техникалық қызмет көрсетуге және жұмысты сапалы орындауға ынталандырады. Іс-шаралар:

- Электротехниканың ерекшеліктері мен еңбек мәдениеті тақырыбында тренингтер мен семинарлар өткізу.
- Техникалық дағдыларды дамыту бойынша еңбекке баулитын іс-шаралар ұйымдастыру. Білім алушыларға электротехникалық құралдарды пайдалану арқылы нақты жұмыстарды орындауды үйрету.
- Техникалық жұмыстарға қатысу арқылы студенттердің еңбекқорлыққа бейімделуін бақылау.

3. Өзін-өзі тануға бағыттау.

Техникалық мамандардың тұлғалық дамуы, кәсіби бағыт-бағдары мен өмірлік ұстанымы да маңызды. Абайдың «Толық адам» ілімі студенттерді өзіндік рефлексияға және өмірлік мақсаттарды айқындауға шақырады. Іс-шаралар:

- Өзін-өзі бағалау жаттығулары мен кәсіби рефлексия тренингтерін өткізу.
- Студенттердің тұлғалық дамуында Абайдың философиясын түсіндіру. Мысалы, «Толық адам» тұжырымдамасы арқылы олардың өз білімдері мен дағдыларына деген көзқарастарын қалыптастыру.
- Өмірлік мақсаттар мен кәсіби жоспарларды құру тақырыбында топтық жұмыстар мен тренингтер өткізу.

4. Абайдың адамгершілік философиясы мен тәрбие жұмыстары

Абайдың адамгершілік туралы ойлары студенттермен қарым-қатынас жасауда өте маңызды. Студенттер арасында өзара сыйластық, түсіністік және адамгершілік құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған шаралар қажет. Іс-шаралар:

- Абайдың қара сөздері мен өлеңдері негізінде тәрбие сағаттары мен тренингтер өткізу. Мысалы, «Адам болу үшін не қажет?» деген сұрақты талқылау.
- Студенттермен топтық психологиялық жұмыстар (мысалы, агрессияны бақылау, эмоциялық интеллектті дамыту) өткізу.
- Достық пен адалдық тақырыбында пікірталастар ұйымдастыру, бұл жерде Абайдың моральдық құндылықтары мен тәрбие көзқарастарын талқылауға болады.

5. Кәсіби этика мен мораль. Электротехника саласындағы маман ретінде жұмыс істейтін студенттердің кәсіби этикасы мен моральдық жауапкершілігі маңызды. Абайдың «Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп» деген қағидасын студенттер арасында қоғамдық жауапкершілік пен еңбекке адалдықты қалыптастыру үшін қолдануға болады. Іс-шаралар:

- Кәсіби этика мен моральдық жауапкершілік туралы дәрістер өткізу. Абайдың өлеңдері мен қара сөздерінде адамгершілік нормаларының маңызы зор.
- Кәсіби дағдыларды дамытуға бағытталған іс-шаралар мен марафондар ұйымдастыру. Мұндай іс-шараларда студенттер техникалық саласындағы өздерінің жауапкершіліктерін сезініп, Абайдың моральдық құндылықтарын бойларына сіңіреді. Өзектілігі: Қазақстанда 2025 жылдың «Жұмысшылар жылы» деп жариялануы – техникалық және кәсіптік білім беру саласы үшін аса маңызды оқиға. Бұл бастама еңбек адамының беделін арттырып, жастарды нақты мамандыққа, кәсіби қалыптасуға ынталандыруды көздейді. Электротехника колледжі сияқты білім ордаларында бұл жыл – білім алушыларға еңбек тәрбиесін жүйелі жүргізуге, мамандыққа деген қызығушылығын арттыруға ерекше мүмкіндік. Осы орайда Абай Құнанбайұлының еңбекке қатысты мұралары – тәрбие жұмыстарының тірегіне айналуы тиіс. Абайдың «Еңбек етсең ерінбей...» және «Адал еңбек – береке бастауы» деген ұстанымдары жұмысшы мамандығын таңдаған жастарға бағыт-бағдар береді. Психологиялық тренингтер мен мотивациялық кездесулерде Абайдың еңбекті қадірлеуге, тәртіп пен табандылыққа үндейтін ойлары – нақты тәжірибелік құрал ретінде қолданылады. Жұмысшылар жылы аясында Абай мұрасын насихаттау – кәсіби білікті, рухани бай маман тәрбиелеудің жолы.

Қорытынды: Абайдың терең ойлы мұрасы – тек әдеби-тарихи ескерткіш ғана емес, ол – жастармен жұмыс жүргізудің психологиялық негізі. Колледж студенттерінің бойына рухани-адамгершілік құндылықтарды сіңіруде Абай тағылымын жүйелі қолдану – қоғамға жан-жақты дамыған, ізгі жүректі, саналы азамат тәрбиелеудің бірден-бір жолы. Ұсыныстар:

1. Колледж деңгейінде Абай шығармаларын рухани-психологиялық бағыттағы жұмыстарға енгізу;
2. Психолог-педагогтар мен топ жетекшілеріне арналған әдістемелік құрал әзірлеу;
3. Абай тағылымына арналған тұрақты психологиялық үйірме ұйымдастыру.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абай Құнанбайұлы. Қара сөздер. – Алматы, 2002.
2. Қалиев С. Рухани-адамгершілік тәрбие. – Астана, 2011.
3. Аймауытов Ж. Психология. – Алматы: 1995.
4. Мұқанов С.М. Абай және психология. – Алматы: Ғылым, 1995.

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫ – ҒАСЫРЛАР МҰРАСЫ

Кусаинов Алтынбек Болатбекович
дене шынықтыру мұғалімі
тоғызқұмалақтан Семей қаласының аға
жаттықтырушысы
«№11 ЖОББМ» КММ
Семей қаласы, Абай облысы

Қазақ халқының бай тарихы мен мәдениетінде ұлттық ойындар ерекше орын алады. Ғасырлар бойы атадан балаға мұра болып келе жатқан бұл ойындар тек көңіл көтерудің ғана емес, сонымен қатар жас ұрпақтың дене тәрбиесін жетілдірудің, олардың ептілігін, күшін, төзімділігін, тапқырлығын және батылдығын қалыптастырудың маңызды құралы болған. Ұлттық ойындар – халықтың рухын, дүниетанымын, өмір салтын және әдет-ғұрпын айшықтайтын рухани қазына. Қазақ халқының ұлттық ойындарының алуан түрлілігі таң қалдырады. Олардың ішінде ат үстінде ойналатын ойындар ерекше орын алады. «Қыз қуу», «теңге алу», «жамбы ату», «көкпар» сияқты ойындар көшпелі өмір салтымен тікелей байланысты. Бұл ойындар жауынгерлік рухты, ат құлағында ойнау шеберлігін, мергендікті және командалық жұмысты талап етеді. Жылқы малы – қазақ үшін қашан да серік болғандықтан, бұл ойындар арқылы жастар атпен еркін қимылдауға, оны басқаруға және әртүрлі жағдайларда өздерін көрсете білуге үйренген. Жаяу ойналатын ұлттық ойындар да өте көп. «Асық ату», «бес тас», «арқан тарту», «соқыр теке», «тығылмашақ» сияқты ойындар балалардың моторикасын, көзбен мөлшерлеу қабілетін, ептілігін және зеректігін дамытады. Бұл ойындар көбінесе жастардың ауыл арасында, алаңдарда бас қосып ойнайтын көңілді думанның бір бөлігі болған. Олар арқылы балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, достық қарым-қатынас орнатуға және ұжымдық рухты сезінуге үйренген. Зияткерлік ойындардың ішінде «тоғызқұмалақ» ерекше орын алады. Бұл ойын математикалық есептеуді, логикалық ойлауды, стратегиялық жоспарлауды және шыдамдылықты талап етеді. «Тоғызқұмалақ» – қазақ халқының ақыл-ой қабілетінің биік шыңының бір көрінісі. Ол жастарды терең ойлауға, өз қадамдарын алдын ала болжауға және қарсыластың әрекетін талдауға үйретеді. Қазіргі таңда жаһандану үрдісінің әсерінен ұлттық ойындардың кейбірі ұмытылып бара жатқаны жасырын емес. Дегенмен, соңғы жылдары ұлттық мұраны қайта жаңғыртуға деген қызығушылық артуда. Мектептерде, спорттық секцияларда ұлттық ойындарды үйрету және олар бойынша жарыстар ұйымдастыру – жас ұрпақтың бойында ұлттық рухты оятудың және салт-дәстүрлерді сақтаудың маңызды жолы болып табылады. Ұлттық ойындардың тарихи-мәдени негізі ғасырлар бойы маңызды болған. Қазақ халқының кең-байтақ даласында өмір сүру салты, тарихы мен мәдениеті ұлттық ойындарда көркемдікпен көрініс тапқан. Ғасырлар бойы қалыптасқан бұл ойындар жас ұрпақтың тек дене бітімін

шынықтырып қана қоймай, сонымен қатар олардың ақыл-ойын дамытып, рухани дүниесін байытуда ерекше рөл атқарған. Ұлттық ойындар – қазақ даласының көркемдігін, халықтың өнерін және тәрбиелік мұраттарын ұштастырған бірегей құбылыс.

Қазақтың ұлттық ойындарының көркемдік сипаты олардың мазмұны мен формасында айқын көрінеді. Ойындардың сюжеттері көбінесе халықтың тұрмыс-тіршілігімен, табиғатпен және батырлық ерліктерімен байланысты. «Көкпар» ойынындағы ер-азаматтардың күші мен ептілігі, «қыз қуу» ойынындағы жігіт пен қыздың арасындағы әзіл-қалжыңы мен

шапшаңдығы, «теңге алу» ойынындағы мергендік пен аттың жүйріктігі – бәрі де қазақ даласының көркемдігін, адамдардың өзара қарым-қатынасын және өмірге деген құштарлығын көрсетеді[1,25].

Ұлттық ойындардың көркемдік үлгісі ретіндегі маңыздылығы олардың тәрбиелік мәнінде жатыр. Ойындар арқылы жастар батырлыққа, ерлікке, достыққа, адалдыққа, ептілікке және тапқырлыққа үйренген. «Алтыбақан» ойынындағы бірлік пен теңдік, «арқан тарту» ойынындағы күш біріктіру және өзара көмек, «асық ату» ойынындағы

дәлдік пен стратегиялық ойлау – бәрі де жас буынның бойында ізгі қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған. Ойындардың ережелері әділдік пен теңдікті сақтауға негізделген, бұл қатысушыларды өзара сыйластыққа және әдептілікке тәрбиелейді. Сонымен қатар, ұлттық ойындар – қазақ халқының эстетикалық талғамын дамытудың көркем құралы болған. Ойындардың музыкалық сүйемелдеуі, қатысушылардың киімдерінің әсемдігі, ойын алаңының безендірілуі – бәрі де жастардың бойында әдемілікке деген сезімді оятады. Ойындардағы қимылдардың үйлесімділігі, ырғақтылығы мен пластикасы қатысушылардың дене мәдениетін жетілдіреді және олардың эстетикалық қабылдауын кеңейтеді[2,14].

Қазіргі заманда ұлттық ойындардың тәрбиелік және көркемдік маңызы еш кеміген жоқ. Жаһандану дәуірінде ұлттық құндылықтарды сақтау және жас ұрпақты өз тарихы мен мәдениетіне деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу – аса маңызды міндет. Ұлттық ойындарды мектеп бағдарламасына енгізу, олар бойынша жарыстар мен фестивальдар ұйымдастыру – жастардың бос уақытын тиімді өткізуге, олардың рухани дамуына және ұлттық рухын көтеруге ықпал етеді. Яғни, қазақ даласындағы ұлттық ойындар – тек көңіл көтерудің қарапайым түрі емес, сонымен қатар жас ұрпақтың жан-жақты дамуына, олардың бойында ізгі қасиеттерді қалыптастыруға және эстетикалық талғамын дамытуға бағытталған тәрбиенің көркемдік үлгісі болып табылады. Ұлттық ойындарды дәріптеу және оларды жас ұрпаққа жеткізу – біздің баға жетпес мұрамызды сақтаудың және болашаққа аманаттаудың маңызды шарты.

- ❖ Асық ату – балалардың математикалық ойлауын дамытады: асық санын есептеу, стратегия құру. Асық ату - қазақ халқының ғасырлар бойы сақтап келген ең көне ойындарының бірі. Бұл ойын тек балалардың көңіл-күйін көтеретін ойын ғана емес сонымен

қатар математикалық ойлау мен дене тәрбиесін дамытудың тиімді әдісі. Асық ату ойынының әр түрлі нұсқалары арқылы балалар стратегиялық ойлау мен жылдам есептеу дағдыларын дамытады.

Тарихи деректер бойынша асық ату ойыны Орта Азия халықтары арасында кең таралған. Көшпелі малшылардың күнделікті тіршілігінде маңызды орын алған. Археологиялық қазбаларда табылған ең көне асықтардың жасы 2 мың жылдан астам. Ойынның тәрбиелік маңызы зор. Асық ату балалардың:

- ❖ Қол ептілігін дамытады.
- ❖ Кеңістіктік ойлауын жетілдіреді.
- ❖ Математикалық есептеу дағдыларын арттырады.

Асық ату - қазақ халқының рухани қазынасының ажырамас бөлігі. Бұл ойынды ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу - біздің әрқайсымыздың парызы. Асық атудың тәрбиелік әсерін ескере отырып, оны мектеп оқу бағдарламаларына кеңінен енгізу қажет. Сондай-ақ:

- ❖ Қыз қуу – жігер мен ептілікті арттырды, әлеуметтік қатынастарды реттеді.
- ❖ Тоғызқұмалақ – логика мен кеңесшілдікті үйретті. Алтын Орда дәуірінен бері сақталған.
- ❖ Тарихшы Н.А. Атығаевтың зерттеулері бойынша, ойындар көшпелілердің әскери дайындығының ажырамас бөлігі болған[3,7].

Тәрбиедегі рөлі

Ұлттық ойындар балаларға:

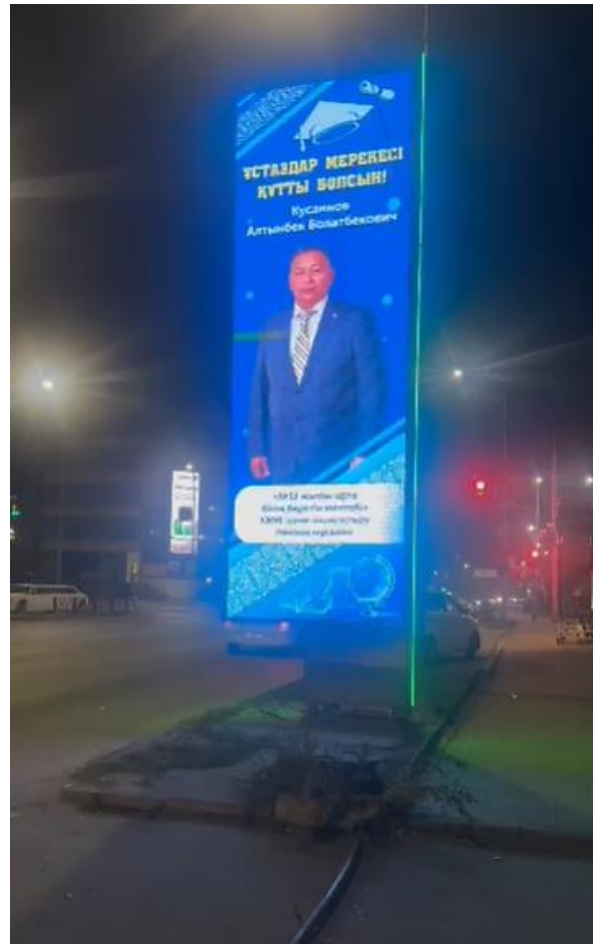
- ✓ Қоғамдық қатынастарды, әділдік, тәртіп – «Жамбы ату» жарыстарында қатаң ережелер.
- ✓ Табиғатпен үйлесімділікті, «Аударыспақ» ойынында тепе-теңдікті сақтау.
- ✓ Жеңіс пен жеңілісті лайықты қабылдауға үйретеді, «Көкпарда» жеңімпаздықты ғана емес, командалық рухты маңызды ету.

Педагог Қ. Жұмабаевтың айтуынша: «Ойын – қазақтың алғашқы мектебі».

Қорыта келе айтарымыз, қазақ халқының ұлттық ойындары – бұл тек өткеннің мұрасы емес, сонымен қатар бүгінгі күннің де құндылығы. Оларды сақтау, дамыту және жас ұрпаққа жеткізу – біздің басты міндетіміз. Ұлттық ойындар арқылы біз балаларымызды ептілікке, күшке, ақылдылыққа, батылдыққа және ең бастысы – өз халқының тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелейміз. Бұл – біздің ұлттық бірегейлігімізді сақтап қалудың және болашақ ұрпаққа аманаттаудың сенімді жолы. Қазақ даласындағы ұлттық ойындар – бұл тек өткеннің емес, бүгінгі күннің де баға жетпес байлығы. Олар жас ұрпақты тәрбиелеудің көркемдік үлгісі ретінде өз маңызын ешқашан жоймайды. Ұлттық ойындарды дәріптеу арқылы біз балаларымыздың бойында ұлттық рухты оятамыз, оларды өз тарихы мен мәдениетін құрметтеуге үйретеміз және келешек ұрпаққа баға жетпес мұрамызды аманаттаймыз. Бұл – біздің ұлттық болмысымызды сақтаудың және өркендетудің сенімді жолы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбілқасымов, Қ. Қазақтың дәстүрлі ойындары. Алматы: «Алматыкітап». 2018
2. ЮНЕСКО. Орта Азия халықтарының рухани мұрасы. Париж. 2019
3. Төлеубай, А. Асық ату: тарихы мен әдістемесі. Астана: «Фолиант». 2020

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚТЫ ҮЙРЕТУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Жакыпова Гаухар Кабылкызы
дене шынықтыру мұғалімі
«№11 ЖОББМ» КММ
Семей қаласы, Абай облысы

Ұлттық мәдениетіміздің ажырамас бөлігі болып табылатын тоғызқұмалақ – ғасырлар бойы атадан балаға мұра болып келе жатқан зияткерлік ойын. Оның тек ойын ретінде қызықтылығы ғана емес, сонымен қатар, оқушылардың ақыл-ойын дамытуда, логикалық пайымдауын қалыптастыруда және ұлттық құндылықтарды бойына

сіңіруде маңызы зор. Сондықтан да бүгінгі мектеп оқушыларын тоғызқұмалаққа үйрету – заман талабы. Тоғызқұмалақ – бұл тек қана көңілді уақыт өткізуге арналған қарапайым ойын емес. Ол ойнаушыдан жан-жақты ақыл-ой жұмысын талап етеді. Онда әрбір қадамды тереңнен ойластыру, алдағы бірнеше жүрісті стратегиялық тұрғыда жоспарлау және ұпайларды математикалық дәлдікпен есептеу қажет. Егер тоғызқұмалақ мектеп оқу бағдарламасына енгізілсе, бұл оқушылардың талдау жасау қабілетін, бір нәрсеге зейін қоюын, қиындыққа төтеп беруін және қарсыласының келесі қадамдарын алдын ала сезу қабілетін айтарлықтай жақсартады. Ойын процесінде балалар сандармен белсенді түрде жұмыс істеуге, әртүрлі әдістерді құрастыруға және өз жүрістерін ұқыптылықпен жоспарлауға машықтанады. Бұл әсіресе математикалық ойлаудың дамуына, соның ішінде арифметикалық амалдарды терең меңгеруге үлкен көмек тигізеді. Тоғызқұмалақтың тәрбиелік мәні де өте жоғары. Ойын барысында оқушылар әділдікке, қарсыласты құрметтеуге, жеңіске сабырлықпен қарауға және жеңілістен сабақ алуға үйренеді. Әрбір ойын – бұл өзара әрекеттесу, пікір алмасу және қарсыластың ойын түсінуге тырысу мүмкіндігі. Бұл оқушылардың коммуникативтік дағдыларын және әлеуметтік бейімделуін жақсартады. Мектеп оқушыларын тоғызқұмалаққа үйретудің бірнеше тиімді жолдары бар. Ең алдымен, ойынның қарапайым ережелерін түсіндіруден бастау қажет. Ойын тақтасының құрылымы, тастардың орналасуы, жүрістердің жасалу тәртібі және ұпай есептеу әдістері түсінікті тілмен баяндалуы тиіс. Одан кейін, қарапайым стратегияларды көрсету және оқушылардың өздігінен тәжірибе жинақтауына мүмкіндік беру маңызды. Мектепте тоғызқұмалақ үйірмелерін ашу, турнирлер мен жарыстар ұйымдастыру оқушылардың қызығушылығын арттырады және олардың шеберліктерін шыңдауға көмектеседі. Сонымен қатар, ұлттық ойындарға арналған оқу-әдістемелік құралдарды әзірлеу және оларды сабақ процесінде пайдалану тиімді нәтиже береді. Тоғызқұмалақты мектеп қабырғасында дәріптеу арқылы біз жас ұрпақтың бойында ұлттық рухты оятамыз, оларды өз тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелейміз. Бұл ойын арқылы оқушылар ата-бабаларымыздың даналығын сезінеді, ұлттық ойлау жүйесінің ерекшеліктерін түсінеді. Мектеп оқушыларын тоғызқұмалаққа үйрету – бұл тек зияткерлік ойынды меңгерту ғана емес, сонымен қатар, олардың ақыл-ойын дамытуға, тәрбиелік құндылықтарды сіңіруге және ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттыруға бағытталған маңызды қадам. Бұл арқылы біз келешек ұрпақтың жан-жақты дамыған, білімді әрі ұлтжанды азаматтар болып қалыптасуына ықпал етеміз.

Тоғызқұмалақтың мектеп өміріне енуі тек факультативтік сабақтармен немесе үйірмелермен шектелмеуі тиіс. Оны математика, логика немесе тарих пәндерімен интеграциялау арқылы оқу процесін одан әрі байытуға болады. Мысалы, математика сабақтарында ұпай есептеу, жүрістерді талдау кезінде арифметикалық амалдарды қолдануға болады. Ал тарих сабақтарында тоғызқұмалақтың пайда болу тарихы, оның мәдени маңызы туралы мәліметтер берілуі мүмкін. Бұл пәнаралық байланыс оқушылардың білімдерін жүйелеуге және олардың қызығушылығын арттыруға көмектеседі[1,6].

Заманауи технологиялардың мүмкіндіктерін де тоғызқұмалақты оқыту процесінде тиімді пайдалануға болады. Интерактивті ойын бағдарламаларын, онлайн платформаларды және мобильді қосымшаларды жасау оқушылардың ойынды қызықты әрі тартымды түрде меңгеруіне ықпал етеді. Виртуалды турнирлер мен жарыстар ұйымдастыру арқылы оқушылардың өзара бәсекелестік рухын көтеруге және олардың ойынға деген құштарлығын арттыруға болады. Ата-аналардың бұл процеске жан-жақты атсалысуы орасан зор маңызға ие. Олар тек балаларына тоғызқұмалақ ойнауға моральдық демеу көрсетіп қана қоймай, сонымен қатар, бұл ойынға деген қызығушылықтарын оятып, оларды ынталандырып отырулары керек[2,15]. Үйде ұйымдастырылған қызықты отбасылық турнирлер балалар үшін тек ойын алаңы ғана емес, сонымен қатар жақын адамдарымен бірге уақыт өткізудің, өзара түсіністікті арттырудың және бір-біріне деген сенімді нығайтудың тамаша мүмкіндігіне айналады. Бұл бірлескен әрекеттер отбасылық байланыстарды шыңдап, баланың ұлттық ойынға деген сүйіспеншілігін тереңдетуге және оның мәдени мұрамызға деген құрметін арттыруға көмектеседі. Ата-ананың қолдауы арқылы бала тоғызқұмалақтың тек ережелерін ғана емес, сонымен қатар оның рухани мәнін де түсіне бастайды. Мектеп оқушыларын тоғызқұмалаққа баулу – бұл бір күндік немесе бір сағаттық шара емес, керісінше, ұзақ уақытты қажет ететін, жоспарлы әрі қадамдық жұмыс. Бұл үрдіс табысты болу үшін педагогтардан тек қана пән бойынша терең білім мен кәсіби біліктілік жеткіліксіз. Олар сонымен қатар әрбір оқушының қызығушылығын оята білуі, оқыту процесіне шығармашылықпен қарауы және балаларға деген шынайы мейірімділікпен қарауы абзал. Ұстаздың әрбір сабағы қызықты әрі тартымды болуы, оқушыларды ойлауға жетелеуі, өз бетінше ізденуге ынталандыруы керек[3,25]

Дегенмен, осы мақсатты бағыттағы табанды еңбектің соңында біз ұлттық құндылықтарды терең түсінетін және оны жоғары бағалайтын, логикалық ойлау қабілеті жоғары, білімді әрі рухани бай, өз халқының мұрасымен мақтанатын жас ұрпақты тәрбиелеп шығаратынымызға сенімдіміз. Тоғызқұмалақ арқылы балалардың ақыл-ойы ғана емес, сонымен қатар ұлттық сана-сезімі қалыптасады, олар өздерінің кім екенін тереңірек түсінеді және болашаққа деген сенімдері артады. Бұл – біздің еліміздің ертеңі үшін жасалған аса маңызды инвестиция.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әуезханқызы, К. Тоғызқұмалақ – қазақтың ұлттық ойыны. Алматы: «Алматыкітап» 2010.
2. Жұмабеков, Т. Ұлттық ойындар – тәрбие құралы. Астана: «Фолиант». 2005.
3. Сейітқалиев, Ғ. Тоғызқұмалақ: оқу құралы. Қарағанды: ҚарМУ баспасы. 2003.

Қосымша әдебиеттер:

1. Минибаева, Г.С. Дәстүрлі ойындар арқылы балаларды тәрбиелеу. Алматы: «Білім, 2018.
2. Қазақстан Республикасы Спорт және мәдениет министрлігі. «Ұлттық спорт түрлерін дамытудың 2021-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы», 2021.

АШЫҚ САБАҚ ЖОСПАРЫ

Мусанова Адина Дашақызы
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Семей қаласы
«№50 жалпы орта білім беретін
ІТ- мектеп-лицейі» КММ

Пән: Қазақ тілі Т2		Бөлім: 6. Қоршаған ортаны қорғау		
Сынып: 4 «Л»		Қатысқан оқушылар:		Қатыспаған оқушылар :
Сабақтың тақырыбы: 24. Ұсыныс білдіремін				
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары		4.2.3.1 белгілі бір тақырыпта сұхбаттасу барысында шағын мәліметті (4-5 сөйлем) баяндау, кері байланыс беру, сөйлеу стилін сақтау, дауыс ырғағын келтіріп сөйлеу. 4.3.5.1 қажетті ақпараттарды табу үшін түрлі дереккөздерді (сөздіктер, инфографикалар, энциклопедиялар, ғаламтор) қолдана білу		
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы (5 минут)	Оқушылармен амандасамын. Топтарға бөлемін. Асықтар арқылы топқа бөлемін. Экраннан асықтар 3 қоржынға бөлініп салынады. Психологиялық ахуал қалыптастыру. <i>Нұсқаулық:</i> Кершіңді оң жақтан құшақта, Кершіңді сол жақтан құшақта. Оң жақтағы кершіңе бір жымылып, Сол жақтағы кершіңе бір жымылып, Бүгінгі сабақ барысы,	Бөлінген асықтарға қарай оқушылар 1,2,3. топқа бөлініп отырады. 1 топ- 2 топ- 3 топ- Оқушылар шеңберге тұрып, нұсқаулық бойынша сабаққа тілек білдіреді.	«Асықтар» «Қол шапалақ»	Слайд Оқулық https://wordwall.net/resource/87010736/%d2%9b%d2%b1%d0%bf%d0%b8%d1%8f-%d1%8

	Біз үлкен отбасы. Сабақты бағалау әдісі түсіндіріледі. Оқушы жауабы «Бәйге аттары» арқылы бағаланады. Үй жұмысын тексеру «Микрофон» әдісі арқылы алдыңғы білімге қатысты сұрақтар қойылады. Жаңа сабақ Тақырыпты ашу	Жауап берген оқушы келесі оқушыға бір сұрақ қояды. «Адасқан әріптер» әдісі арқылы тақырыпты ашады.	«Бәйге аттары» «Бәйге аттары»	<u>1%d3%</u> <u>a9%d0</u> <u>%b7%d</u> <u>0%b4%</u> <u>d1%96-</u> <u>%d1%8</u> <u>2%d0%</u> <u>b0%d0</u> <u>%bf</u>
Сабақтың ортасы (6-37 минут)	Мәтіналды жұмыс: 1.Сөздікпен жұмыс. <i>Жаңа сөздермен таныстырады, оқушыларға қайталамады:</i> 1-тапсырма Жеке жұмыс	Тыңдалым, айтылым Сөздік жұмысы: Оқушылар «Графикалық органайзер» әдісі арқылы жаңа сөздерді жазады, сөз тіркестерін, сөйлем құрастырады. Жаңа сөздер / Новые слова: Тыңда, қайтала, жаттап ал / Послушай, повтори, выучи Ұсыныс-предложение Пікір-мнение Тыйым салу-запретить Ату-стрелять Соғу-бить, ударить	«Бәйге аттары»	Оқулық слайд

Сөз

		 Дескриптор: жаңа сөздерді өз сөзімен анықтайды, аударды, сөз тіркесін, сөйлем құрайды. Айтылым 1.Сурет бойынша сөйлем құра. Кнiк қауiптi жерде ме әлде қауiпсiз жерде ме? Айтылым Сұрақты көршіңмен бірге талқыла. Дескриптор: Сурет бойынша сөйлем құрайды. Мәтінді тыңда Айтайық 1.Кнiктер не себептi азайып бара жатыр? Айтылым Сөйлемдердi оқы. «Дұрыс» немесе «Бұрыс» екенiн анықта.	«Бәйге аттары»	суретте Р Оқулық
	Ойланайық Айтылым 2-тапсырма Жұптық жұмыс Тыңдап және жауап берейік 3- тапсырма 4- тапсырма		«Бәйге аттары»	слайд таратпа мәтін

	<i>Sergitu sәti</i> Есте сақтайық! Тұйық етістігінің жасалуы туралы түсінік беремін. Мысал келтіремін. <table><tr><td>...у керек</td><td>...у кажет</td></tr><tr><td>Киіктерді атуға тыйым салу керек.</td><td>Киіктерді атуға тыйым салу кажет</td></tr><tr><td>Киіктерді қорғау керек</td><td>Киіктерді қорғау керек.</td></tr></table> Рефлексия. Ойтаразы. Айтылым 5-тапсырма Киіктерді қорғау үшін не істеу керек? Өз ұсынысыңды айт.	...у керек	...у кажет	Киіктерді атуға тыйым салу керек.	Киіктерді атуға тыйым салу кажет	Киіктерді қорғау керек	Киіктерді қорғау керек.	1.Қаскөйлер киіктерді атады. Дұрыс 2.Киіктердің мүйізін қаскөйлер сатып алады. Бұрыс Sergitu сәтін орындайды. Құрманғазының «Ақсақ киіу» күйін тыңдайды. Жазылым Ережені дәптерлеріне жазып алады. Әр топ өз ұсыныстарын жазады. Біздің ұсыныс... Смайликтер арқылы сабақ бойынша пікірлерін білдіреді.	видео Слайд «Бәйге аттары» А4, маркер
...у керек	...у кажет								
Киіктерді атуға тыйым салу керек.	Киіктерді атуға тыйым салу кажет								
Киіктерді қорғау керек	Киіктерді қорғау керек.								
Сабақтың соңы 3 минут	Үй тапсырмасын беру : 6- тапсырма <table><tr><td>Кері байланыс «Түрлі- түсті смайликтер»</td><td>Кері байланыс. «Не қиын, не оңай?» әдісі бойынша түсініктерін толықтырады.</td></tr></table>			Кері байланыс «Түрлі- түсті смайликтер»	Кері байланыс. «Не қиын, не оңай?» әдісі бойынша түсініктерін толықтырады.				
Кері байланыс «Түрлі- түсті смайликтер»	Кері байланыс. «Не қиын, не оңай?» әдісі бойынша түсініктерін толықтырады.								
Бағалау	«Бәйге аттары» бойынша бағалауды жүргізеді.								

УСЛОВИЯ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РОСТА И РАЗВИТИЯ КОМНАТНЫХ РАСТЕНИЙ

Шарипханова Айжан Шарипхановна

учитель биологии

КГУ «Школа-лицей поселка Жезкент»

отдела образования Бородулихинского района

управления образования области Абай

Комнатные растения давно перестали быть просто элементом декора, прочно войдя в нашу жизнь как источник уюта, свежести и даже пользы для здоровья. Их зеленое очарование способно преобразить любое пространство, наполнив его жизнью и красками.

Помимо эстетической привлекательности, комнатные растения играют важную роль в создании благоприятной атмосферы в доме, улучшая качество воздуха и наше эмоциональное состояние. Именно поэтому знание основных условий их содержания и потребностей является ключом к их здоровому росту и развитию, а значит, и к сохранению той самой гармонии, которую они приносят в нашу жизнь. Свет играет фундаментальную роль в жизни комнатных растений, являясь основным источником энергии для одного из самых важных биологических процессов на Земле – фотосинтеза. Подобно тому, как человек нуждается в пище для получения энергии, растения используют световую энергию для преобразования углекислого газа и воды в органические соединения (глюкозу) и кислород. Эта глюкоза служит растению топливом для роста, развития и всех жизненно важных функций. Без достаточного количества света процесс фотосинтеза замедляется или вовсе прекращается, что неминуемо приводит к ослаблению и гибели растения. Потребности комнатных растений в освещении разнообразны и зависят от их происхождения и физиологических особенностей. Условно можно выделить несколько основных категорий:

Яркий прямой свет: Такие растения, как кактусы, суккуленты, цитрусовые, гибискус, нуждаются в прямых солнечных лучах в течение нескольких часов в день. Лучшим местом для них будут южные или юго-западные окна. Однако в самые жаркие летние часы даже они могут нуждаться в некотором притенении, чтобы избежать ожогов.

Рассеянный свет: Большинство декоративно-лиственных растений, таких как фикусы, монстеры, диффенбахии, спатифиллумы, предпочитают яркий, но рассеянный свет. Они хорошо растут на восточных или западных окнах, а также на некотором расстоянии от южных окон, прикрытых легкой занавеской.

Тень (или полутень): Некоторые растения, например, сансевиерия, замиокулькас, аспидистра, могут выдерживать условия с недостаточным освещением и даже расти в глубине комнаты. Однако даже тенелюбивым растениям необходимо некоторое количество света для нормального фотосинтеза, поэтому полное отсутствие света для них губительно.

При необходимости используйте искусственное освещение: В условиях недостатка естественного света, особенно в зимнее время или в темных помещениях, можно использовать специальные фитолампы или люминесцентные лампы полного спектра. Размещайте лампы на оптимальном расстоянии от растений и соблюдайте режим освещения (обычно 10-14 часов в день). Правильное освещение – это залог здоровья и красоты ваших комнатных растений. Внимательное отношение к потребностям каждого вида и своевременная корректировка условий освещения помогут вам вырастить крепкие и радующие глаз зеленые питомцы. Температура

окружающей среды оказывает фундаментальное влияние на все метаболические процессы, протекающие в комнатных растениях. Метаболизм представляет собой сложную сеть биохимических реакций, обеспечивающих растение энергией, строительными материалами для роста и развития, а также поддерживающих его жизнедеятельность. Температура напрямую влияет на скорость и эффективность этих реакций, поскольку они катализируются ферментами, чья активность сильно зависит от температуры. Вот основные аспекты влияния температуры на метаболизм растений.

Активность ферментов: Ферменты являются биологическими катализаторами, ускоряющими химические реакции в клетках растений. Каждый фермент имеет оптимальную температуру, при которой его активность максимальна. Повышение температуры в пределах определенного диапазона обычно приводит к увеличению скорости ферментативных реакций, а следовательно, и скорости метаболических процессов, таких как фотосинтез, дыхание, синтез белков и других органических соединений. Однако при превышении оптимальной температуры структура ферментов начинает разрушаться (денатурировать), что приводит к резкому снижению или полной потере их активности и, как следствие, к нарушению метаболизма[1,26].

Фотосинтез: Фотосинтез – процесс преобразования световой энергии в химическую энергию – также сильно зависит от температуры. Ферменты, участвующие в световой и темновой фазах фотосинтеза, имеют свои температурные оптимумы. При низких температурах скорость фотосинтеза значительно замедляется, даже при достаточном освещении. С повышением температуры до оптимального диапазона скорость фотосинтеза возрастает. Однако при слишком высоких температурах активность ферментов фотосинтеза снижается, что может привести к повреждению фотосинтетического аппарата и угнетению всего процесса[2,69].

Дыхание: Дыхание – процесс окисления органических веществ с выделением энергии, необходимой для жизнедеятельности растения. Как и фотосинтез, дыхание регулируется ферментами и зависит от температуры. С повышением температуры скорость дыхания обычно увеличивается. При слишком высоких температурах дыхание может стать чрезмерно интенсивным, что приведет к быстрому расходованию запасенных органических веществ и энергетическому дисбалансу в растении[3,25].

В конечном итоге, влияние температуры на метаболические процессы определяет темпы роста и общее развитие комнатного растения. Поддержание оптимальной температуры для конкретного вида растений обеспечивает эффективное протекание всех биохимических реакций, что способствует здоровому росту, формированию листьев, стеблей, корней и, при необходимости, цветению и плодоношению. Таким образом, поддержание оптимального температурного режима является одним из важнейших условий для успешного выращивания комнатных растений. Знание температурных предпочтений каждого вида позволяет создать условия, в которых их метаболические процессы протекают наиболее эффективно, обеспечивая здоровье, силу и красоту растений.

Литература:

1. Д. Г. Хессайон, «Все о комнатных растениях». «Мир книги», 2000.
2. Ред. Д. М. Гришко, «Комнатное цветоводство». Колос, 2000.
3. Питер Рейвен, Рэйф Эверт, Сьюзен Айкхорн. Современная ботаника. 2013.

МЕТОДИКА ЗОЛТАНА ДЬЕНЕША В КОРРЕКЦИОННО-РАЗВИВАЮЩЕЙ РАБОТЕ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ООП

Елена Владимировна Кондратьева
воспитатель класса дошкольной подготовки
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №2
имени Каныша Сатпаева»
г.Семей.

Блоки Дьенеша становятся всё более популярным учебно-развивающим пособием для детей с ООП. Изобрёл эти блоки венгерский математик Золтан Дьенеш, который считал, что математика не скучная наука, а мир, полный открытий и удивительных вещей. Умение определять взаимосвязи и классифицировать — одно из основных не только в математике, но и в жизни. Золтан Дьенеш увлекался математикой с самого детства, поэтому он захотел посвятить

жизнь «царице точных наук», и ее освоению как можно в более доступной форме для детей не только у себя в Венгрии, но и по всему миру. Он разработал уникальную авторскую методику по раннему освоению математики для детей, ее доступности в понимании и легком восприятии.

В основе методики Дьенеша – всевозможные увлекательные логические игры, помогающие ребенку развивать комбинаторные, логические, аналитические способности, а также улучшающие речь, память и внимание. Увлекательные математические задания и учебные пособия направлены на стимулирование интереса детей к математике. Использование логических блоков (фигур) Дьенеша для работы с младшими школьниками с особыми образовательными потребностями обусловлено особенностями данной категории детей и большими возможностями в решении ряда коррекционных задач. Применение его возможно на коррекционных занятиях психолога, дефектолога, воспитателей, индивидуальных и групповых занятиях коррекционно - развивающего обучения.

Мыслительная деятельность младших школьников с ООП с нарушением интеллекта характеризуется выраженным отставанием вербального вида мышления (словесно-логического) и большей сохранностью невербального (наглядно-действенного, наглядно-образного), которое по своему развитию приближается у них к возрастным требованиям (С.А.Домишкевич, Т.В.Егорова, З.И.Калмыкова и др.).

Кроме того, у детей с ООП отмечается сниженная познавательная активность. Они плохо сосредотачиваются на условии задания, не могут мобилизовать себя при его выполнении, а в иерархии их мотивов ведущее место на протяжении времени занимает игровая деятельность (Н.Л.Белопольская, Н.А. Менчинская, Т.В. Егорова и др). Вместе с тем можно выделить те сохранные функции мыслительной деятельности детей с ООП с нарушением интеллекта, на которые следует опираться при построении коррекционной работы:

- высокая восприимчивость к помощи, способность осуществлять перенос усвоенного принципа решения задачи на аналогичные задания;
- наибольшая сохранность наглядных форм мышления (наглядно-действенного и наглядно-образного), что определяет их способность к принятию помощи в виде смысловых опор и визуального подкрепления;
- развитая игровая мотивация, позволяющая в условиях психического насыщения, преодолеть желание детей с нарушением интеллекта прекратить работу и способствует ее завершению в полном объеме.

Логические блоки Дьенеша позволяют работать с материалом, предъявляемым в наглядной форме, производить планомерный переход от внешних действий с предметами к

действиям связанным с интеллектуальной работой, строить занятия в игровой занимательной форме, использовать разную степень сложности заданий и дозированную помощь. А также помогают ребёнку овладеть мыслительными операциями и действиями, к ним относятся: выявление свойств, их сравнение, классификация, обобщение, кодирование и декодирование, а так же логические операции. Играя с блоками, ребёнок приближается к пониманию сложных логических отношений между множествами. В работе я использую плоскостные фигуры (треугольник, квадрат, круг, прямоугольник), 4 цветов (красный, желтый, зеленый, синий), 2х размеров (большой и маленький).

Что можно развить в детях, играя с фигурами Дьенеша?

Логические фигуры Дьенеша, которые я использую в работе это игра, которая ненавязчиво, но серьёзно развивает понимание элементарных математических знаний и способностей ребёнка. Она обеспечивает восприятие ребёнком математических символов, учит логически мыслить, развивать пространственное воображение, творческие способности, фантазию, навыки конструирования, моделирования, речь, логическое мышление и даже самостоятельность и произвольность. Весь комплекс игр и упражнений с фигурами Дьенеша – это длинная интеллектуальная лестница, а сами игры и упражнения – её ступеньки. На каждую из этих ступенек ребёнок должен встать. При помощи фигур Дьенеша ребёнок начинает выполнять простейшие логические операции. Он может делить предметы по свойствам, находить различия и обобщать, сравнивать и классифицировать. Кроме того, фигуры развивают усидчивость, интерес к наукам и самостоятельной деятельности.

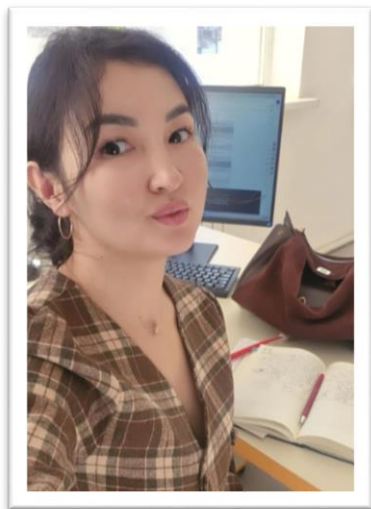

В своей работе я использую дидактические пособия, которые способствуют становлению логико – математического опыта ребёнка на основе овладения им действиями сравнения, сопоставления, разбиения; построением логического высказывания; составления алгоритмов. Логические фигуры Дьенеша, предполагают бесчисленное множество игр, которые можно придумывать и самим. Конструирование, моделирование, счет, развитие памяти и речи, воображения, способность совершать логические операции и направлены на развитие отдельных умений и навыков для детей с ООП.

Данная методика работы используется мною в процессе коррекционно-развивающего обучения воспитанников с ООП, которые имеют трудности в обучении, и приносит свои плоды. У детей появилась мотивация в учебной деятельности, и улучшились академические навыки. Благодаря новым навыкам, полученным при занятиях с блоками Дьенеша у детей повысились возможности в обучение.

Список использованной литературы:

1. Михайлова З.А., Носова Е.А. Логико-математическое развитие дошкольников. – Издательство Детство-Пресс, 2014.
2. Никитин, Б.П. Ступеньки творчества или развивающие игры / Б.П. Никитин. - М.: Педагогика, 1990. - 132 с.
3. Никитин Б.П. Развивающие игры. – М., 1985 г.
4. Носова Е.А., Непомнящая Р.Л. Логика и математика для дошкольников. Санкт-Петербург: «Детство-Пресс», 2002.
5. Толстикова О.В., Савельева О.В., Иванова Т.В., Овчинникова Т.А., Симонова Л.Н., Шлыкова Н. С., Шелковкина Н.А. Современные педагогические технологии образования детей дошкольного возраста, методическое пособие. – Екатеринбург: ИРО, 2013. – 199с.
6. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям
7. Фидлер М. Математика уже в детском саду. – М., 1981 г.

«ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНО ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В КРАЕВЕДЕНИИ: НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА СЕМЕЙ»

Конокпаева Айжан Боранбаевна
учитель географии

**КГУ «Средняя общеобразовательная
ІТ школа - лицей №50»**

**отдела образования города Семей
управления образования области Абай**

Город Семей— один из главных исторических и социально-культурных центров Казахстана. Изучение его экономического, социального и географического развития представляет собой важную часть краеведческой работы, так как показывает особенность нашего города, в котором мы

живем. Географически он занимает выгодное положение: через него проходят важные транспортные пути, связывающие Казахстан с Россией, Китаем и другими регионами Центральной Азии.

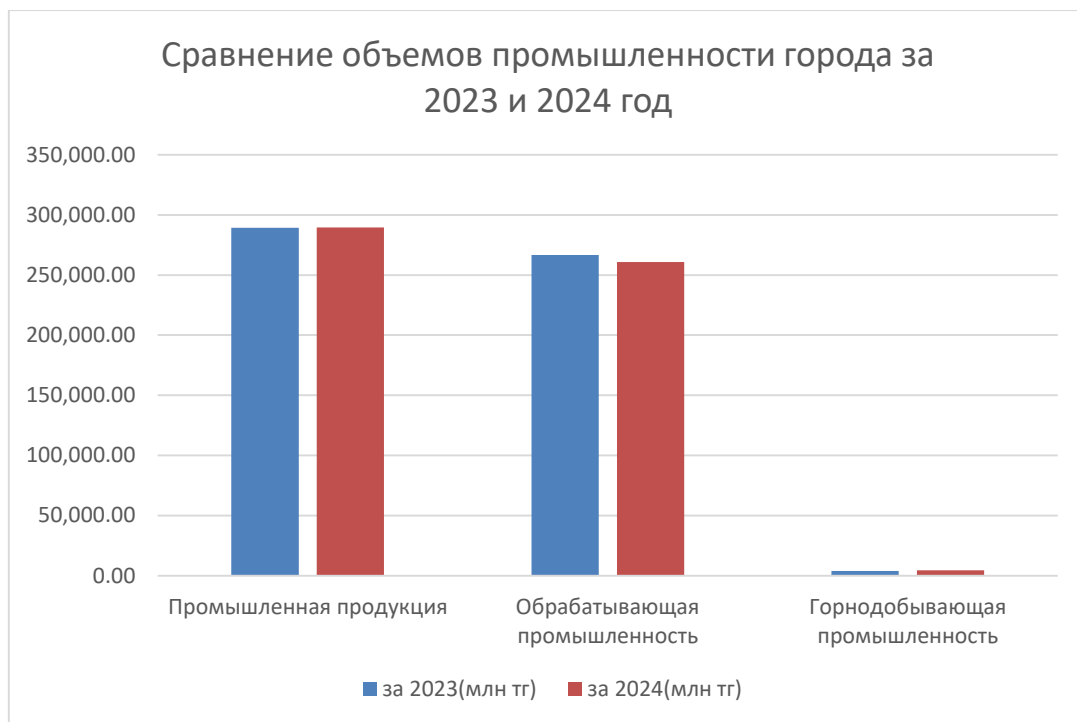
Актуальность статьи заключается в том, что в настоящее время остро стоит вопрос о модернизации инфраструктуры, привлечении инвестиций и решении экологических проблем.

- **Производство и промышленность**

В 2024 году в городе Семей промышленность стабильно развивалась. За год было произведено товаров и услуг на сумму 289,5 миллиарда тенге. Это намного больше, чем в прошлом году — на 169,4 миллиона тенге. Самой крупной отраслью в городе является обрабатывающая промышленность. В пищевой промышленности увеличился выпуск муки, мяса, колбасы, сыра и творога. Большой тем роста ушло на производство колбасы (+52,5 %) и сыра (+58,3 %).

1. В лёгкой промышленности рост показал на 12,8 %, больше стали производить головных уборов.
2. В бумажной отрасли выросло производство коробок и упаковок.
3. Металлургическое производство выросло на 30,3 %. Объем составил 2 853,1 млн тенге, в основном за счет увеличения услуг по литью цветных металлов и производству необработанного золота.
4. Сравнительная таблица объемов промышленного производства в городе Семей

Отрасли промышленности/ производства	За 2023год (млн тенге)	За 2024год (млн тенге)	
Товары за услуги	289 387,1	289 556,5	
Обрабатывающая промышленность	266 560,2	260 824,0	
Горнодобывающая промышленность	3 859,2	4 545,4	5

На основе сравнительного анализа можно сделать следующие выводы:

В целом, объем промышленного производства в городе Семей остался стабильным. В 2023 году он составил 289,4 млрд тенге, а в 2024 — 289,5 млрд тенге, что говорит о стабильности экономики в промышленной сфере.

В то же время горнодобывающая промышленность показала значительный рост: с 3,9 млрд тенге до 4,5 млрд тенге, увеличение добычи полезных ископаемых, таких как глина, соль и гравий.

- Автотранспорт

За 2023 год количество автотранспортных средств в Абай **увеличилось на 34,9 тыс. единиц** по сравнению с 2022 годом.

Особенно выросло количество **легковых автомобилей** по виду топлива:

В 2022 году — **6 663 единицы**, в 2023 году — **38 648 единиц**.

Это может быть связано с улучшением **благосостояния населения**, а также с **ростом спроса на личный транспорт**.

1. Грузоперевозки.

В 2024 году грузооборот по предварительным данным составил **91,6 %** (в процентном выражении к прошлому году). В 2023 году в городе было перевезено **13 691,7 тыс. тонн грузов**. Общий грузооборот составил **11 589,0 млн тк-км**. Общий грузооборот составил **11 589,0 млн тк-км**.

Пассажирооборот в 2023 году — **426,5 млн п-км**.

В 2024 году — **94,8 %**, что немного выше, чем в 2023 году (**89,8 %**).

1. Железнодорожный транспорт.

В области Абай железная дорога играет важную роль в перевозке грузов и пассажиров. За последние два года наблюдается небольшое снижение объёмов перевозок.

Грузы в 2022 году по железной дороге перевезли почти 15 миллионов тонн грузов, а в 2023 году — чуть меньше, около 13,7 миллиона тонн.

Грузооборот в 2022 году составил 12,1 миллиарда тонно-километров, в 2023 — 11,6 миллиарда.

1. Воздушный транспорт.

Авиaperевозки: В 2022 году область Абай вошла в число регионов с наибольшим ростом цен на авиаперелеты, отмечен рост на **57,3%** по сравнению с предыдущим годом.

Социальное развитие и благополучие

• Сфера образование в Семее

В 2024 году на развитие сферы образования в городе Семей было выделено 49,8 млрд тенге, что на 6,1 млрд больше, чем в 2023 году (43,7 млрд тенге). Эти деньги направлены на улучшение условий в школах, строительство новых зданий, капитальный ремонт и развитие дополнительного образования.

Капитальный ремонт в 2024 году обошелся в 213,2 млн тенге. Также в рамках проекта «Читающая школа – читающая нация» в 51 школе обновили библиотеки.

• Здравоохранение

1. **Медицинские организации:** В Семее функционируют 47 медицинских организаций, включая 20 учреждений первичной медико-санитарной помощи, 20 стационаров и 11 прочих медицинских учреждений. В 2023 году медицинские специалисты прошли зарубежное обучение: 15 человек из БСМП и 5 человек из Городской больницы № 1 обучались в Израиле; 19 специалистов из Областного перинатального центра — в Российской Федерации; 10 средних медицинских работников из различных поликлиник — в Турции.

2. Туризм

Развитие туризма в городе Семей осуществляется в соответствии с Законом РК «О туристской деятельности», **Концепцией развития туристской отрасли Республики Казахстан на 2023–2029 годы.**

В Семее находятся **три объекта, включённых в список 100 святынь Казахстана:**

- Литературно-мемориальный музей имени Ф. М. Достоевского
- Дом-музей «Алаш арыстары – Мухтар Ауэзов»
- Монумент «Сильнее смерти» (в память о жертвах Семипалатинского полигона)

Город Семей обладает уникальными возможностями для социально-экономического и культурного развития. Географическое положение, наличие природных ресурсов, исторических и сакральных объектов создают основу для формирования туристического и рекреационного потенциала региона. Туризм в Семее — одна из наиболее перспективных отраслей. Событийный, экологический, этнокультурный и исторический туризм имеют потенциал привлечения как внутреннего, так и внешнего туриста. Повышение качества инфраструктуры, информационной доступности и продвижения на международных площадках может стать важным шагом в реализации этих возможностей.

Город сталкивается с рядом экологических и демографических вызовов. Последствия влияния бывшего ядерного полигона, вопросы водоснабжения и загрязнения окружающей среды требуют продолжения экологических программ и просветительской работы.

Таким образом, Семей находится на этапе активного развития.

Совместная работа государственных органов, бизнеса и общественности способна обеспечить устойчивое будущее города, в котором сочетаются богатое культурное наследие, современное здравоохранение, развивающийся туризм и забота об окружающей среде.

Использованная литература:

1. В.Н. Кашляк «Семипалатинск. Три века истории» 2002 г.
2. Официальный сайт акимата города Семей. Раздел «Здравоохранение».
URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/abay-semey/activities/580?lang=ru> .
3. Бюро национальной статистики Республики Казахстан.
<https://stat.gov.kz/ru/industries/business-statistics/statorg/publications/6344/>

ПОДГОТОВКА К ЕНТ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ПОЛЕЗНЫЕ СОВЕТЫ

Жангужанова Гаухар Ереновна
учитель истории

**КГУ «Средняя общеобразовательная IT школа-лицей №50»
отдела образования города Семей
управления образования области Абай**

Единое национальное тестирование (ЕНТ) по истории Казахстана – важный этап в жизни каждого выпускника, определяющий дальнейший образовательный путь. Успешная сдача требует не только глубоких знаний фактического материала, но и грамотной организации процесса подготовки.

Первым и, пожалуй, самым важным этапом является

систематизация учебного материала. История Казахстана – обширный предмет, охватывающий множество периодов, событий, личностей и культурных явлений. Хаотичное заучивание фактов без четкой структуры обречено на провал. Необходимо разбить весь курс на логические блоки: древний Казахстан, период тюркских каганатов, эпоха Золотой Орды, Казахское ханство, колониальный период, советский Казахстан и независимый Казахстан. Внутри каждого блока следует выделять ключевые события, даты, имена исторических деятелей, их роль и значение. Составление хронологических таблиц, схем и ментальных карт поможет визуализировать исторические процессы и установить взаимосвязи между различными событиями. Второй ключевой этап – активное изучение материала. Простое чтение учебника часто оказывается недостаточным для глубокого понимания и запоминания. Необходимо применять различные методы активного обучения: конспектирование, составление планов ответов на возможные вопросы, пересказ материала своими словами, объяснение сложных тем друзьям или родителям. Особое внимание следует уделять работе с историческими картами, иллюстрациями и документами. Умение анализировать исторический источник, соотносить его с изученным материалом – важный навык, который пригодится на ЕНТ. Третий этап – регулярное тестирование и самоконтроль. После изучения определенного блока необходимо проверить свои знания с помощью тестов и тренировочных заданий. Существует множество онлайн-ресурсов и сборников тестов ЕНТ прошлых лет. Решение пробных вариантов поможет выявить пробелы в знаниях, определить наиболее сложные для себя темы и привыкнуть к формату экзамена. Анализ допущенных ошибок – ценный инструмент для корректировки дальнейшей подготовки. Важно не просто запоминать правильные ответы, а понимать, почему были допущены ошибки, и повторно изучать соответствующие разделы. Четвертый этап – повторение и закрепление материала. История – предмет, требующий постоянного повторения. Забывание изученного материала – естественный процесс, поэтому необходимо регулярно возвращаться к пройденным темам. Повторение может быть организовано в различных формах: краткий пересмотр конспектов, повторное решение ключевых тестов, устное воспроизведение основных событий и дат. Особое внимание следует уделить наиболее сложным и плохо запоминающимся темам. Подготовка к ЕНТ по истории Казахстана – это кропотливый труд, требующий времени, усилий и систематичности. Однако, следуя предложенным ключевым этапам и полезным советам, каждый выпускник сможет успешно справиться с этим испытанием и открыть для себя двери в будущее. Главное – начать подготовку заблаговременно, организовать процесс обучения и верить в свой успех. После того, как вы систематизировали весь курс истории Казахстана на логические блоки, следующим шагом в этапе активного изучения материала может стать углубленное погружение в один из этих блоков. Рассмотрим, например, период Древнего Казахстана и, в частности, сакские племена.

Просто прочитать параграф в учебнике о саках будет недостаточно. Активное изучение предполагает, конспектирование ключевых моментов: Выделите основную информацию о саках:

- ✓ Хронологические рамки их существования (VII-III вв. до н.э.).
- ✓ Территория расселения (Семиречье, Приаралье, Центральный и Северный Казахстан).
- ✓ Основные занятия (кочевое скотоводство, земледелие в оседлых районах, военное дело).
- ✓ Социальная структура (вожди, воины, рядовые общинники).
- ✓ Культура и искусство (звериный стиль, курганные захоронения, религиозные верования).
- ✓ Наиболее известные племенные союзы: саки-тиграхауда, саки-парадаряя, саки-исседоны.
- ✓ Исторические личности (царица Томирис, ее борьба с персидским царем Киром).

Составление плана ответа на возможный вопрос: Представьте, что на ЕНТ вам попался вопрос: «Расскажите о сакских племенах и их роли в истории Древнего Казахстана». Ваш план ответа может выглядеть так:

- Введение: хронологические рамки и территория расселения саков.
- Основные занятия и образ жизни кочевых скотоводов.
- Социальная организация сакского общества.
- Уникальная культура и искусство «звериного стиля».
- Знаменитые курганы и их значение для изучения сакской культуры: Иссыкский курган и «Золотой человек».
- Борьба саков за независимость, пример царицы Томирис.
- Влияние сакской культуры на последующие народы Казахстана.
- Заключение: значение сакского периода в истории Казахстана.

Пересказ материала своими словами, попробуйте пересказать изученный материал о саках, не подглядывая в конспект. Объясните основные понятия и события так, как будто вы рассказываете об этом другу. Успешная подготовка к ЕНТ по истории Казахстана представляет собой комплексный и многоэтапный процесс, требующий от выпускника не только усердия и целеустремленности, но и грамотной организации учебной деятельности. Фундаментальным шагом является систематизация обширного исторического материала на логические блоки и темы. Это

позволяет создать четкую структуру знаний и избежать хаоса в процессе обучения. Таким образом, вместо пассивного чтения, вы активно взаимодействуете с информацией, что способствует лучшему пониманию и запоминанию материала. Этот подход можно применять к изучению каждого ключевого этапа истории Казахстана. Вот примерный список литературы, который может быть полезен при подготовке к ЕНТ по истории Казахстана:

1. Основные учебники:

- *История Казахстана (для 5-11 классов) - различных авторов и издательств, в соответствии с действующей учебной программой Министерства образования и науки Республики Казахстан. Годы издания будут зависеть от текущего учебного года.*

2. Сборники тестов и заданий ЕНТ:

- Сборники тестов ЕНТ по истории Казахстана (различных издательств и годов выпуска). Рекомендуется использовать наиболее актуальные издания.

Тренировочные варианты тестов ЕНТ по истории Казахстана (публикуемые Национальным центром тестирования и другими образовательными организациями). Годы выпуска будут соответствовать периоду подготовки.

3. Справочные пособия и хрестоматии:

- Кожжахметов К.К. «История Казахстана: курс лекций». (Год издания может варьироваться).
- Абусеитова М.Х., Булекбаев С.Б., Жукешев К.Г. "История Казахстана: учебник для вузов". (Год издания может варьироваться).

Различные справочники и пособия, обобщающие хронологию, основные события, термины и персоналии истории Казахстана. Годы издания будут зависеть от конкретного пособия. Хрестоматии по истории Казахстана, содержащие отрывки из исторических источников и трудов историков. Годы издания будут зависеть от конкретной хрестоматии.

4. Дополнительная литература, для углубленного изучения:

- Труды казахстанских историков по различным периодам истории Казахстана, например, работы Н.Э. Масанова, М.К. Козыбаева, Ж.Б. Абылхожина и др. Годы издания будут зависеть от конкретной работы. Научно-популярные издания и исторические очерки, посвященные отдельным темам и периодам истории Казахстана. Годы издания будут зависеть от конкретной книги.

Интернет-ресурсы:

Сайт Национального центра тестирования Министерства образования и науки Республики Казахстан (нтц.кз). Информация постоянно обновляется. Образовательные платформы и сайты, содержащие онлайн-тесты и учебные материалы по истории Казахстана. Актуальность информации следует проверять. Электронные версии учебников и справочников, при наличии доступа. Годы издания будут соответствовать печатным версиям.

Важно помнить, что основным источником для подготовки являются школьные учебники, рекомендованные Министерством образования и науки Республики Казахстан на текущий учебный год. При использовании сборников тестов обращайте внимание на их актуальность и соответствие действующей программе ЕНТ.

Дополнительная литература может быть полезна для более глубокого понимания тем, но не является обязательной для сдачи ЕНТ на базовом уровне. Поскольку сейчас 2025 год, при поиске литературы ориентируйтесь на учебники и сборники тестов, изданные или обновленные в последние несколько лет, чтобы быть уверенными в актуальности информации.

ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНЫҢ ТАРИХТАҒЫ МАҢЫЗЫ

Жылкайдарова Айслу Серикбаевна

тарих пәнінің мұғалімі

Абай облысы, Үржар ауданы

Таскескен ауылы

**«Ақтанберді атындағы орта мектеп-бақшасы»
КММ**

Қазақ хандығы – қазақ халқының тарихындағы аса маңызды кезең. Оның құрылуы XV ғасырдың ортасында Жәнібек пен Керей сұлтандардың Әбілқайыр ханнан бөлініп, жеке көшуінен бастау алады. Бұл оқиға тек саяси қадам ғана емес, сонымен бірге этникалық және мәдени тұтастықтың қалыптасуына зор ықпал еткен тарихи оқиға болды. Қазақ хандығының маңызын бірнеше аспектіде қарастыруға болады, мәселен, мемлекеттіліктің негізін қалаушы күш ретіндегі

маңызы зор. Ұзаққа созылған феодалдық бытыраңқылықтан кейін Қазақ хандығы қазақ тайпалары мен руларын біртұтас саяси күшке біріктірудің бастауы болды. Жәнібек пен Керейдің басшылығымен құрылған бұл мемлекет болашақ қазақ мемлекеттігінің іргетасын қалады. Кейінгі хандардың саясаты арқылы Қазақ хандығының аумағы кеңейіп, халықаралық аренадағы беделі артты. Және қазақ халқының этникалық және мәдени тұтастығын қалыптастырудағы рөлі ерекше. Қазақ хандығының аясында ортақ тіл, мәдениет, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар бірте-бірте қалыптаса бастады. Хандықтың құрылуы қазақ руларының өзара байланысын нығайтып, олардың ортақ тарихи тағдыры мен этникалық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етті. Қазақ хандығы Орталық Азиядағы саяси тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге маңызды рөл атқарды. Көшпелілер әлеміндегі үздіксіз соғыстар мен қақтығыстар жағдайында Қазақ хандығы өзінің күшті әскери құрылымы мен дипломатиялық қабілетінің арқасында аймақтағы тепе-теңдікті сақтап тұрды. Ол көршілес мемлекеттермен сауда-экономикалық және мәдени байланыстар орнатып, Ұлы Жібек жолының бойындағы қауіпсіздікті қамтамасыз етуге атсалысты. Қазақ хандығы қазақ халқының ұлттық бірегейлігі мен рухын сақтауда өлшеусіз үлес қосты. Ұзаққа созылған сыртқы шапқыншылықтар мен отарлық езгі кезеңдерінде Қазақ хандығының тарихи мұрасы қазақ халқының өзін-өзі сақтауға, өз тілі мен мәдениетін ұмытпауға шақырған қуатты рухани тірек болды. Хандардың ерліктері, батырлардың күресі мен ақын-жыраулардың шығармалары ұрпақтан ұрпаққа жетіп, ұлттық мақтаныш сезімін оятты[1,7].

Әрине, Қазақ хандығының маңызын жалғастыратын болсақ, мынадай аспектілерді атап өтуге болады:

Қазақ хандығының құқықтық жүйесі мен басқару институттарының қалыптасуындағы рөлі зор. «Қасым ханның қасқа жолы», «Есім ханның ескі жолы» және «Тәуке ханның жеті жарғысы» сияқты заңдар жинағы қазақ қоғамындағы әлеуметтік-экономикалық қатынастарды реттеп, мемлекеттік басқарудың негіздерін қалады. Бұл құқықтық нормалар мен басқару жүйесі кейінгі дәуірлердегі қазақ қоғамының дамуына елеулі ықпал етті.

Хандық биліктің нығаюы, билер кеңесінің рөлі, рулық басқару жүйесінің сақталуы – бұл институттар қазақ мемлекеттігінің өзіндік ерекшеліктерін айқындады. Қазақ хандығының әскери қуаты мен сыртқы саясатының маңызын атап өткен жөн. Хандықтың күшті әскері оның аумағын қорғауға, көршілес елдермен қарым-қатынас орнатуға және өз мүдделерін қорғауға мүмкіндік берді. Қазақ хандарының дипломатиялық қабілетінің арқасында Ноғай Ордасы, Сібір хандығы, Орталық Азия хандықтары және Ресей мемлекетімен әртүрлі саяси байланыстар орнатылды. Кейбір кезеңдерде Қазақ хандығы аймақтағы ықпалды күштердің біріне айналды. Қазақ хандығының мәдени мұрасы бүгінгі күнге дейін өз

құндылығын жойған жоқ[2,65]. Хандық дәуірінде қазақ тілінің дамуы, ауыз әдебиетінің гүлденуі, музыкалық өнердің қалыптасуы байқалды. Ақын-жыраулардың тарихи жырлары, батырлар туралы дастандар, шешендік өнер үлгілері – бұл рухани мұра қазақ халқының мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылады. Қазақ хандығының тарихы ұлттық өнер мен әдебиетке шабыт беріп келеді. Қазақ хандығының құрылуы мен дамуы қазақ халқының еркіндікке ұмтылысының көрінісі болды. Әбілқайыр ханның деспоттық билігіне қарсы шыққан Жәнібек пен Керейдің Жетісуға көшуі және дербес хандық құруы – бұл қазақтардың өз тағдырын өздері шешуге деген ұмтылысын айқын көрсетеді. Қазақ хандығының тәуелсіздігі үшін күрес кейінгі ғасырларда да жалғасын тапты. Осылайша, Қазақ хандығының маңызы тек қана өткен тарихтың бір парағы емес, ол қазақ халқының бүгінгі келбеті мен болашағы үшін де маңызды сабақтар мен құндылықтарды қамтиды. Оның тарихын тереңірек зерттеу және бағалау – ұлттық сана-сезімді нығайтудың және патриоттық рухты көтерудің қажетті шарты[3,25].

Қазақ хандығының маңызы қазақ халқының тарихындағы орнымен өлшенбейді. Ол мемлекеттіліктің қалыптасуы, этникалық және мәдени тұтастықтың нығаюы, аймақтық тұрақтылықты қамтамасыз ету және ұлттық бірегейлікті сақтау сынды аса маңызды міндеттерді атқарды. Қазақ хандығы – бүгінгі тәуелсіз Қазақстанның тарихының терең тамыры, әрбір қазақстандықтың мақтанышы мен құрметіне лайық мұра. Оның тарихын білу және бағалау – өткенге деген құрмет пен болашаққа деген сенімнің кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әбілқайыр Смайылов. Қазақ хандығы. «Арыс». 2012
2. Кәрімбек Сүлейменов. Қазақ мемлекеттігінің тарихы (XV-XX ғасырлар). «Мектеп». 2005
3. Зиябек Қабылдинов. «Ұлы дала тарихы». «Фолиант. 2019.

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНЫҢ ЖЕТІСТІКТЕРІН ОҚУШЫЛАРҒА ЖАҢАША БАҒЫТТА ОҚЫТУ

Кусайнова Асемгул Курманғалиевна
тарих және география пәнінің мұғалімі
«Политехникалық колледжі» КМҚК

Абай облысы, Семей қаласы

Тәуелсіз Қазақстанның тарихын оқушыларға жаңаша бағытта оқыту -бүгінгі жас ұрпақтың бойында елжандылық сезімін қалыптастырып, ұлттық мақтанышты арттырады. Және өз тарихын терең түсінуіне жол ашудың маңызды құралы болып табылады. Тәуелсіздік жылдарында еліміз қол

жеткізген орасан зор табыстарды оқушыларға жеткізу арқылы біз олардың бойында патриоттық рухты, жасампаздыққа деген құштарлықты және өз елінің болашағына деген сенімді нығайта аламыз. Тәуелсіз Қазақстан тарихының жетістіктерін оқыту процесі келесідей негізгі бағыттар бойынша жүргізілуі тиіс:

Біріншіден, мемлекеттіліктің қалыптасуы мен нығаюы. Оқушыларға 1991 жылғы тәуелсіздіктің жариялануынан бастап бүгінгі күнге дейінгі егемендіктің қалыптасу жолы, Қазақстан Республикасының Конституциясының қабылдануы, мемлекеттік рәміздердің бекітілуі, шекараның заңды түрде белгіленуі сияқты іргелі қадамдар түсіндірілуі қажет. Ел басшылары мен үкмеіттің еліміздің қалыптасуы мен дамуындағы тарихи рөлі, олардың көреген саясатының арқасында Қазақстанның халықаралық аренадағы беделінің артуы, көпвекторлы сыртқы саясаттың табысты жүргізілуі оқушылардың мақтаныш сезімін оятуы тиіс. Ұлтаралық және конфессияаралық келісімнің сақталуы мен нығаюы – Қазақстанның ерекше құндылығы ретінде көрсетілуі маңызды.

Екіншіден, әлеуметтік-экономикалық даму жетістіктері. Оқушыларға тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы қиындықтар, нарықтық экономикаға көшудің ерекшеліктері мен бүгінгі күнгі экономикалық өсімнің негізгі драйверлері түсіндірілуі қажет. «Қазақстан-2030», «Қазақстан-2050» стратегиялары, «Нұрлы жол», «Рухани жаңғыру» сияқты мемлекеттік бағдарламалардың халықтың әл-ауқатын арттыруға, инфрақұрылымды дамытуға және

экономиканы әртараптандыруға қосқан үлесі көрсетілуі тиіс. Білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру салаларындағы позитивті өзгерістер мен жетістіктер нақты мысалдармен келтірілуі қажет[1,5].

Үшіншіден, мәдениет пен руханияттың жаңғыруы. Тәуелсіздік жылдарында ұлттық мәдениетті, тілді және салт-дәстүрлерді қайта жаңғырту және дамыту бағытындағы мемлекеттік саясаттың маңызын оқушылар түсінуі тиіс. «Мәдени мұра» бағдарламасының тарихи-мәдени ескерткіштерді сақтау мен зерделеудегі рөлі, Қазақстан халқы Ассамблеясының ұлтаралық татулықты нығайтудағы бірегей тәжірибесі, «Рухани жаңғыру» бағдарламасының ұлттық сананы жаңғыртудағы маңызы оқушылардың рухани байлығын арттыруға ықпал етеді[2,23].

Оқыту әдістеріне тоқталайық, мәселен Тәуелсіз Қазақстан тарихының жетістіктерін оқытуда оқушылардың қызығушылығын арттыратын интерактивті әдістерді қолдану тиімді. Пікірталастар, жобалық жұмыстар, рөлдік ойындар, тарихи деректермен жұмыс, көрнекі материалдарды, фотосуреттер, бейнематериалдар, инфографиканы пайдалану оқу процесін қызықты етеді. Ақпараттық-

коммуникациялық технологияларды қолдану, онлайн-ресурстар мен виртуалды экскурсиялар ұйымдастыру оқушылардың білім алу мүмкіндіктерін кеңейтеді. Танымал тұлғалармен кездесулер, тарихи-мәдени орталықтарға саяхаттар мен экскурсиялар ұйымдастыру теориялық білімді практикамен ұштастыруға көмектеседі. Тәуелсіз Қазақстан тарихының жетістіктерін оқушыларға

жаңа бағытта оқыту – бұл тек ақпарат беру ғана емес, сонымен қатар жас ұрпақтың бойында патриотизм, ұлттық мақтаныш және өз елінің болашағына деген сенімді қалыптастыру процесі. Оқытушылардың шеберлігі, қолданылатын әдістердің тиімділігі және оқушылардың белсенді қатысуы арқылы біз еліміздің жетістіктерін жас ұрпақтың жүрегіне жеткізе аламыз. Бұл өз кезегінде еліміздің жарқын болашағының кепілі болады[3].

Тәуелсіздік жылдарындағы Қазақстанның жетістіктерін оқушыларға түсіндіру – бұл жай ғана құрғақ фактілерді тізбектеу емес. Ол – жас ұрпақтың санасында өз еліне деген терең сүйіспеншіліктің, мақтаныштың және болашаққа деген зор үміттің ұшқынын жағу процесі. Ұстаз тек қана тарихшы емес, ол – өз білімін шабытпен жеткізе білетін, оқушылардың жүрегіне жол таба алатын тұлға.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан тарихы. Жоғары оқу орындарына арналған оқулық. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ. 2020.
2. «Тәуелсіз Қазақстан: жылдар мен оқиғалар», энциклопедиялық анықтамалық. «Атамұра». 2016.
3. Қазақстан: тәуелсіздіктің 25 жылдығы. «Қазақстан» баспа үйі. 2016.

ВНЕДРЕНИЕ ПРИНЦИПОВ «БІРТҰТАС ТӘРБИЕ» В ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Суртаева Раиса Айратовна

Заместитель директора по воспитательной работе

КГУ «Средняя общеобразовательная школа №34

имени Бауыржана Момышулы», г. Семей

Современная система образования Казахстана находится в процессе активного реформирования, направленного на создание условий для формирования целостной личности учащихся, обладающей устойчивыми нравственными ориентирами, патриотизмом и социальной ответственностью. Воспитание в школе приобретает не только образовательное, но и социальное значение, так как именно школа закладывает у ребенка базовые жизненные установки и модель поведения в обществе.

В современных условиях казахстанское общество сталкивается с рядом новых вызовов, затрагивающих воспитание учащихся:

- быстрое развитие информационных технологий, приводящее к росту влияния социальных сетей на поведение учащихся;
- снижение интереса к национальной культуре и традициям среди молодежи;
- рост числа конфликтных ситуаций среди школьников, снижение уровня толерантности и уважения к окружающим;
- влияние глобальных процессов на систему нравственных ценностей в обществе.

В основе концепции «Біртұтас тәрбие» лежит идея о том, что воспитание должно быть целостным и опираться на три базовых элемента:

1. Национальное самосознание – формирование у учащихся уважения к истории, культуре и традициям казахского народа.
2. Духовно-нравственные ценности – воспитание учащихся на основе традиционных моральных норм: уважение к старшим, трудолюбие, честность, справедливость.
3. Социальная ответственность – развитие у школьников активной гражданской позиции, стремления к заботе об окружающей среде и обществе в целом.

В системе начального образования внедрение программы «Біртұтас тәрбие» приобретает особое значение, так как именно в младшем школьном возрасте формируются базовые модели поведения и моральные установки ребенка. Учащиеся младших классов легче воспринимают нравственные нормы через примеры из национальной культуры, сказок, пословиц и традиций. В начальной школе закладываются основы уважения к национальной культуре, формируются базовые навыки взаимодействия с обществом и чувство ответственности за собственные поступки. [2].

Воспитание в младшем школьном возрасте на основе принципов «Біртұтас тәрбие» способствует решению ряда ключевых задач казахстанской системы образования:

- формирование у учащихся уважения к национальной культуре и традициям;
- укрепление духовно-нравственных ориентиров в поведении школьников;
- развитие патриотизма и социальной ответственности у младших школьников;
- формирование устойчивых моделей конструктивного поведения в коллективе.

Внедрение принципов «Біртұтас тәрбие» в воспитательный процесс в начальной школе продемонстрировало высокую эффективность в формировании у учащихся устойчивых нравственных норм, патриотизма и социальной ответственности. В процессе было выявлено, что интеграция традиционных казахских ценностей в образовательный процесс способствует укреплению национального самосознания, развитию морально-этических норм поведения и повышению социальной активности школьников.

Результаты показали, что использование в воспитательном процессе элементов национальной культуры, таких как казахские кюи, народные сказки и пословицы, положительно сказывается на развитии у учащихся чувства уважения к истории и культуре Казахстана. Так, более 78 % учащихся отметили повышение интереса к традициям казахского народа, а 62% стали активно использовать народные пословицы в повседневной жизни. Включение в воспитательный процесс тем, связанных с национальными ценностями и историческим наследием, способствовало формированию у учащихся чувства гордости за свою страну и уважения к родным традициям. [5]

Формирование духовно-нравственных качеств происходило через классные часы, ролевые игры, коллективные проекты и индивидуальную работу с учащимися. Темы, связанные с уважением к старшим, трудолюбием, честностью и ответственностью, способствовали формированию у школьников четких моральных ориентиров. Так, более 82 % учащихся стали проявлять больше уважения к родителям и учителям, а 74 % школьников стали более ответственно относиться к выполнению домашних и школьных обязанностей. Важным результатом стало также снижение конфликтности среди учащихся: 61 % школьников отметили улучшение взаимоотношений с одноклассниками.

Значительное влияние на эффективность воспитательного процесса оказало использование современных цифровых технологий.[3] Платформы Padlet, Wordwall и LearningApps стали не только инструментами обучения, но и средством для повышения интереса учащихся к изучению национальной культуры. Так, 69 % учащихся отметили повышение интереса к содержанию уроков, а 75 % стали активнее участвовать в обсуждениях и ответах на вопросы учителя. Цифровые технологии позволили сделать процесс воспитания более наглядным, интерактивным и доступным для учащихся.

Важным элементом программы стало также вовлечение семьи в воспитательный процесс. Совместные мероприятия, такие как мастер-классы, конкурсы и праздники, способствовали укреплению связи между школой и семьей. Родители стали более активно участвовать в жизни школы и оказывать помощь в организации воспитательных мероприятий. По результатам опроса, 58 % родителей отметили, что стали чаще обсуждать с детьми темы, связанные с казахскими традициями и культурой, а 46 % родителей предложили свои идеи для школьных мероприятий.

Коллективные проекты на тему национального самосознания и социальной ответственности позволили учащимся проявить лидерские качества, научиться работать в команде и брать на себя ответственность за выполнение совместных задач. Участие в экологических акциях, благотворительных проектах и конкурсах способствовало развитию у учащихся чувства социальной ответственности и готовности к оказанию помощи другим. 71 % учащихся предложили свои идеи для школьных мероприятий, а 67 % проявили инициативу в организации совместных проектов. [4]

В ходе исследования были выявлены некоторые затруднения при реализации программы «Біртұтас тәрбие»:

- нехватка методических материалов для учителей;
- недостаточная подготовка педагогов в вопросах интеграции традиционных и современных подходов в воспитании;
- отсутствие единых критериев оценки эффективности воспитательной работы.

Для повышения эффективности внедрения программы «Біртұтас тәрбие» в воспитательный процесс в начальной школе рекомендуется:

1. Разработать методические материалы по реализации программы с конкретными сценариями классных часов, рекомендациями по использованию элементов национальной культуры и цифровых инструментов.
2. Организовать курсы повышения квалификации для учителей с целью повышения уровня подготовки педагогов по вопросам воспитания и интеграции современных методов в воспитательный процесс.
3. Создать систему мониторинга воспитательной работы, включающую регулярное анкетирование учащихся и родителей, анализ результатов работы классных руководителей и проведение педагогических советов по вопросам воспитания.
4. Укрепить взаимодействие с родителями через вовлечение их в процесс воспитания и совместные мероприятия. Родители могут стать важными помощниками в формировании у детей устойчивых нравственных норм и национального самосознания.
5. Активно использовать цифровые инструменты для организации воспитательного процесса, внедрять элементы геймификации и визуализации для повышения интереса учащихся к воспитательным темам.

Таким образом, программа «Біртұтас тәрбие» показала свою эффективность в формировании у младших школьников устойчивых нравственных ценностей, патриотизма и социальной ответственности. Воспитательная работа, основанная на интеграции национальных традиций, современных цифровых инструментов и взаимодействии с семьей, позволяет создать целостную систему воспитания, соответствующую требованиям современного общества и культурным особенностям Казахстана.

Список литературы:

1. Министерство образования и науки Республики Казахстан. Программа воспитания на 2018–2025 годы. – Нур-Султан, 2018. – 85 с.
2. Назарбаев Н.А. Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства. – Астана: Ак орда, 2012. – 52 с.
3. Абдрахманова Г.К., Нурмагамбетова А.Т. Воспитательная работа в школе в условиях цифровизации. – Алматы: Казахстан, 2020. – 124 с.

ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ С ПРИМЕНЕНИЕМ РАЗНООБРАЗНЫХ ФОРМ И ПРИЁМОВ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ

Жалелова Алия Жалеловна
учитель физики КГУ «СОШ №12»
г. Семей

Личностно-ориентированный подход в образовании предполагает уважение личности обучающегося, доверие к нему, принятие его личностных целей, запросов и интересов. В результате позитивного отношения со стороны педагога происходит повышение самооценки обучающегося, а это прямо способствует раскрытию творческого потенциала личности. Новым требованиям должна соответствовать и система оценивания учебных достижений обучающихся. Ее основной ориентацией становится не столько выяснение того, в какой мере обучающиеся освоили компоненты обязательного минимума содержания образования, сколько выявление их способности использовать умения и навыки для решения практико-познавательных, ценностно-ориентационных и коммуникативных задач и проблем.

В условиях внедрения новой образовательной программы востребованным оказывается такой подход к оцениванию достижений учащихся, который способствовал бы индивидуализации учебного процесса, повышению учебной мотивации и учебной самостоятельности учащихся. Одним из таких подходов является формативное оценивание, которое можно еще назвать оцениванием для улучшения обучения.

Формативное оценивание предоставляет учителю возможность наблюдать за продвижением ученика к цели, своевременно вносить изменения в учебный процесс, а ученику – осознать большую степень ответственности за свое образование. Это текущая оценка понимания и прогресса, осуществляемая в ходе повседневной деятельности — как на уроке, так и при выполнении домашних заданий. Формативное оценивание может принимать различные формы: от устных обсуждений и практических заданий до онлайн-опросов и работы с цифровыми ресурсами.

Целью формативного оценивания является корректировка деятельности учителя и учащихся в процессе обучения на основе промежуточных результатов, полученных в процессе обучения. Корректировка деятельности предполагает постановку задач учителем совместно с учащимися для улучшения результатов обучения.

Эффективное формативное оценивание включает в себя:

1. Обеспечение учителем эффективной обратной связи с учащимися.
2. Активизацию самостоятельности учащихся в обучении.
3. Гибкую адаптацию учебного процесса с учётом текущих достижений.
4. Повышение мотивации и самооценки обучающихся.
5. Развитие навыков самоконтроля и саморефлексии.

Отличительная черта формативного оценивания — его интеграция в каждодневную практику. Оно становится естественным компонентом учебного взаимодействия, влияя на качество образования с самых ранних этапов обучения. Удобство и практичность методов формативного оценивания делают их приемлемыми для обеих сторон — как для учителя, так и для учащихся.

Деятельность учителя по формативному оцениванию состоит в постоянном наблюдении за учащимися в процессе преподавания и обучения для определения текущего уровня понимания темы предмета и прогресса. При этом учитель принимает решение «достиг» ли каждый обучающийся отобранной цели обучения или «стремится» ее достичь.

На уроках физики формативное оценивание служит инструментом оценки продвижения в развитии следующих ключевых навыков: знание и понимание; применение понятий; анализ и критическое мышление; синтез и оценка информации; исследовательская активность; рефлексия и математическая грамотность.

Развитие данных умений происходит через разнообразные виды деятельности: решение задач, выполнение лабораторных работ, участие в дискуссиях, моделирование физических процессов и т.п. Для фиксации прогресса применяются критерии успеха —

чёткие ориентиры, помогающие определить степень достижения целей.

Примеры заданий с элементами формативного оценивания:

- Тема: «Законы Ньютона» — предлагаю учащимся наблюдать за движением объекта на симуляторе (например, PhET) и составить таблицу зависимости ускорения от массы и силы. Оценка проводится по критериям: полнота таблицы, верные расчёты, аргументированные выводы.

- Тема: «Колебания» — ученикам предлагается сравнить частоту колебаний двух маятников с разной длиной. Критерии: экспериментальная постановка,

соблюдение условий, объяснение результата.

- Тема: «Электрический ток» — предлагаю учащимся сформулировать задачу: «Почему при включении нескольких лампочек последовательно они светят слабее?» Критерии: объяснение на основе закона Ома, использование формул, обоснование.

Принципы, которыми следует руководствоваться при организации оценивания:

- Значимость — оценивание действительно важных результатов деятельности;
- Соответствие — связь между результатами и целями обучения;
- Объективность — прозрачные критерии, исключая субъективность;
- Интеграция — оценивание как часть учебного процесса;
- Прозрачность — открытость критериев и участие учеников в их разработке;
- Доступность — понятность процесса оценивания всем участникам;
- Системность — регулярность и последовательность процедур;
- Партнёрство — поддержка, доброжелательность и ориентация на развитие.

Формативное оценивание оказывает значительное влияние на динамику роста обучающихся. Оно применяется при изучении каждой темы, на всех этапах обучения. На уроках использую разнообразные инструменты и ресурсы для организации обратной связи: Google Forms, Kahoot, Quizizz, LearningApps и другие интерактивные платформы. Они

позволяют быстро и наглядно проверить уровень усвоения материала. С их помощью я создаю тесты, викторины и опросы, которые учащиеся проходят в режиме реального времени. Такие формы работы стимулируют интерес к предмету и активизируют участие всех учеников. Результаты отображаются мгновенно, что даёт возможность каждому ученику увидеть свои сильные и слабые стороны. Часто использую эти инструменты в качестве входного контроля, чтобы выявить начальный уровень знаний по теме. В ходе урока применяю их для текущей оценки и корректировки темпа преподавания. В конце темы или раздела анализируют свой прогресс. Также практикую взаимное оценивание, когда учащиеся комментируют и оценивают ответы друг друга по заданным критериям. Такой подход формирует навыки критического мышления, способствует саморефлексии и повышает мотивацию к дальнейшему обучению.

Практическая значимость формативного оценивания определяется следующими преимуществами:

- оценивается только работа учащегося, а не его личность;
- работа учащегося проверяется по критериям оценивания, которые известны им заранее;
- оценки учащимся выставляются только за то, что они изучали, так как критерии оценивания представляют конкретное выражение учебных целей;
- учащемуся известен четкий алгоритм выведения оценки, по которому он сам может определить уровень успешности своего обучения и информировать родителей;

В результате можно отметить, что применение разнообразных форм и приемов формативного оценивания, вызывает большой интерес обучающихся на уроках физики.

Наблюдается повышение мотивации как среди учеников со средним уровнем развития, так и учеников, достигших высоких показателей. Это обусловлено тем, что система формативного оценивания прозрачна, объективна и доступна. Новые методы, вносимые в процесс обучения, вызывают положительный отклик среди обучающихся.

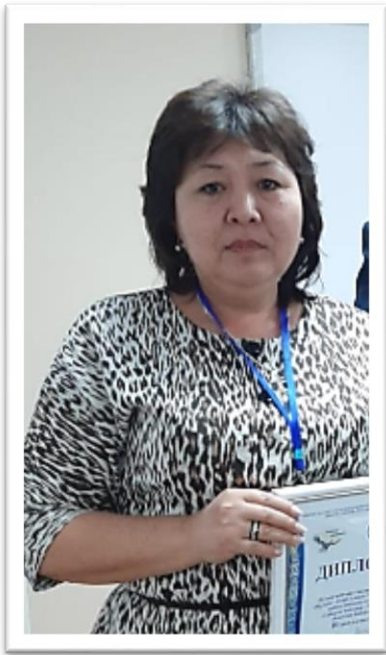
Таким образом, формативное оценивание способствует формированию

ответственного, активного и мотивированного обучающегося, способного не только овладевать знаниями, но и осознанно управлять собственным обучением.

Список использованной литературы:

1. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Академия, 2019.
2. Брунер Дж. Образование как процесс. – М.: Педагогика, 2003.
3. Кохаева Е.Н. Формативное (формирующее) оценивание: методическое пособие / Е.Н. Кохаева. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2014 .
4. Формативное оценивание на уроках. Практическое пособие для учителя/ Сост. Р.Х. Шакиров, М.Ф. Кыдыралиева, Г.Н. Сахарова, А.А. Буркитова. – Б.: «Білім», 2012.
5. Министерство образования и науки РК. Методические рекомендации по формативному оцениванию. – Астана, 2022.

ДИРЕКТОР ШКОЛЫ – АРХИТЕКТОР ШКОЛЬНОГО БУДУЩЕГО

Уразаева Гульнара Туkenовна

директор первой категории

КГУ «Средняя школа имени Николая Островского»

отдела образования Бородулихинского района

управления образования области Абай

Директор школы... За этой должностью кроется нечто большее, чем просто административное управление. Это – сердце школы, ее движущая сила, и, без сомнения, человек, чья неустанная энергия и видение направлены на непрерывное совершенствование вверенного ему образовательного пространства. Утверждение «Директор школы – это человек, который всегда стремится делать свою школу лучше» – не просто констатация факта, это отражение самой сути его миссии. Подобно архитектору, директор школы обладает проектом будущего своего учебного заведения. Он анализирует текущее состояние, выявляет

сильные и слабые стороны, изучает тенденции в образовании и на этой основе создает стратегический план развития. Это может быть внедрение инновационных педагогических технологий, углубленное изучение отдельных предметов, развитие инклюзивной среды или укрепление связей с родительским сообществом. В любом случае, в основе этого плана лежит непоколебимое желание поднять школу на новую, более высокую ступень. Стремление к улучшению проявляется в создании вдохновляющей и безопасной атмосферы. Директор понимает, что школа – это второй дом для учеников и рабочее пространство для учителей. Поэтому он прилагает все усилия для того, чтобы каждый чувствовал себя здесь комфортно, защищенно и ценно. Он поддерживает инициативы педагогов, способствует развитию ученического самоуправления, внимательно относится к психологическому климату в коллективе и предотвращает любые формы дискриминации или буллинга. Его цель – создать такую среду, в которой каждый может раскрыть свой потенциал и чувствовать себя частью единой, дружной школьной семьи. Настоящий директор – это лидер в области качества образования. Он не ограничивается контролем успеваемости, а активно стимулирует профессиональный рост педагогов, поощряет их к освоению новых методик и технологий, создает условия для обмена опытом и проведения мастер-классов. Он заинтересован в том, чтобы каждый урок был не просто передачей знаний, а увлекательным путешествием в мир науки, искусства и культуры. Он анализирует результаты обучения, выявляет проблемные зоны и инициирует изменения, направленные на повышение эффективности образовательного процесса. Стремление сделать школу лучше выходит за рамки школьных стен. Директор выступает мостиком между школой и внешним миром. Он налаживает

партнерские отношения с родителями, взаимодействует с учреждениями культуры и бизнеса. Он понимает, что школа является частью социума и ее развитие неразрывно связано с жизнью города или поселка. Его открытость и готовность к сотрудничеству обогащают школьную жизнь новыми возможностями и перспективами.

Однако этот путь к совершенству не усыпан розами. Директору приходится сталкиваться с множеством трудностей, преодолевать бюрократические барьеры, находить компромиссы и принимать сложные решения. Но именно неуклонное стремление к лучшему, вера в потенциал своей школы и преданность своему делу помогают ему преодолевать любые препятствия. Директор – это не просто административная должность, это, прежде всего, лидер, вдохновитель и человек, чья энергия и видение определяют атмосферу и вектор развития всей школьной жизни. И я убежден, что настоящий директор школы – это человек, который по самой своей сути всегда стремится сделать свою школу лучше.

Эта неустанная тяга к совершенству проявляется во множестве аспектов деятельности директора. Прежде всего, это стратегическое видение. Директор не просто управляет текущими процессами, он смотрит в будущее, анализирует тенденции в образовании, изучает передовой опыт и формулирует цели развития школы. Он задает вектор движения, определяет приоритетные направления работы, будь то повышение качества образования, внедрение инновационных методик, развитие творческого потенциала учащихся или укрепление материально-технической базы. Стремление сделать школу лучше неразрывно связано с созданием благоприятной образовательной среды. Директор осознает, что успешное обучение и развитие возможно только в атмосфере комфорта, безопасности и взаимоуважения. Поэтому он уделяет особое внимание психологическому климату в коллективе, поддерживает инициативы учителей, способствует созданию условий для всестороннего развития учащихся, заботится о благоустройстве школьного пространства. Он стремится к тому, чтобы каждый ученик и каждый педагог чувствовал себя в школе нужным, ценным и защищенным.

Важнейшим аспектом работы директора является постоянное повышение качества образовательного процесса. Это включает в себя поддержку профессионального роста педагогов, стимулирование их к освоению новых технологий и методик, создание условий для обмена опытом и проведения методических разработок. Директор заинтересован в том,

чтобы уроки были интересными, познавательными и эффективными, чтобы каждый ученик мог реализовать свой потенциал и достичь высоких результатов. Он анализирует успеваемость, выявляет проблемные зоны и разрабатывает меры по их устранению[1].

Конечно, путь к совершенству не бывает легким. На плечах директора лежит огромная ответственность, требующая не только профессиональных знаний и управленческих навыков, но и искренней любви к своему делу, эмпатии и готовности к постоянному самосовершенствованию. Настоящий директор не останавливается на достигнутом, он видит новые горизонты и вдохновляет своим примером весь школьный коллектив[2.52].

Однако, стремление директора к лучшему – это не только внутренняя работа. Оно также проявляется в активном взаимодействии с родителями и общественностью. Директор понимает, что школа является частью более широкого сообщества и ее успех во многом зависит от поддержки и участия родителей. Он налаживает открытый диалог, привлекает родителей к управлению школой, учитывает их мнение и стремится к созданию единого образовательного пространства, объединяющего усилия педагогов, учеников и их семей.

В конечном итоге, директор школы, неустанно стремящийся к совершенству, является архитектором будущего поколения. Его видение, энергия и преданность делу создают ту благоприятную почву, на которой расцветают таланты, формируются ценности и воспитываются граждане, способные внести свой вклад в развитие общества. Его работа – это не просто управление, это миссия, направленная на создание лучшего будущего для каждого ученика и для страны в целом. И именно такие лидеры оставляют неизгладимый след в истории образования.

Использованная литература:

1. Майкл Фуллан. Сила перемен: Новые глубины реформ образования. Институт педагогики имени Герцена (переводное издание), Teachers College Press (оригинальное издание). 2006-2011.
2. Кеннет Лейтуод, Дэвид Хопкинс, Вивиан Робинсон. Как успешно руководить школами: Практическое руководство. АНО «Национальные ценности образования», 2008.

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧЕНИКОВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Лавриненко Татьяна Леонидовна

учитель начальных классов

общеобразовательная школа № 28

г. Семей

Начальная школа – фундамент всего дальнейшего образования человека. Именно здесь закладываются ключевые навыки, определяющие способность ребенка успешно взаимодействовать с окружающим миром. Одним из важнейших таких навыков является функциональная грамотность – умение использовать полученные знания, умения и навыки для решения разнообразных жизненных задач в различных сферах деятельности. Развитие функциональной грамотности в начальной школе – не просто педагогическая задача, это инвестиция в успешное будущее каждого ученика и общества в целом. Традиционный подход к обучению в начальной школе часто фокусируется на усвоении определенного объема знаний и формировании базовых умений чтения, письма и счета. Однако современный мир требует от человека гораздо большего – умения анализировать информацию, критически мыслить, решать проблемы, работать в команде и эффективно общаться. Именно эти компетенции лежат в основе функциональной грамотности. Поэтому уроки в начальной школе должны быть ориентированы не только на передачу знаний, но и на активное применение этих знаний в практических ситуациях.

Развитие функциональной грамотности начинается с текстовой грамотности. Ученики должны не просто уметь читать, но и понимать смысл прочитанного, выделять главную информацию, делать выводы, интерпретировать текст, определять авторскую позицию и использовать полученную информацию для решения конкретных задач. На уроках чтения и русского языка этому способствуют задания на анализ текстов различных жанров, составление планов и пересказов, написание сочинений и эссе, работа с информационными текстами и таблицами. Важно учить детей критически оценивать прочитанное, отличать факты от мнений и находить необходимую информацию в различных источниках[1,15].

Не менее важна математическая грамотность. Она включает в себя не только знание математических понятий и алгоритмов, но и умение применять математические знания для решения реальных жизненных проблем. На уроках математики необходимо использовать практико-ориентированные задачи, моделировать жизненные ситуации, проводить измерения и расчеты, анализировать диаграммы и графики. Важно научить детей видеть

математику вокруг себя, понимать ее прикладное значение и использовать математические инструменты для принятия обоснованных решений[2,23].

Развитие естественнонаучной грамотности в начальной школе закладывает основу для понимания окружающего мира и формирования научного мышления. Ученики должны не просто заучивать факты о природе, но и уметь наблюдать, экспериментировать, выдвигать гипотезы, анализировать результаты и делать выводы. Уроки окружающего мира должны включать практические работы, опыты, наблюдения в природе, работу с различными источниками информации о природных явлениях и процессах. Важно научить детей задавать вопросы, искать на них ответы и объяснять окружающий мир с научной точки зрения.

Помимо трех основных компонентов, развитие функциональной грамотности в начальной школе включает в себя формирование информационной грамотности – умения искать, оценивать, использовать и передавать информацию с помощью различных средств, включая цифровые технологии. Ученики должны учиться безопасно и эффективно использовать интернет, работать с различными программами и приложениями, критически оценивать информацию из разных источников и соблюдать нормы информационной культуры. Реализация задач по развитию функциональной грамотности требует от учителя начальной школы изменения подходов к обучению. Урок должен стать не просто трансляцией знаний, а пространством для активной деятельности учеников, где они могут применять полученные знания на практике, сотрудничать, исследовать и экспериментировать. Использование проблемных ситуаций, проектной деятельности, игровых технологий, кейс-методов и других активных форм обучения способствует развитию критического мышления, креативности и коммуникативных навыков – ключевых компонентов функциональной грамотности[3].

Осознанный подход со стороны педагогов является краеугольным камнем успешного развития функциональной грамотности. Учитель начальной школы выступает не просто транслятором знаний, а фасилитатором учебного процесса, создающим условия для активного познания и практического применения полученных знаний. Это требует от педагога глубокого понимания сущности функциональной грамотности, владения современными образовательными методиками и готовности к постоянному самосовершенствованию. Учитель должен уметь проектировать уроки таким образом, чтобы каждое задание имело практическую значимость, стимулировало исследовательскую деятельность учащихся, способствовало развитию их самостоятельности и ответственности. Инвестируя в развитие функциональной грамотности учеников начальной школы сегодня, мы закладываем прочный фундамент для их успешного будущего. Компетентные, самостоятельные и успешные граждане – это не просто красивые слова, это реальность, которая формируется уже в стенах начальной школы. Умение эффективно взаимодействовать с быстро меняющимся миром, критически мыслить, решать сложные проблемы, работать в команде и постоянно учиться – вот те качества, которые позволят выпускникам начальной школы успешно адаптироваться к вызовам современного общества и вносить свой вклад в его развитие. Развитие функциональной грамотности – это не просто педагогическая инновация, это стратегическая необходимость, определяющая будущее нации.

Список литературы:

1. А: А. Г. Каспржак, М. И. Соколова. Функциональная грамотность младших школьников: методические рекомендации. Издательство: Просвещение, 2017
2. О. Б. Логинова, Л. А. Иванова. Формирование функциональной грамотности младших школьников в процессе обучения математике. Издательство: Вентана-Граф. 2018
3. Н. Ф. Виноградова, Е. Э. Кочурова, М. И. Кузнецова. Функциональная грамотность. Младший школьник. Комплексные задания, Просвещение, 2019

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ ЖҮЙЕСІНІҢ БІРТҰТАСТЫҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҢЫЗЫ

Жумабекова Айгуль Оралгазиновна

№7 «Ақ бота» бөбекжай КМҚК-ның тәрбиешісі

Абай облысы Семей қаласы

Кіріспе. Мектепке дейінгі білім беру – баланың тұлғалық қалыптасуының алғашқы баспалдағы. Бұл кезеңдегі тәрбие мен білім беру жүйесі балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуына бағытталған. Біртұтас тәрбие дегеніміз – отбасылық, қоғамдық және мемлекеттік мекемелердің үйлесімді ықпалдастығы арқылы жүзеге асырылатын кешенді тәрбие жүйесі.

Қазіргі заманда мектепке дейінгі тәрбиенің рөлі ерекше маңызға ие болып отыр. Баланың зияткерлік, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларының қалыптасуы осы кезеңде басталады. Сондықтан тәрбие мен оқыту әдістері жүйелі әрі ғылыми негізделген болуы тиіс. Мектепке дейінгі мекемелердің мақсаты – балаларды қоршаған ортамен таныстырып, олардың танымдық белсенділігін арттыру және болашақ мектеп өміріне дайындау. Осы мақалада мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің маңызы, негізгі бағыттары, тиімді әдістері мен оны жүзеге асыру жолдары талқыланады [1].

А. Сейдалиеваның «Балабақшадағы тәрбие әдістері» еңбегі мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің ғылыми-әдістемелік негізін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл еңбек балабақшадағы тәрбие әдістерін жүйелеп, балалардың жан-жақты дамуына ықпал ететін тиімді тәсілдерді ұсынады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі тәрбиенің үздіксіздігі мен сабақтастығын қамтамасыз ететін педагогикалық тәсілдерді қарастырып, мұғалімдер мен тәрбиешілерге тәжірибелік ұсыныстар береді [2].

1. Мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің мәні Біртұтас тәрбие – баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін жүйелі үрдіс. Ол бірнеше маңызды бағыттарды қамтиды:

Ақыл-ой тәрбиесі;

Әлеуметтік және эмоционалдық даму;

Дене тәрбиесі;

Эстетикалық тәрбие;

Экологиялық тәрбие.

2. Мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің негізгі қағидалары Бала тәрбиесінде кешенділікті сақтау үшін келесі қағидалар басшылыққа алынады:

Үздіксіздік: тәрбие баланың дүниеге келген күнінен басталып, мектепке барғанға дейін жалғасады;

Кешенділік: баланың физикалық, психикалық және әлеуметтік дамуы қатар жүреді;

Жеке тұлғалық бағдар: әр баланың ерекшеліктерін ескеру;

Ынтымақтастық: отбасы, балабақша және қоғамның өзара әрекеттесуі.

3. Мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің тиімді әдістері Біртұтас тәрбиенің әдістері баланың жас ерекшелігі мен даму деңгейіне сәйкес таңдалады. Олардың ішіндегі ең тиімділері:

Ойын арқылы оқыту – балалардың қызығушылығын арттырып, білімді меңгеруді жеңілдетеді;

Жобалық оқыту – баланың шығармашылық қабілетін дамытады;

Қоршаған ортаға бейімдеу – әлеуметтік дағдыларды қалыптастырады;

Әңгімелесу және сұрақ-жауап әдісі – баланың логикалық ойлау қабілетін дамытады;

Шығармашылық тапсырмалар – баланың қиялын кеңейтіп, эмоционалдық дамуына әсер етеді.

4. Отбасының рөлі және балабақшамен ынтымақтастық Мектепке дейінгі тәрбиенің тиімді болуы үшін ата-аналар мен тәрбиешілердің тығыз байланыста жұмыс істеуі қажет. Отбасы – баланың ең алғашқы тәрбие институты, сондықтан ата-аналарға:

- Баланың қызығушылығын қолдау;
- Оқу үдерісіне белсенді қатысу;
- Баламен эмоционалдық байланыс орнату;
- Мектепке дейінгі мекемелермен тығыз қарым-қатынас жасау ұсынылады.

М. Базарбекованың *«Мектепке дейінгі балалардың дамуы»* еңбегі мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің маңыздылығын ғылыми негізде талдап, балалардың жас ерекшеліктеріне сай дамуын зерттейді. Бұл еңбек баланың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуын кешенді қарастырып, мектепке дейінгі тәрбиенің үздіксіз және жүйелі болуы қажеттігін көрсетеді. Сонымен қатар, педагогтар мен ата-аналарға баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оны жан-жақты дамытуға бағытталған тиімді әдістер мен құралдарды ұсынады [3].

Қазақстан Республикасының *«Білім туралы»* заңы мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің құқықтық негізін айқындай отырып, оның міндеттері мен маңыздылығын заңнамалық деңгейде бекітеді. Бұл заң мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың қолжетімділігін, үздіксіздігін және сапасын қамтамасыз етуді көздейді, сондай-ақ балалардың жан-жақты дамуына бағытталған мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаларын анықтайды. Сонымен қатар, педагогикалық қызметкерлердің кәсіби біліктілігін арттыру, тәрбие мен оқыту сапасын жетілдіру және баланың тұлғалық дамуын қолдау сияқты маңызды аспектілерді реттейді. [4].

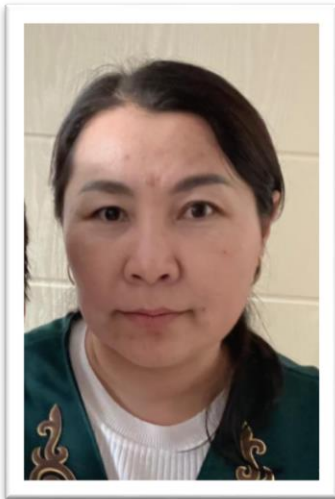
Г. Юсупованың *«Қазіргі мектепке дейінгі білім беру»* еңбегі мектепке дейінгі біртұтас тәрбиенің заманауи талаптарға сәйкестігін зерттеп, тиімді білім беру жүйесін қалыптастыруға үлес қосады. Бұл еңбек мектепке дейінгі ұйымдарда қолданылатын әдістер мен технологияларды талдап, балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін педагогикалық тәсілдерді ұсынады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі тәрбиенің қоғамдағы маңыздылығын айқындап, оны дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздерін қарастырады. [5].

Қорытынды. Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі біртұтас тәрбие – баланың жан-жақты дамуының негізі болып табылады. Бұл тәрбие жүйесі балалардың ой-өрісін кеңейтіп, танымдық белсенділігін арттырады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі тәрбие тұлғаның шығармашылық қабілеттерін ашып, оның болашақта табысты болуына ықпал етеді.

Қазіргі қоғамда баланың білім алуына қолайлы жағдай жасау – басты міндеттердің бірі. Бұл тек педагогикалық мекемелердің ғана емес, отбасының, қоғамның және мемлекеттің ортақ жауапкершілігі. Сондықтан мектепке дейінгі тәрбиенің барлық деңгейінде біртұтастықты қамтамасыз ету – баланың толыққанды дамуы үшін маңызды фактор болып табылады. Баланың мектепке дейінгі кезеңде алған тәрбиесі оның өмірлік құндылықтарын, мінез-құлқын және әлеуметтік бейімділігін анықтайтын басты көрсеткіштердің бірі екендігі сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Аубакирова, Ж. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту». – Алматы: Білім, 2020.
2. Сейдалиева, А. «Балабақшадағы тәрбие әдістері». – Нұр-Сұлтан: Қазақ университеті, 2019.
3. Базарбекова, М. «Мектепке дейінгі балалардың дамуы». – Шымкент: Ғылым, 2018.
4. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. – Нұр-Сұлтан, 2021.
5. Юсупова, Г. «Қазіргі мектепке дейінгі білім беру». – Қарағанды: Полиграфия, 2022.

**БАСТАУЫШ СЫНЫПТАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН
ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ САБАҚТАРЫНДА ОҚУ
САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

Дулатова Жаннұр Дулатқызы
бастауыш сынып мұғалімі
Абай облысы білім басқармасы
Семей қаласының білім бөлімі

**«№16 Төлеубай Аманов атындағы жалпы орта білім беретін
мектебі» КММ**

«Тілін жоғалтқан халық – тарихын да жоғалтады»

Мұхтар Әуезов.

«Кітап – уақыт пен кеңістіктен өтетін ғарыш кемесі»

Рэй Брэдбери.

Қазіргі әлемде ақпарат ағынының қарқындылығы күннен-күнге артып келеді. Бұл жағдайда әрбір жеке тұлғаның сыни ойлау, ақпаратты талдау, түсіну және оны тиімді пайдалана білу қабілеті аса маңызды. Осыған орай, оқу сауаттылығын қалыптастыру білім беру жүйесінің басты міндеттерінің біріне айналууда. Әсіресе, қазақ тілі мен әдебиеттік оқу сабақтарында бұл мәселенің орны ерекше, себебі ана тілі – ұлттық мәдениеттің, тарихтың және руханияттың қайнар бұлағы. Оқу сауаттылығы тек мәтінді техникалық тұрғыдан оқи білу емес, сонымен қатар оның мағынасын терең түсіну, мәтіннің құрылымын, мақсатын анықтау, автордың көзқарасын түсіну, мәтіннен қажетті ақпаратты табу және оны сыни тұрғыдан бағалай білуді қамтиды. Қазақ тілі сабақтарында оқу сауаттылығын қалыптастыру арқылы оқушылардың тілдік қоры байиды, сөздік қоры молаяды, ойлау қабілеттері дамиды және өз ойларын еркін жеткізуге машықтанады. Қазақ тілі сабақтарында оқу сауаттылығын қалыптастырудың бірнеше жолы бар. Біріншіден, мәтіндермен жұмыс істеудің әртүрлі әдістерін қолдану қажет. Бұл мәтінді бөліктерге бөлу, әр бөлікке ат қою, негізгі ойды анықтау, жоспар құру, тірек сөздерді табу, сұрақтарға жауап беру, мәтінді өз сөзімен баяндау сияқты тапсырмалар болуы мүмкін. Екіншіден, лексикалық жұмысты жүйелі түрде жүргізу маңызды. Оқушылардың жаңа сөздердің мағынасын түсінуі, оларды сөздікте пайдалана білуі, синонимдер мен антонимдерді табуы оқу сауаттылығын арттырады. Үшіншіден, грамматикалық білімді мәтінмен байланыстыра оқыту тиімді. Грамматикалық құрылымдардың мәтіннің мағынасын қалай өзгертетінін түсіну оқушылардың мәтінді тереңірек қабылдауына көмектеседі.

Әдебиеттік оқу сабақтарында оқу сауаттылығын қалыптастырудың өзіндік ерекшеліктері де оқушыны дамытуға ықпал етері хақ. Көркем шығармаларды оқу арқылы оқушылардың эмоциялық интеллектісі дамиды, эмпатия сезімі артады. Шығарма кейіпкерлерінің іс-әрекеттерін талдау, олардың мотивациясын түсіну, автордың идеясын анықтау оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытады. Және әдеби шығармаларды талдаудың әртүрлі әдістерін қолдану (сюжеттік-композициялық талдау, образдық талдау, тілдік талдау) оқушылардың мәтінді жан-жақты қарастыруына мүмкіндік береді. Сондай-ақ, шығарманың тарихи-мәдени контекстін түсіндіру оқушылардың әдебиетті өмірмен байланыстыруына көмектеседі. Оқу сауаттылығын қалыптастыруда оқытушының шеберлігі мен қолданатын әдістерінің тиімділігі маңызды рөл атқарады. Оқытушы оқушыларды белсенді оқуға ынталандыруы, сұрақтар қоюға, өз ойларын еркін білдіруге жағдай жасауы, сыни пікір айтуға үйретуі қажет. Интерактивті әдістерді (пікірталас, топтық жұмыс, жобалық жұмыс) қолдану оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттырады және олардың белсенділігін қамтамасыз етеді[1,25].

Оқу сауаттылығын дамыту – бұл тек мектеп қабырғасында ғана емес, өмір бойы жалғасатын процесс. Қазақ тілі мен әдебиеттік оқу сабақтарында қаланған іргетас оқушылардың болашақта кез келген мәтінді түсінуіне, қажетті ақпаратты табуына және оны

өз мақсаттары үшін пайдалануына мүмкіндік береді. Бұл, өз кезегінде, олардың әлеуметтік бейімделуіне, кәсіби жетістіктеріне және жалпы өмірлік сапасына тікелей әсер етеді[2,36].

Қазақ тілі мен әдебиеттік оқу пәндерінің өзіндік ерекшелігі оқушыларға тек тілдік білім берумен шектелмейді, сонымен қатар олардың рухани дүниесін байытуға, эстетикалық талғамын қалыптастыруға және ұлттық құндылықтарды сіңіруге ықпал етеді. Әдеби шығармаларды оқу арқылы оқушылар адамгершілік қасиеттерді үйренеді, жақсылық пен жамандықтың аражігін ажырата біледі, өмірлік тәжірибе жинақтайды. Осылайша, оқу сауаттылығы тек ақпаратты қабылдау құралы ғана емес, сонымен бірге тұлғалық дамудың маңызды бөлігіне айналады. Оқу сауаттылығын қалыптастыруда ата-аналардың да рөлі ерекше. Отбасында кітап оқу дәстүрін қалыптастыру, балалармен бірге әртүрлі мәтіндерді талқылау, олардың сұрақтарына жауап беру, оқуға деген қызығушылықты арттыру – бұның бәрі баланың оқу сауаттылығының ерте жастан дамуына ықпал етеді. Мектеп пен отбасының өзара ынтымақтастығы оқушылардың оқу сауаттылығын тиімді дамытудың кепілі бола алады[3,12]

Әрине, қазақ тілі мен әдебиеттік оқу сабақтарында оқу сауаттылығын қалыптастыру – бұл ұзақ мерзімді және жүйелі жұмыс. Ол оқытушының кәсіби шеберлігін, қолданылатын әдістердің тиімділігін, оқушылардың белсенділігін және ата-аналардың қолдауын талап етеді. Бүгінгі таңда оқу сауаттылығы жоғары ұрпақ – бұл еліміздің жарқын болашағының негізі. Сондықтан бұл мәселеге ерекше көңіл бөлу – біздің ортақ міндетіміз. Бұл тек білім берудің ғана емес, сонымен қатар ұлттық мәдениетті сақтау мен дамытудың маңызды шарты. Оқу сауаттылығы жоғары оқушылар өз ойларын сауатты жеткізе алады және ақпаратты дұрыс қабылдайды және сыни тұрғыдан бағалай алады, бұл олардың өмірде табысты болуына және қоғамға пайдалы азамат болуына мүмкіндік береді. Сондықтан әрбір бастауыш сынып оқытушысы оқу сауаттылығын дұрыс қалыптастыруға күш салып, бағытталған жұмысты жүйелі түрде жүргізуі қажет. Оқу сауаттылығын дамыту – ұлт ретіндегі болашағымыздың кепілі. Бұл тек сабақ үстіндегі жұмыс емес, ұлттық рухты нығайтатын ұзақ мерзімді ұстаным. Әрбір оқылған бет – жаңа болашаққа қадам, әрбір талқыланған шығарма – жастардың ой қуатын өрлететін құрал. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқу сауаттылығын арттыру – бұл бір сабақтың немесе бір оқу жылының жұмысы емес. Бұл ұзақ мерзімді және жүйелі процесс, ол оқушылардың сыни ойлауын, тілдік құзыреттілігін және әдебиетке деген қызығушылығын дамытуға арналады. Мұғалімдердің жаңашыл әдістерді қолдануы, ал оқушылардың белсенді қатысуы – осының бәрі бірге ұлттық сауаттылық деңгейін көтеруге ықпал етеді. «Білім теңіз, оқу-кеме». Бұл кемеңің барлық жолаушылары – біздің балаларымыз. Оларды дұрыс бағыттау – барлығымыздың ортақ міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ж. С. Атабаева. Оқу сауаттылығын дамытудың педагогикалық негіздері. «Білім». 2015.
 2. Қ. Б. Сейталиев. Оқушылардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру жолдары. «Мектеп». 2010.
 3. Г. К. Нұрғалиева. «Қазақ тілі сабақтарында оқу сауаттылығын дамыту әдістемесі». «Фолиант». 2018.
- Қосымша әдебиет:
4. Ә. Қ. Құсайынов. Әдебиетті оқыту әдістемесі. «Ел-шежіре» 2005.

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ИНФОРМАТИКА ПӘНІНЕ ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ – КОЛЛЕДЖ ОҚЫТУШЫСЫНЫҢ НЕГІЗГІ МІНДЕТІ

Кайрбаева Маржан Нурбековна

информатика пәнінің оқытушысы

Абай облысы, Ақсуат ауданы, Ақсуат ауылы

«Ақсуат колледжі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі

*Кайрбаева Маржан Нурбековна
Информатика пәнінің
оқытушысы*

Қазіргі цифрлық дәуірде информатика пәнінің маңызы күннен-күнге артып келеді. Компьютерлік технологиялар барлық салаға еніп, өмірдің ажырамас бөлігіне айналды. Осыған байланысты, білім алушылардың информатикаға деген қызығушылығын арттыру – колледж оқытушысының алдында тұрған аса маңызды міндеттердің бірі. Себебі, бүгінгі студенттер – ертеңгі цифрлық экономиканың белсенді қатысушылары, инновацияларды жасаушылар мен технологияларды басқарушылар.

Информатика пәнінің өзі қызықты әрі тартымды сала болғанымен, оны оқыту барысында білім алушылардың қызығушылығын сақтап қалу және одан әрі дамыту оңай емес. Көбінесе, теориялық материалдардың көптігі, абстрактілі ұғымдар және практикалық тапсырмалардың күрделілігі білім алушыларды жалықтырып, пәнге деген қызығушылығын төмендетуі мүмкін. Осыған жол бермеу үшін колледж оқытушысы педагогикалық шеберлігі мен креативтілігін толық пайдалануы қажет. Білім алушылардың информатикаға деген қызығушылығын арттырудың бірнеше тиімді жолдары бар. Оқыту процесін практикалық бағытта ұйымдастыру маңызды. Теориялық білімді нақты мысалдармен, өмірлік жағдаяттармен байланыстыру, практикалық тапсырмаларды орындау барысында алған білімдерін қолдануға мүмкіндік беру білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Мысалы, қарапайым бағдарламалау тілдерін үйрену кезінде нақты қосымшалар жасау, веб-сайттар құру немесе деректер базасымен жұмыс істеу студенттердің өз күштеріне деген сенімін арттырып, оқуға деген ынтасын оятады. Және де оқытудың заманауи әдістері мен технологияларын тиімді пайдалану қажет. Интерактивті лекциялар, топтық жұмыстар, жобалық әдістер, ойындар элементтерін қолдану, онлайн-платформалар мен ресурстарды пайдалану білім алушылардың сабаққа белсенді қатысуын қамтамасыз етеді және оқу процесін қызықты етеді. Виртуалды зертханалар, модельдеу бағдарламалары және басқа да инновациялық құралдар студенттерге абстрактілі ұғымдарды көрнекі түрде түсінуге көмектеседі. Колледжде білім алушылардың жеке қызығушылықтары мен қабілеттерін ескеру маңызды. Әрбір студенттің информатиканың белгілі бір саласына қызығушылығы болуы мүмкін (бағдарламалау, веб-дизайн, желілік технологиялар, деректерді талдау және т.б.). Осы қызығушылықтарды анықтап, оқу процесінде ескеру, қосымша тапсырмалар мен жобаларды ұсыну студенттердің пәнге деген ынтасын арттырады. Факультативтік сабақтар, үйірмелер мен конкурстар ұйымдастыру да студенттердің өз қабілеттерін дамытуға және жетістікке жетуге мүмкіндік береді. Оқытушының өзінің пәнге деген құштарлығы мен студенттермен қарым-қатынасы маңызды рөл атқаратындығын да ұмытпаған жөн. Егер оқытушы өз пәнін сүйіп, оны қызықты етіп жеткізе білсе, студенттердің де пәнге деген қызығушылығы оянады. Студенттермен сенімді қарым-қатынас орнату, олардың пікірлерін тыңдау, қолдау көрсету және жетістіктерін мадақтау оқу ортасын жағымды етеді және студенттердің оқуға деген ынтасын арттырады.

Қалай десек те, білім алушылардың информатика пәніне деген қызығушылығын арттыру – колледж оқытушысының шығармашылықпен және жауапкершілікпен қарайтын көп қырлы жұмысы. Практикалық бағыттылық, заманауи әдістерді қолдану, жеке қызығушылықтарды ескеру және оқытушының өзіндік ынтасы арқылы біз болашақ цифрлық мамандардың пәнге деген сүйіспеншілігін арттырып, олардың табысты болуына жол аша

аламыз. Информатикаға қызығушылықпен қарайтын студенттер – бұл еліміздің инновациялық дамуының кепілі. Әрине, білім алушылардың информатикаға деген қызығушылығы заман талабына орай күн сайын кеңейіп келеді. Бұл ретте, пәнаралық байланысты күшейтудің маңызы зор. Информатика пәнін басқа пәндермен (математика, физика, тіл, т.б.) байланыстыру арқылы студенттер информатиканың әртүрлі салаларда қолданылуын нақты көре алады. Мысалы, математикалық есептерді бағдарламалау арқылы шешу, физикалық процестерді модельдеу, лингвистикалық мәліметтерді өңдеу сияқты жобалар студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттырып, алған білімдерінің практикалық құндылығын түсінуге көмектеседі[1,65].

Білім алушыларды ғылыми-зерттеу жұмыстарына тарту тиімді. Информатика саласындағы өзекті мәселелер бойынша шағын зерттеу жобаларын ұсыну, конференциялар мен конкурстарға қатысуға ынталандыру студенттердің өз бетінше ізденуіне, жаңа білім алуына және шығармашылық қабілеттерін дамытуына мүмкіндік береді. Бұл олардың пәнге деген қызығушылығын тереңдетіп, болашақ кәсіби жолын анықтауға көмектеседі. Және IT саласындағы табысты мамандармен кездесулер ұйымдастыру пайдалы. Студенттердің өз саласында жетістікке жеткен адамдардың тәжірибесімен танысуы, олардың кеңестерін тыңдауы және сұрақтарына жауап алуы студенттерді шабыттандырып, информатиканың нақты мүмкіндіктерін көруге көмектеседі. Бұл кездесулер студенттердің кәсіби бағдарлануына да ықпал етеді[2,35].

Сондай-ақ, оқыту процесінде кері байланыстың болуы маңызды. Студенттердің оқу жетістіктерін үнемі бағалап, оларға конструктивті кері байланыс беру, қиындықтар туындаған жағдайда көмек көрсету студенттердің өз күштеріне деген сенімін арттырады және оқуға деген ынтасын сақтап қалуға көмектеседі. Әрбір студенттің прогресін көру және оны мадақтау олардың одан әрі дамуына түрткі болады. Информатика пәнінің қоғамдағы және әрбір адамның өміріндегі маңыздылығын үнемі атап өту, жаңа технологиялар мен трендтер туралы қызықты ақпараттармен бөлісу де студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттыруға ықпал етеді. Информатика – бұл тек код жазу немесе компьютерді пайдалану емес, сонымен қатар әлемді өзгертуге мүмкіндік беретін қуатты құрал екенін студенттердің санасына сіңіру қажет. Осы қосымша жолдар арқылы колледж оқытушысы білім алушылардың информатика пәніне деген қызығушылығын одан әрі тереңдетіп, олардың болашақ IT саласындағы табысты мамандар болып қалыптасуына зор үлес қоса алады[3,27].

Білім алушылардың информатика пәніне деген қызығушылығын арттыру – бұл колледж оқытушысының алдында тұрған стратегиялық маңызды міндет. Бұл процесс тек қана пәндік білімді меңгертумен шектелмейді, сонымен қатар болашақ цифрлық мамандардың бойында шығармашылықты, сыни ойлауды және инновациялық қабілеттерді дамытуға бағытталған. Нәтижесінде, біз тек қана білімді ғана емес, сонымен қатар өз ісіне құштар, жаңа технологияларды меңгеруге дайын және еліміздің цифрлық экономикасының дамуына өз үлесін қосатын білікті мамандарды даярлай аламыз. Информатикаға деген қызығушылық – бұл бүгінгі білім алушылардың ертеңгі жетістіктерінің және Қазақстанның инновациялық болашағының кепілі. Сондықтан әрбір колледж оқытушысы бұл мақсатқа жету үшін бар күшін салуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. С. Сейітқалиев. Информатиканы оқытудың әдістемелік негіздері. «Фолиант». 2010.
2. Б. Қ. Сағындықов, Ұ. Қ. Көбесов. Информатика терминдерінің түсіндірме сөздігі. «Ғылым». 2008.
3. В. Михеева. Информатика: Кәсіптік бағдарламаларға арналған оқулық. «Академия». 2015.

«БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫ: ТІЛ МЕН ӘДЕБИЕТ АРҚЫЛЫ РУХАНИ ДАМУҒА ЖОЛ»

Ажгожина Маржан Даутбековна

Семей қаласы №16 Төлеубай Аманов атындағы

жалпы орта білім беретін мектептің

қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – жас ұрпақты ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға негізделген рухани-адамгершілікке тәрбиелеу. Бұл бағытта «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы маңызды рөл атқарады. Бағдарламаның мақсаты – оқушылардың бойында ұлттық сана-сезім мен рухани құндылықтарды қалыптастыру арқылы саналы, тәрбиелі азамат тәрбиелеу. Осы орайда, қазақ тілі мен әдебиеті пәндері – тәрбие мен білімді ұштастыратын тиімді құрал болып табылады. Қандай адамды қалыптастыру керек екендігін білмей тұрып, жастар мен балаларды тәрбиелеудің мұраты мен мақсаты анықталмай тұрып, оны дұрыс бағытта жүзеге асыру мүмкін емес. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтары оқушылардың тілдік дағдыларын дамытумен қатар, олардың рухани әлемін байытуға, ұлттық құндылықтарды сіңіруге бағытталған. Әдеби шығармалар арқылы оқушылар адамгершілік, әділдік, мейірімділік сияқты қасиеттерді меңгереді. Мысалы, Абай Құнанбайұлының шығармалары – рухани тәрбие берудің қайнар көзі. Оның «Он тоғызыншы қара сөзінде» адам баласының адамгершілік қасиеттері мен мінез-құлқы туралы терең ойлар айтылады. Абайдың «Толық адам» ілімі де жастарды кемелдікке, рухани жетілуге жетелейді. Әдеби шығармалардағы кейіпкерлердің өмір жолы мен іс-әрекеттері оқушыларға үлгі бола алады. Мысалы, Б.Момышұлының «Ұшқан ұя» шығармасында отбасылық тәрбие, ата-анаға құрмет, үлкенге ізет көрсету сияқты ұлттық құндылықтар көрініс табады. Бұл шығарма арқылы оқушылар отбасылық құндылықтардың маңызын түсінеді. Сондай-ақ, М.Әуезовтің «Абай жолы» эпопеясында Абай бейнесі арқылы әділдік, білімге құштарлық, елге қызмет ету сияқты қасиеттер насихатталады. Бұл шығармалар оқушылардың рухани дамуына оң әсер етеді. Мысалы: Бұл Шыңғыс бөктеріне үш-төрт ауыл қоныпты. Бұлар «Құнанбай ауылы» деп аталады. Абай ауыл ортасындағы ақ үйлердің қасында қарап тұрған екі шешесі Ұлжан мен Айғызға жеткенше асықты. Аттан түсе салысымен шешесіне беттей берсе, Ұлжан: "Әуелі әкеңмен амандас", - деп, Құнанбайды меңзейді. Сосын Абай әкесі және қасында тұрған кісілерге барып, сәлемін береді. Онымен бірге Байтас пен Жұмабай да келіп сәлемдеседі. Әкесі Абайдан: "Молда болдың ба? Бойыңа қоса білімнің де өсті ме?", - деді. Соңсоң шешесіне баруын меңзеп, өзі батыстан келе жатқан төрт-бес салт аттыға қарап тұрып қалады. Абайды шеше-жеңгелері сүйіп, Телғара деп еркелете түседі. Абай бәрімен амандасып болып, бәрінен де көп сағынған Зере әжесінің құшағына енеді. Кеш түсіп, Абай әжесіне арнап өлеңдер айта бастап еді. Біршама уақыт өткен соң Құнанбай баласын шақыртып алады. Абай келіп отырысымен іштегілер қала, оқу жайын сұрастыра кетті. Сөйткенше сырттан Оспан кіріп келеді. Ол Абайдан бес-алты жас кіші інісі. Оспан біраз тыныш отырды да, нашар сөздер айта бастады. Құнанбайдың ашуы келіп, Оспан жұлқып жібереді де, атшабарға алып кетуін бұйырады. Берілген үзіндіде «Біртұтас тәрбие» бағдарламасындағы негізгі құндылықтардың бірнешеуінің көрінісі анық байқалады. Бұл көркем мәтін арқылы қазақ отбасындағы ұлттық тәрбие мен дәстүрдің маңызды тұстары сипатталған. Төменде сол құндылықтарды бөліп көрсетемін:

1. Үлкенді сыйлау және құрмет көрсету

– Абай ауылға келгенде бірден шешесіне беттегенімен, Ұлжан оның әуелі әкесімен амандасуын ескертеді.

– Бұл — отбасы ішіндегі иерархияны, үлкенге деген сыйластықты меңгерудің көрінісі.

-Құндылық: Құрмет, тәртіп, отбасылық байланыс.

2. Отбасылық махаббат пен жылулық

– Шешелері мен жеңгелері Абайды «Телғара» деп еркелетіп, оны сағынышпен қарсы алады.

– Әжесі Зере мен Абай арасындағы ерекше байланыс, еркелету, әжесіне өлең айтуы — отбасылық мейірімділік пен эмоционалды жақындықтың көрінісі.

-Құндылық: Мейірімділік, махаббат, байланыс.

3. Білім мен тәрбиеге мән беру

– Құнанбайдың Абайдан бірінші сұрағы — білім туралы: «Молда болдың ба? Бойыңа қоса білімің де өсті ме?»

– Бұл — рухани әрі интеллектуалдық дамудың маңыздылығын көрсетеді.

Құндылық: Білімге құштарлық, өзін-өзі дамыту, рухани кемелдік.

4. Әке рөлі мен қатаң тәрбие

– Құнанбайдың Оспанға қатысты әрекеті — тәртіпке баулудың қатал, бірақ жауапкершілікке негізделген үлгісі.

Ол баласының теріс әрекетіне бейжай қарамайды, оны дер кезінде тоқтатып, жауапкершілікке тартады.

- Құндылық: Жауапкершілік, тәртіп, әділет.

5. Салт-дәстүрге негізделген тәрбие

– Үлкенмен сәлемдесу, еркелету, ата-ана рөлін айқындау — қазақы тәрбиенің тамыры тереңде жатқан дәстүрлерге негізделгенін көрсетеді.

- Құндылық: Салт-дәстүр, ұлттық сана, тәлім-тәрбие.

Снымен бірге халық ауыз әдебиеті үлгілері — мақал-мәтелдер, жұмбақтар, ертегілер — оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп, ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етеді. Мысалы, «Еңбек түбі — береке», «Отан оттан да ыстық» сияқты мақал-мәтелдер арқылы еңбекқорлық, отансүйгіштік қасиеттер дәріптеледі. Ертегілер мен аңыздарда жақсылық пен жамандықтың, адалдық пен арамдықтың ара-жігі айқын көрсетіледі. Бұл шығармалар оқушылардың моральдық-этикалық түсініктерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Сабақ барысында тәрбие беру әдістері. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында тәрбие беру үшін түрлі әдіс-тәсілдер қолдануға болады:

– Талдау және пікірталас: Әдеби шығармаларды талдау арқылы оқушылардың сыни ойлау қабілеті дамиды, өз көзқарасын білдіруге үйренеді.

– Рөлдік ойындар: Кейіпкерлердің рөлін сомдау арқылы оқушылар олардың мінез-құлқын терең түсінеді.

– Шығармашылық жұмыстар: Эссе, шығарма жазу арқылы оқушылар өз ойларын еркін жеткізеді, шығармашылық қабілеттері дамиды.

– Тәрбие сағаттары: Белгілі бір тақырыпқа арналған тәрбие сағаттары арқылы оқушылардың рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасады.

Қорыта келе қазақ тілі мен әдебиеті пәндері — оқушылардың рухани дамуына, ұлттық сана-сезімінің қалыптасуына зор ықпал ететін пәндер. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасын осы пәндер арқылы жүзеге асыру — тәрбиелі, саналы ұрпақ тәрбиелеудің тиімді жолы. Әдеби шығармалар мен халық ауыз әдебиеті үлгілерін сабақта тиімді пайдалану арқылы оқушылардың адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға, ұлттық құндылықтарды сіңіруге болады. Сондықтан, мұғалімдер осы мүмкіндіктерді тиімді пайдаланып, оқушылардың жан-жақты дамуына жағдай жасауға тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Абай жолы» Мұхтар Әуезов. Мемлекеттік баспа. Алматы. 1956.
2. Зәки Ахметов. Абайтанудың өзекті мәселелері. «Ғылым». 1988.
3. Мекемтас Мырзахметов. Абайтану тарихы. «Ана тілі» 1994.
4. Мекемтас Мырзахметов. Абай. «Атамұра». 1995.

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ - МЕКТЕПТІҢ ЖАҢАРУЫНЫҢ НЕГІЗГІ КЕШІЛІ

Слямова Гульжан Берикхановна, Кудайбергенова Кымбат Советкановна

Математика пәні мұғалімдері №50 ЖОББ ІТ-мектеп-лицейі

Абай облысы, Семей қаласы

Мектепті сыйлағандықтан, мамандығын жан-тәнімен сүйгендіктен мұғалім ең алдымен өзінің интелектісін көтеругі керек, дүниеге деген көзқарасын биіктетугі керек.

Әбділда Тәжібаев

Мектеп - білім беру жүйесінің алғашқы сатысы. Балаларын мектепке дайындайтын қазіргі заманғы ата-аналарды бірінші кезекте «Бала мектепте өзін жайлы сезіне ме?» деген сұрақ мазалайды. Жылыту, жайлылық, кең жарық бөлмелер, мультимедиялық жабдықтар, үйірмелер мен секциялардың болуы - бұл қазіргі заманғы мектепке деген ата-аналардың басты талаптары. Шынындығында, қазіргі қоғамдағы білім берудің басты мақсаты - өз бетінше мақсат қоя білетін, оны жүзеге асырудың жолдарын жобалай алатын, олардың мүмкіндіктері мен жетістіктерін бақылайтын және бағалай алатын, яғни «оқуға үйрететін» оқушының жеке басын дамыту. Біздің ойымызша, қазіргі заманғы мектептің көрсеткіші «сыртқы» (материалдық-техникалық) жабдықтар емес, мазмұны, яғни педагогикалық ұжым, мұғалім. Қазіргі мектептегі мұғалім енді тек дайын білім мен әлеуметтік тәжірибені «таратушы» болып қалмайды, ол сабақта шығармашылық платформалардың жасаушысы болып табылады, мұнда әр оқушы өзінің талантын өзінше ашады. Мұғалім тек өзінің білімі оқушыларды басқаруға көмектесетінін түсінген кезде ғана мұғалім болады. Оқушыны қарсылас ретінде қойып, әрі өз ойының авторы (иесі) болатындай етіп сабақтар құру керек: ол пікір таластырды, өз көзқарасын қорғайды, өз көзқарастарымен бөліседі, яғни оқушыға таңдау еркіндігін берді. Қазіргі мектеп - бұл шығармашылық тұрғыдан ойлайтын, дені сау, эстетикалық және адамгершілік жағынан білімді тұлғаны дамыту мектебі. Бұл жай сөз емес. Менің ойымша, қазіргі мектеп үш бірлікті біріктіругі керек: теория, шығармашылық, практика. Үшеуі біріккенде ғана қажетті нәтижеге қол жеткізіледі.

Мұғалімнің кәсіби шеберлігі оқушыны түсіну, есту және тыңдау қабілетінің жоғарылығында. Шығармашылықпен жұмыс жасайтын мұғалім үшін өмірлік ұран: «Балаларды оқыту қандай және қаншалықты қызықты?» болуы керек. Қазіргі заманғы мұғалім қол жеткізілген жетістікке қанағаттанбауы керек, ол міндетті түрде алға жүруі керек. Технологияның дамуын ескере отырып, зерттелетін материалға қызығушылықты ояту үшін электронды оқулықтар мен оқу құралдарының уақыты келді. Бірақ ешбір жағдайда оқушы робот емес, өзінің сезімі, эмоциясы, темпераменті бар тірі адам екенін ұмытпаған жөн. Оқушы әрқашан жеке тұлға ретінде өзіне көңіл бөліп, қолдау көрсеткенді қалайды. Сондықтан қазіргі заманғы мұғалім де өте жақсы психолог болуы керек.

Оқытудың негізгі педагогикалық принциптері осы міндеттің негізі болып қалады:

- Балаларды сүй!
- Оларды сүйіспеншілікпен және шындықпен қорға!
- Зиян келтірмеңіз!
- ӘРБІР баланың бойынан жақсылық іздеңіз!
- Балаларды ойлауға және сүюге үйретіңіз!
- Жаңалығы жоқ күн емес!
- Оқушының табиғатына сүйене отырып, оқытып, тәрбиеле!
- Әрбір оқу күнінде шығармашылықтың жақсы жақтарын ескеріңіз!

- Балаңызға өзгенің қасіретін көруге үйретіңіз, басқаларды мазасыздық пен бақытсыздықтан қорғауға үйретіңіз!

Бұл қағидаларды біз қарапайым мұғалімнің нақты білім беру жоспарынан алдым. Біздің ойымызша, олар кез-келген мұғалім заманауи мектепте басшылыққа алуы керек принциптерге өте сәйкес келеді. Мектептегі оқыту сапасын арттыру үшін іс-әрекетті зерттеу (Action research), сабақты зерттеу (Lesson study), өзара тәлімгерлік іске асырылуда. Бұл әдістемелік жобалар арқылы мұғалімдер бірлесе зерттейді, ортақ бақылайды, қауымдаса түзетеді, яғни нақты мақсатқа бірге ұмтылады. Жаңартылған оқу бағдарламаларында оқушылардың бойында құндылықтар мен дағдылар қалыптастыру қажет екендігі айтылған. Бұл оқушылардың ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Осы талапты жүзеге асыру үшін мұғалімдерге қарқынды интерактивті технологияларды және оқытудың жеті модулін ықпалдастыру арқылы зерттеу сабақтарын сыныпта жүргізу қажет. Сол себепті мектебімізде зерттеу сабағын жүргізу мақсатында, бірлесе үйрену идеяларын ұстана отырып, зерттеу тобын құрдық. Біздің мақсатымыз мектептің өзекті «Оқушыларды оқыту, тәрбиелеу, дамытуда жүйелік-әрекеттік тәсіл арқылы білім беру сапасын арттыру» атты мәселесін жүзеге асыру. Мектеп мәдениетін алға жылжыту. Мұғалімдердің оқу мен үйренудің ортақ мағынасына және қорытынды нәтижесіне өз үлесін қосып, басқалармен өзінің білгенімен, идеяларымен, пікірлерімен алмаса отырып, педагогикалық кәсіби білімін жетілдіру. Зерттеу сабағын жүргізу алдында шығармашылық топ құрамындағы мұғалімдерге жоспарлау, сауалнама жүргізу үлгілерімен, сондай-ақ сыныптағы түрлі деңгейлі оқушыларды таңдап алу, бақылау картасын толтыру, сабақтарды талдау мен оқушылармен сұхбат жүргізу туралы «коучинг» өткізіліп, теориялық тұрғыда ақпарат берілді. Математика, биология және қазақ тілінен өткізілген сабақты зерттеу барысында мұғалімдер белсенді оқу әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы тұлғаның қасиеттерін дамытуға назар аударды:

- оқушылардың жеке пікірін тыңдай білу, олардың бұған дейін алған білімдері, біліктері мен дағдыларын одан әрі дамыту;
- мұқият іріктелген тиімді сұрақтар қою мен іс-әрекет түрлері арқылы оқушыларды дамыта оқыту;
- оқушылардың биология сабағында зерттеу жұмыстарын жүргізуіне және зерттеу әдіс-тәсілдеріне негізделген белсенді оқуды ұйымдастыру;
- оқушылардың сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамыту;
- оқушылардың жеке, топтық және тұтас сыныптық жұмыс түрлерін ұйымдастыру арқылы олардың коммуникативті дағдыларын дамыту.

Білім алу үдерісінде сұрақтарды қолдану мен қоя білу мәселесі өзекті мәселенің бірі болғандықтан, Б.Блум таксономиясы бойынша сұрақтар мен тапсырмалар моделдерін қолданды. Lesson Study тобына көмек көрсету үшін озат тәжірибелі мұғалімдер мен кеңесшілер тобы анықталды. Біз сабақты зерттеу жұмысы барысында, бұл әдісті тәжірибемізге енгізе отырып, Lesson study баға мен сапа тең дәрежеде ескерілген ұтымды тәсіл екеніне көз жеткіздік. Заманауи мектептің мақсаты: өмірлік мәселелерді шешуге икемді және жылдам бағдар бере отырып, әртүрлі мамандықтарды игеруге бейім, жалпы адамзаттық құндылықтарды игерудегі шығармашылық қабілеттер мен дағдыларды меңгерген интеллектуалды, жан-жақты мәдениетті тұлға тәрбиелеу. Мектеп үшін балаларға емес, балаларға арналған заманауи мектеп. Бұл мектепте бала да, мұғалім де өздерін жайлы, жайлы сезінетін мектеп, мұнда олардың әрқайсысы бағаларына қарамастан өзін табысты адам ретінде сезінеді.

ҮЙ ҚҰСТАРЫ МЕН ДАЛА ҚҰСТАРЫ

Садықова Айжан Мақсатқызы

тәрбиеші, педагог

«Қуаныш» балалар бақшасы мектеп

білім беру комплексі» мекемесі

Абай облысы, Семей қаласы

Міндеті: Құстардың сыртқы бейнесі, тіршілігі, қоректенуі туралы айту. Үй құстары мен дала құстарын ажырату.

Құстарды күте білуге үйрету.

Құстарға деген сүйіспеншілікке, қамқорлыққа тәрбиелеу.

Әлеуметтік, танымдық, коммуникативтік, шығармашылық дағдыларды дамыту.

Сәлем беру салтымыз

Оқып біліп жатырмыз.

Келген қонақ сіздерге

Сәлем беріп жатырмыз

Сәлеметсіздерме қонақтар,

Сәлеметсіздерме апайлар

Күннің нұрын салайық

Таза ауаны жұтайық

Жүрекке жылу сыйлайық

Жиналған жылы шуақты

Қонақтарға шашайық.

Тамаша.Орнымызға отырайық, Балалар егер сендер бүгін ақылды тәртіпті болып сұрақтарға жақсы жауап берсеңдер сендерге сыйлық беремін.

Алғыларың келе ма?

Жақсы, балалар мен сендерге келе жатып бір хат тауып алдым. Ішінде суретер бар екен. Кәне ашып құрастырып көрейікші қандай сурет шығады екен.

О бұл құстардың суреті ғой.

Құрастыру әрекеті

Бүгін сендермен үй құстары және дала құстарымен танысамыз.

Сендер үй құстарын білесіңдер ме?

-Мынау не?

-Әтеш-петух-Атеу

-Әтештің түсі қандай?

-Әтеш қайтып шақырады?

Әтеш қашанда қимыл-қозғалыста: мойынын ары -бері бұрады,жан жағына қарайды,қақпаға шығады,қанаттарын қағып қатты айғайлайды.Егер оған нан қоқымы мен дән тастайтын болса,ол өзі

Әтеш мықты,әдемі, қызыл айдары бар,

түрлі-түсті құйрығы бар,онын аяқтары да күшті,тырнағы мен тепкісі бар.

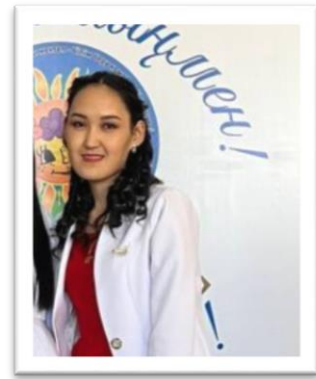
-Мынау не?

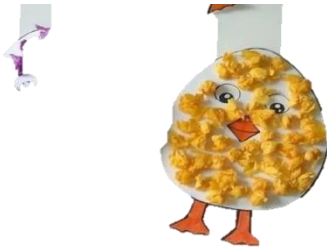
-Тауық-курица-chiken

-Түсі қандай?

-Тауық қандай дыбыс шығарады?

-Тауықтың балапандары қалай дыбыстайды?

Тауық өз балапандарын өте жақсы көреді, оларды бағып қарайды, біреуі артта қалып қойса, мазаланып қыт-қыттап, оны күтіп тұрады. Жерден бірдене тауып, балапандарын қасына шақырады. Қарандаршы балапандары кішкентай, түстері сап-сары, қанаттары кішкентай әлсіз, кішкентай тұмсығы. Олар әркез жүгіріп, жерден нан қоқымы мен дән іздеп

шиқылдайды. Тауық балапандарың қанатының астына алып, жылытады.

Балапан-цыпленок-balapen.

-Мынау не?

-Бұл акку-каз тіріздес отряды, үйрек тұқымдасының жеке туысына жататын өте сымбатты құс. Тіршілігінің көп уақытын суда өткізеді, жақсы жүзеді, бірақ сүңги алмайды, Құрлыққа сирек шығады.

Акку-лебедь-Акку.

Дала құстары өз азықтарын өздері тауып жейді. Міне дала құстары: қарға, сауысқан, қарлығаш т. б. олар аспанда ұшып жүреді.

-Жақсы, балалар. Мен сендерге құстар, олардың тіршілігі туралы айтып беремін:

Үйрек –каз тәрізділер отряды, үйрек тұқымдасына жататын құстар.

Үйрек-утка-duck.

Тақпақ: Алдияр

Қазым, қазым қаңқылда

Көлде жүзіп саңқылда

Жем шашайын жейсіңбе?

Кәмпит берші дейсіңбе?

Жоқ! Жоқ! Жоқ!

Кәмпит тәтті болмайды ас,

Арпа, бидай, сұлы шаш

Көгершін- әлемдегі ең танымал және кең таралған құстардың бірі.

Көгершін-голубь-kogershin

Тақпақ: Аят

Адамзаттың жақыны

Қарлығашта ақылды

Көгершін мен екеуі

Жайлайды бір шатырды.

Қос қанатын иіп ап,

Қара киім киіп ап,

Балшықтан үй соғады.

Торғай – денесін мамық жүн басқан мүйіз тұмсықты болады, қоныр түсті құс.

Торғай-воробей-haggle

Бір тұтас тәрбиеге байланысты ойындар қолдандым.

Түстерге байланысты қайталау.

Асықтарды түстерге байланысты сәйкестендіру.

Додекаэдр “оюды тап” секірмек ойыны.

Қоршаған ортамен танысу, сөйлеуді дамыту

Жапсыру әрекеті

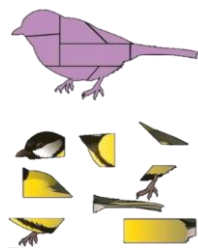
Ұсақ элементтерді ересектердің көмегімен желімдеу, алдымен қағаз бетінде заттың бейнелерін құрастырып, содан кейін оны желімдеу.

Геометриялық пішіндерден бейнелерді құрастыру. Құрастыру әрекеті

Сан бойынша пазл құрау, суретте не шыққанын атап айту.

Геометриялық пішіндерден құстарға ұя жасау

Математика негіздері

Тным сөздер жаттау.
Құстың ұясын бұзба
Құсқа тас лақтырма
Құстың жұмыртқасын жарма.
Қазақ тілі
Сергіту сәті: “Биле”

МЕЙІРІМДІ БОЛСА ЖҮРЕК – ОРЫНДАЛАР ТІЛЕК!

Тренинг

Ибраева Акмарал Габдулгаизовна

педагог-психолог

«Қуаныш» балалар бақшасы мектеп

білім беру комплексі мекемесі

Абай облысы, Семей қаласы

Мақсаты: Тәрбиешілерді ұйымшылдыққа, жаңашылдыққа инновациялық әдіс - тәсілдерді тәжірибелеріне енгізе отырып, логикалық ойлау қабілетін, шығармашылық ізденісін, ой қиялын арттыру, сонымен қатар педагогтардың эмоциялық көңіл күйін көтеру, топтасып ұжыммен жұмыс істеу жүйесін әрі қарай дамыту.

Міндеті: Тәрбиешінің эмоциялық көңіл-күйлерін көтеру, топтасып жұмыс істеу жүйесін әрі қарай дамыту. Тәрбиешілердің өз кәсібіне деген ынтасын арттыру.

Түрі: тренинг сағаты

Әдісі: Топтық жұмыс, сұрақ-жауап, коллаж, ой бөлісу және пікір алмасу.

Көрнекілігі: Плакаттар, маркерлер, компьютер, слайд, жүрекше, смайликтер, түрлі-түсті қағаздар, А4, А3

Тренинг ережесі:

- Ойымызды ашық айтамыз;
- Бір-бірімізді тыңдаймыз;
- Бір-бірлеп сөйлейміз;
- Белсенді қатысу;
- Бір-бірімізге сый көрсету.

Барысы:

Ұйымдастыру кезеңі:

Тәрбиешілермен үш тілде амандасу.

«Сиқырлы қобдиша» жаттығуы.

Қобдишаны бір бірлеріңізге бересіздер, қобдишаны алған әр адам ішін ашып қарайды. Оның ішіндегі кішкентай айнадан сіздер жанжақты қайталанбайтын ең керемет бейнені көресіздер. Оған күліп қарауларыңыз керек.

Тренер талдау: Қобдишаның ішінен не күттіңіздер?

Демек, біз, сіз, әрбір адам өз алдына жан жақты қайталанбайтын тұлға. Ендеше сіздердің «Сиқырлы қобдишадан» күткен құпия сияқты, мен сіздермен құпия ойындарға толы тренингімізді бастаймын.

-Бүгін мен сіздерді көңіл-күйлеріңізді көтеруге, өз бойларыңыздағы шығармашылық қабілеттеріңізді бағалай білуге өз-өзіңізге құрметпен қарауға, бір-бірімізбен сыйластық қарым-қатынаста болуға арналған «Мейірімді болса жүрек – орындар тілек» атты тренинг сағатына ұйымшылдықпен қатысуға шақырамын.

1. Шаттық шеңбері, «Ол қандай адам?» релаксациясы.

Релаксацияны бәріміз бірге орындауға шақырамын.

2. Релаксация «ол қандай адам?» деген сұрақ қойды, осыған байланысты сіздермен «Әріптесіңді танысың ба?» ойын тренингі: бір әріптесінің аты жазылған қағазды алып, сол адамның атын айтпай сипаттап пародия келтіреді, ал басқа әріптестері оның кім екенін табуы керек.

Негізгі бөлім:

3. Сіз қандай жұмысшысыз? тесті

Суретте жылқының силуэтін бейнеленген. Сіздің міндетіңіз осы суретті аяқтау, оның сыртқы келбетін бейнелеу арқылы және оның жанына қажет фонды салу.

Бұл тесте жылқы өзіңіз. Сіздің жылқының сырт келбетін қалай бейнелегеніңізден, сіздің қандай жұмысшы екеніңізді көруге болады.

Жауабы: -Егер сіз жылқының сырт келбетін басты назарға алсаңыз (тұяғын, жалын және құйрығын салсаңыз) онда сіз еңбектеніңіз білесіз, бірақ жұмысты бір арнада істемейсіз.

Енді сіз жылқының бет әлпетіне басты назар аударсаңыз (көзін, тұмсығын, ауызын, кекілін салсаңыз) онда сіздің жұмысқа романтикалық қатынасыңыз басым, сізде иллюзиялар мен үміттер басым.

Егер сіз жылқының әрбір қылын салсаңыз, сіз жұмысыңызға өте жауапкершілікпен қарайтын, әр-бір іс әрекетіңізді бақылап, қадағалап отыратын мамансыз, бірақ сіздің жаныңызда жұмыс істеу басқалар үшін қиын болып табылады.

«Мейірімділік әлемі»(баяндама)

Мейірімділік — адамның өзге біреуге жылылығын, ізгі ниеті мен лебізін білдіру көрінісі. Мейірімділік адамдар арасындағы сыйластық, кең пейілділік, жанашырлық, ізгі ниет секілді қасиеттерге негізделеді. Мейірімділік адамның жоғары адамгершілік белгісі ретінде оның бүкіл тыныс-тіршілігін, жан дүниесін жадырататын, шат-шадыман тіршілігі үшін қажетті аса маңызды қасиеттің бірі болып саналады. Мейірімділік, махаббат, қайырымдылық, адалдық секілді ақ жүректен шығады” дейді Шәкірім бабамыз. Қазақтың дәстүрлі әдеп жүйесінде мейірімділік адамдар арасындағы адамгершілік, ізгілік пен ізеттілік, имандылық пен инабаттылық секілді асыл қасиеттермен үндестік тапқан. Ж.Баласағұн «кір тигізбей ұста ойыңның өресін, мейірім етсең — мейірімділік көресің» деп, мейірімділікке зор мән берген.

Мейірімді, қайырымды, сезімтал адам әрдайым жақсылық жасауға дайын тұрады. Адамның жақсы құндылықтарының бірі мейірімділік жайлы әңгімелесеміз. Мейірімділік әр адамның жүрегінде өмір сүреді. Адамдардың бір - біріне деген мейірімділігі - әдептілік белгісі.

- Күлімдеген күн мейірімді!
- Кіршіксіз ақ қар мейірімді!
- Таза мөлдір су мейірімді!
- Бәрімізді көтеріп тұрған жер мейірімді!

Сергіту сәті . Ойлан тап: «Мақалды аяқта»

Мақалдар оқылады сол мақалдың ойын жалғастыру қажет.

- 1.Мейірімділікті (анадан) үйрен
2. Мейірімділік – (жүректен), мейірімсіздік - білектен.
3. Көп тыңда, аз (сөйле.)
4. (Кішіпейілділік)- кішінің көркі.

5.Ұлық болсаң – (кішік)бол.

4. Суреттегі ой: экраннан суреттер көрсетіледі, осы суреттерге байланысты әр топ өзінің ойын, түсінгендерін айтып ой бөліседі.

а. Біреуді нұсқап тұрған сұқ саусақ бейнеленген. Тәрбиешілер ойы:

Талдау: біз сұқ саусағымызбен өзгені көрсетіп тұрғанда, өзге 3 саусағымызбен өзімізді көрсетіп тұрамыз, бірақ оны аңғара бермейміз Ендеше әлдекімді кінәлағанда өзіміздің кінәміз бар ма жоқ па осы жағына көңіл бөлуіміз қажет. Қателікті өзгеден емес өзімізден іздейік.

ә. Допқа таласып жатқан балалар. Тәрбиешілер ойы:

Талдау: ұлағатты тәрбиешілер бәріне бірдей шуағын төгу керек.

б. Тапсырма: ақ қағазға кішкентай қара нүкте салынған, не көріп тұрғандарыңызды айтыңыздар.

Талдау: ақ қағазды көргендер жақсылықты көретіндер, ал қара нүктені көргендер жаманшылықты тез көретіндер екен. Енді сол нүктеден бастап сурет саламыз.

Талдау: Бұл бала алғаш дүниеге келгенде ақ қағаздай болады, сол қағазға ата-анасымен біздің салған бейнеміз қандай болса сол бейне балада қалыптасады.

Рефлексия: «Ашығын айтсам»

1. Бүгінгі тренинг сіздерге ұнады ма?
2. Тренингтен қандай әсер алдыңыз?
3. Тренингтен кейінгі көңіл күйіңіз қандай?

Тренер сөзі: Нұсқау: алдарыңыздағы А4 ақ қағазға әркім қос қолының суретін бастырып алады және өз жауаптарын жүрекшеге жазу керек.

Қорытынды. Адам өмірінде екі нәрсе ұмытылмайды екен, біріншісі- қайырымды ісі, екіншісі жүректен шыққан жылы сөзі.

ЗНАКОМСТВО С КАЗАХСКИМ НАЦИОНАЛЬНЫМ ОРНАМЕНТОМ

Дуйсенбаева Маржан Айбатолievна
воспитатель I категории
учреждение «Образовательный комплекс
школа-детский сад «Куаныш»
Абай область, г. Семей

Цель: Дать детям представление о традициях и особенностях быта казахского народа. Активизировать и пополнять словарь детей.

Задачи: Познакомить с казахским орнаментом: амулет, крестовина, кость, торсык (сосуд для кумыса); развивать глазомер, чувство ритма; воспитывать интерес к казахскому народному творчеству. Знакомство с понятием "орнамент". Воспитывать интерес к окружающему миру и предметам декоративно-прикладного искусства казахов. Учить детей видеть казахский орнамент, объясняя основные его элементы и порядок их чередования: широкая полоса, угол, ромб, декоративные завитки. Воспитывать толерантность, уважение к культурным традициям казахского народа, аккуратность в работе и интерес к рисованию красками, как виду деятельности.

Виды детской

деятельности: игровая, коммуникативная, познавательно-исследовательская.

Предварительная работа.

Беседа о казахских народных традициях и культуре казахов, ознакомление с жилищем-юртой.

-Ребята, все дружно встанем в круг радости и прочитаем стихотворение о нашей Родине:

«Что нам Родина дала,
Золотистые хлеба,
Птиц поющих голоса
Голубые небеса
А еще поля и горы,
Необъятные просторы.
Верных, преданных друзей,
Самых лучших на земле!»

-Кто из вас догадался, о чём мы сегодня будем говорить? Посмотрите, сколько у меня в руках разноцветных лент. Девочки возьмут одну из них, поднимут её вверх и скажут, чем вам дорог наш Казахстан, за что вы любите свою Родину. А мальчики образуют круг вокруг девочек. (Получилась юрта с шаныраком).-Ребята, посмотрите, что у нас получилось из цветных лент? Где мы с вами встречали шанырак? (В юрте, на Гербе Казахстана, на денежных знаках Казахстана). Шанырак – это символ мира, защиты и единства, символ уютного дома. Я приглашаю вас в уютную юрту, присаживайтесь поудобнее.

Организационно – поисковый этап.

-Хотите послушать одну удивительную притчу? (Включается фоновая музыка).

Дети слушают аудиозапись.

«Давным-давно это было. Одному молодому, красивому джигиту очень хотелось найти своё счастье. Решил он отправиться искать его по всему белому свету. Год за годом он ходил по земле, много прошёл стран и городов, а счастья всё никак не находил. Решил он вернуться домой. А куда идти, где его Родина, никак вспомнить не мог. Присел он на камень, повесил голову ниже плеч и горько заплакал.

Вдруг перед ним, откуда ни возьмись, предстал старец:

-О чём печалишься джигит? Ведь ты уже не молод, а всё ещё бродишь по свету.

Видимо – ты чужестранец? Где ты живёшь?

-Я не знаю..., где-то далеко-далеко.

-А как зовут твой народ?

-Не знаю....-Я смогу тебе помочь, если ты напоешь народную песню или расскажешь об обычаях и традициях своего народа.

...Растерялся джигит, и не смог вспомнить ничего о своём народе. Подумав немного, он протянул старицу сумку.

-Вот, посмотрите, с этими предметами я никогда не расставался в дороге.»

-Ребята, давайте и мы посмотрим, предметы быта какого народа лежат в этой красивой дорожной сумке. Что это?

Дети называют:

-коржын (дорожная сумка)

-орнек (орнамент, которым украшен коржын)

-торсык (сосуд для кумыса, шубата, айрана; сделан из козьей шкуры и напиток остаётся прохладным даже в жару)

-тостаған (деревянная чашка для холодных напитков)

-кесе (пиала для чая)

-касық (деревянная ложка)

-кумған (кувшин для мытья) -домбыра, қобыз народные казахские инструменты)

- Предметы какого народа сохранил при себе джигит? (Казахского народа)

-Ребята, значит какая Родина у джигита?

-Правильно ребята, республика Казахстан.

-А теперь ребята поиграем в игру «Назови предмет». На 5 стульях лежат предметы быта казахского народа. Дети под музыку /Курмангазы-күй Адай\ бегут друг за другом вокруг стульев. Музыка останавливается, дети берут предмет на стуле, называют его, а также говорят для чего предназначен он. Игра повторяется 2 раза.

-Дети называют предметы на казахском языке.

- Сегодня мы познакомимся с казахскими национальным орнаментом. Обратить внимание детей на разнообразие казахского орнамента: кошкар-мюиз (бараний рог), сынык-мюиз (сломанный рог), кус-канат (крылья птицы), тумарша (амулет), торт-кулак (мотив крестовины, составленный из орнамента «бараний рог») туйе-табан (верблюжий след), казмойын-шея гуся.

Дети рассматривают картинки орнаментов на доске и повторяют за воспитателем названия орнаментов на казахском языке.

-Ребята, как вы думаете откуда появились орнаменты?

-Издавна наши предки казахи занимались разведением лошадей, коров, баранов, верблюдов.

Когда они пасли скотину на пастбище, они наблюдали за природой, за поведением скотины . Вот, например орнамент түйе-табан\верблюжий след появился, когда люди увидели след верблюда на земле и заметили какой он красивый и симметричный. Или орнамент Кус-канаты \крылья птицы\ и другие прекрасные орнаменты придумали люди.

Слово «орнамент» в переводе с латинского языка означает «украшение». Украшения из узоров и орнаментов можно встретить повсюду: в интерьере помещений, на предметах быта (шкатулках, книгах, посуде, одежде и др.).

Орнамент состоит из ряда последовательно расположенных элементов. Обязательно соблюдается строгая закономерность, связанная с симметрией и ритмом. Орнамент служит для украшения поверхности какого-либо художественного изделия. Он придает изделию выразительность, красоту, подчеркивает его форму.

-А сейчас ребята мы поиграем в интересную игру «Секіркек».

- А сейчас ребята каждый из вас выберет себе орнамент на подносе и подойдет к столу, где такой же орнамент.

На подносе лежат орнаменты : «қошқар мүйіз», «түйе табан» ,«құс қанаты».

Дети подходят к столам :

1 стол –рисование красками,нужно украсить ковер, дети закрашивают орнаменты.

2 стол- игра « Найди тень орнамента в круге». Дети раскладывают орнаменты по местам.

3 стол – украшение коврика , дети по краям коврика продевают яркие нитки.

Дети под музыку Камажай выполняют элементы орнаментов: «қошқар мүйіз», «түйе табан», «құс қанаты»,«қазмойын»,«сынық мүйіз».

-Ребята, что нового узнали вы сегодня в организованной деятельности.

-ответы детей.

-Правильно, ребята сегодня мы с вами познакомились с казахским орнаментом, узнали историю их появления.

Использованная литература:

1. Г. Сүлейменова, А. Яковлева. Казахские орнаменты- Қазақ оюлары. «Көкжиек-Б». 2011.
2. З. Бәтен. Қазақ оюларының сыры. «Алматыкітап». 2014.
3. Р. Байырова. Қазақ оюлары: тарихы мен мағынасы. «Аруна». 2007

ПУТЕШЕСТВИЕ В СТРАНУ ЗНАНИЙ

Киырбаева Гульмира Алтаевна

воспитатель, педагог-модератор

Учреждение «Образовательный комплекс школа-детский сад «Куаныш»

Абай область, г. Семей

Задачи: Развивать и расширять объем словаря, связной речи, речемыслительной деятельности дошкольников. Закреплять представления детей о частях суток, временах года и их характерных признаках и приметах.

Закреплять знания о геометрических фигурах. Закреплять умения устанавливать простейшие причинно-следственные связи. Прививать любовь к национальным играм.

Ход ОД:

Психологическая гимнастика:

Здравствуй, солнце золотое!

Здравствуй, небо голубое!

Здравствуй, вольный ветерок!

Здравствуй, маленький дубок!

Мы живём в одном краю-

Всех я вас приветствую!

Воспитатель: Ребята, мы с вами целый год ходили в детский сад, подросли, много умеем и много знаем. Скоро наступит лето, мы перейдем в старшую группу, хотите?

Воспитатель: Посмотрите перед нами 2 дороги:

•первая ведет в болото, вы знаете, что это такое? Пойдем туда?

Дети: Нет!

•Вторая ведет в среднюю группу, но дорога эта идет через дом Бабы Яги, пойдем по этой дороге?

Дети: Да!

Воспитатель: На чем можно путешествовать?

Назовите одним словом (транспорт)

Мы с вами отправимся пешком. Но сначала мы проверим, готовы ли вы.

Появляется Незнайка.

Незнайка.: Хе-Хе-Хе! Куда вы собираетесь идти? В старшую группу? Ха-ха-ха! Да вы себя в зеркало-то видели? Вы еще малы для старшей группы! Вот я был в старшей группе, там ребята не такие хиленькие, как вы! Они еще к тому же очень умные, ловкие, воспитанные и любознательные! А вы....

Воспитатель: Незнайка! Мы тоже очень умные, смелые, ловкие и воспитанные ребята!

Незнайка: Да!? Ха-ха-ха! Вот насмешили! Это мы посмотрим! Вам предстоит выполнить пять заданий. За каждое правильно выполненное задание вы получите ключ. Если наберёте пять ключей, так и быть уступлю вам дорогу в старшую группу, а не справитесь, то....сидеть вам второй год в средней группе!!

Воспитатель: Мы готовы! Правда, ребята? Мы все твои задания сложные выполним. Вот увидишь!

Незнайка.: Посмотрите, в озере плавают рыбки. Чтобы узнать, какое задание первое, а какое второе и т.д., вам нужно рыбок расположить по порядку. Найдите рыбку с цифрой 1.

Воспитатель: Молодцы! Вот первая рыбка и задание 1

Задание 1. «Части суток»

«Части суток» («Закончи предложение»)

- Спим мы ночью, а делаем зарядку ... (утром)

- Завтракаем мы утром, а обедаем ... (днём)

- Обедаем мы днём, а ужинаем ... (вечером)
 - Ужинаем мы вечером, а спим ... (ночью)
 - Сколько частей в сутках? (4). Назовите их.
- Скажите, а когда начинается наше путешествие, в какое время суток?

- А какое сейчас время года? (Весна)

Задание 2. Назови одним словом

1. Яблоко, груша, слива, лимон – ... (фрукты).
- Кровать, тумбочка, стул, шкаф – ... (мебель).
 - Собака, кошка, корова, коза – ... (домашние животные).
 - Папа, мама, бабушка, дедушка – ... (родственники - семья).
 - Кубик, кукла, машина, мячик – ... (игрушки).
 - Тапочки, босоножки, сапоги, кроссовки – ... (обувь).
 - Пчела, стрекоза, муха, жук – ... (насекомые).
 - Самолёт, вертолёт, ракета – ... (воздушный транспорт).

Незнайка.: В старшей группе дети знают все времена года, а вы не знаете!

Воспитатель: Незнайка, сейчас увидишь, наши дети не только знают времена года, но стихи и стихи про них прочтут.

Воспитатель: Ребята давайте вернемся к нашему озеру и найдем рыбку с цифрой 2.

Задание 2.

Ориентировка на листе бумаги. (Садятся за столы)

- Положите круг в верхний левый угол.
- Положите квадрат в нижний правый угол.
- Положите прямоугольник на середину листа.
- Положите треугольник над прямоугольником
- Положите красный квадрат нижний левый угол.

Задание 3. Из чего сделаны предметы?

- Мяч из резины – ... резиновый.
- Мяч из пластмассы – ... пластмассовый.
- Стакан из стекла – ... стеклянный.
- Матрёшка из дерева – ... деревянная.
- Утка из резины – ... резиновая.
- Игрушка из меха – ... меховая.
- Поделка из бумаги – ... бумажная.
- Гвоздь из железа – ... железный

Задание 5. «Собери пазлы»

Разрезные картинки

Дети собирают картинки и соответствуют с цифрами

Воспитатель: Молодцы! Итак, сколько у нас ключей? (пять).

Воспитатель: Ребята вам понравилось наше путешествие?

Какое задание Незнайки вам понравилось?

Какое затруднялись выполнить?

Вы очень многое знаете, мы убедились сегодня в этом. Все препятствия вы преодолели и можете смело переходить в старшую группу.

А теперь мы с вами поиграем в разные казахские национальные игры :

1.Бәйге

2. «Қыз қуу»

ҚОШ КЕЛДІҢ - ЖАҢА ЖЫЛ!

Нурекешова Гулбаршын Кайратовна
тәрбиеші, педагог

«Қуаныш» балалар бақшасы-мектеп
білім беру комплексі» мекемесі

«Шаңырақ» мектепалды тобы

Жүргізуші:

-Құрметті Ата –аналар, Әріптестер, балалар! Біз,
бүгін 2024 – Ұлу жылын шығарып салып
отырмыз!

Табалдырық аттағалы отырған Жаңа 2025 –
Жылан жылы құтты болсын!

Бүгін Сіздер «Шаңырақ» мектепалды тобында
өтетін «Кел, Жаңа жыл, Жаңа жыл!» атты
мерекемізге қош келдіңіздер!

Ән: «Жаңа жылды қарсы алайық»

Жүргізуші:

-Жаңа жылда қандай ағаш біздің мерекемізге көрік береді?

Балалар:

-Шырша.

Жүргізуші:

- Дұрыс айтасыздар, қысы- жазы жап- жасыл боп тұратын шырша Жаңа жылда тіпті әдемі
боп кетеді. Олай болса, кәне, алдымен шыршамызды көңілдендіріп, шамдарын жағайық.

Жүргізуші: -Балалар шыршамыз көңілденді,солай ма,қараңдаршы?

Балалар: -Ия.

Жүргізуші: -Барлықтарыңызды Жаңа жыл қарсаңында, Жаңа жылдық «Күлше қыз» атты
ертегіні тамашалауға шақырамыз.

-Ерте, ерте, ертеде, бір шал өмір сүріпті.

Жүргізуші:

-Оның жалғыз ғана қызы болыпты.

-Өкінішке орай, шал, қатыгез әйелге үйленіпті. Қыздың өгей шешесі өте қатыгез адам еді.

Оның өзімен еріп келген дөрекі екі қызы бар болатын.

-Оның екі қызы болыпты: Люсинда, Виталина.

-Өгей шеше өз қыздарын аялап, өгей қызына қатал болады. Ылғи қиын және лас жұмыстар
беріп, күн көрсетпейді. Қыздың сәл отырып тынығуына да уақыт болмайды. Кейде қатты
шаршаған ол, пештің күлін шығарып жатып, күлдің үстіне отыра кетуші еді. Осыны күнде
көріп жүрген өгей әпкелері оны мазақтап «Күлше қыз» деп атап кетеді.

Өгей шеше: - Күлше қыз! Күлше қыз!

-Әй, Күлше қыз! Әй,Күлше қыз! Қайда кеткен мына Күлше қыз?!

Күлше қыз: -Анашым, мен мындамын, -деп, жүгіріп, қастарына келеді.

Өгей шеше: - Күлше қыз, біз бүгін, Виталинамен, Люсиндамен, үшеуміз, Патша сарайына
баллға барамыз. Мен айтқан тапсырманың бәрін орындадың ба?

Күлше қыз: -Иә, орындадым.

Бірінші қыз: -Менің аяқ киімім дайын ба? (Жерді бір тебеді)

Күлше қыз: -Иә, дайындадым.

Екінші қыз: -Ал менің көйлегімді дайындадың ба? (Жерді бір тебеді)

Күлше қыз: -Иә, дайындадым.

Өгей шеше: -Жарайды, онда, біз, Патша сарайына баллға барамыз, -деп, бұрылып, кетіп бара
жатқанда:

Күлше қыз: -Анашым, мен де баллға барайыншы, деген кезде:

Үшеуі:

-Бббаалллллғғаааа??? –деп, бұрылып, жүре бастайды да, Өгей шеше тоқтап, Күлше қызды айналып жүріп:

-Болады, неге болмасқа. Бірақ, балға бармас бұрын, қар тазала, үй жина, тамақ пісір, киімдерді тазала, оның бәрін бітірген соң, балға баруға б-о-л-а-д-ы,- деп, Күлше қызға төніп келіп айтады.

Күлше қыз: -Анашым, мен үлгермеймін ғой?

Өгей шеше: -Ал, сен тездет, асық, мүмкін үлгересін ...

Өгей шешесі екі қызымен сахнадан шығып кетеді. Күлше қыз бетін басып отырып қалады.

Жүргізуші: -Күлше қыз үйде қалып жылайды, армандайды. Сол сәтте мейірімді Ханшайым келеді.

Мейірімді Ханшайым: -Армысың, Күлше қыз.

Күлше қыз: Орнынан тұрып, сәлем береді. - Сәлеметсіз бе Мейірімді Ханшайым.

Мейірімді Ханшайым: -Мен білемін, сен балға барғың келеді. Сен жақсы адамсың, сен балға баруға лайықтысың.

Күлше қыз: -Мен мына түріммен қалай барамын, қаншама жұмыстар мені күтіп тұр.

Мейірімді Ханшайым: -Сен ештеңе уайымдама, Күлше қыз, сенің мына көйлегінді мен әдемі көйлекке айналдырамын.

-Жарқыра, жайна, сиқырлы таяғым, күлше қыздың көйлегін жарқыратып, жайнат!

Осылайша «Патша сарайында өткізілетін балға барлығы дайындалып жатады. Балға өткенде болған қонақтар түгел шақырылыпты», – деген хабар келеді. Өгей шеше мен екі қыздарыда да әбігерленеді. «Ханзада бізге назар аударып қалар», – деп үміттенген екі әпкесі жанталасып балға дайындалады.

Мейірімді Ханшайым: -Қандай әдемі Ханшайым болдың.

Күлше қыз: -Рақмет, Мейірімді Ханшайым, - деп, басып иіп, тізе бүгеді.

Мейірімді Ханшайым: -Ал, енді, Күлше қыз, есінде болсын, сағат он екіден аспай, сен балдан қайтуын керексің, кешіксең, мына әдемі көйлегің, сабалақ көйлекке айналады.

Күлше қыз: -Иә, иә. Сағат он екіде келуге уәде беремін.

Өгей шеше қыздырымен кіреді.

Өгей шеше:

-Ханшайымдардың көйлектері қандай әдемі! Ханзада қайда екен?!

Сонымен, алтын күйме сарайға лезде жетеді. Күлқыз қысыла ымтыры ла ішке кіреді. Сарайдағылар айдай сұлу аруды көріп, таң ала ды. Ханзада жұмбақ ханшайымды биге шағырады. Жігіт қыздан көзін алар емес.

Музыка ойнап, Күлше қыз жан – жағына мойнын созып, біреуді іздегендей болып кіреді, ортаға келіп басып иіп, тізе бүгеді.

Ханзада Күлше қыздың қасына келіп, қолынан ұстап, тұрып:

-Сұлу Ханшайым, Сізді биге шақыруға болады ма? –деп айтады.

Би: Ханзада мен Күлшеқыз бастаған тамаша биді қабыл алыңыздар:

Билеп жүріп, сөйлеседі:

Ханзада:

-Сұлу Ханшайым, менің атым, Ханзада Абулхайыр. Сіздің атыңызды сұрауға болады ма? – деп сұрайды.

Күлше қыз: Данелия.

-Менің атым ... деп, жатқанда музыка сағат он екіні соғады.

Күлше қыз жүгіріп шығып бара жатқанда, туфлиі шешіліп қалады.

-Сұлу ханшайым, қайдасың? -деп, туфлиді алады.

-Токтаңыз! – деп, артынан жүгіріп, шығып кетеді.

Үйіне оралған Күлқызды баяғы сиқыршы әйел күтіп алады.

Өгей шеше: -Балл керемет болды, иә, қыздар?!

-Біреулер келе жатқан сияқты.

Нөкер:-Тыңдаңыздар! -Тыңдаңыздар! Мына туфли кімге дәл келеді, Ханзада сол қызға үйленеді.

«Мына хрусталь кебіс кімнің аяғына тура келсе, сол ханзадаға тұрмысқа шығады!» деген жарлығын айтады. Ол бүкіл патшалықты аралап, бойжеткен біткеннің бәріне хрусталь кебісті кигізіп көріпті.

Өгей қыздардың екеуіне сыймайды.

Нөкер: -Тағы да бар ма? – деп, сұрайды.

Кезек Күлше қызға келген екен.

-Әй, Күлше қыз! Әй,Күлше қыз! Осылайша туфли Күлше қыздың аяғына ғана киіледі

Жүргізуші:

-Күлше қыз арманына жетті. Іштері күйген екі әпкесі мен өгей шешесі амалсыздан Күлшеқыздан кешірім сұрайды. Мейірімді, инабатты қыз оларды кешіреді

Осылай олар ұзақ әрі бақытты өмір сүріпті.

Нөкер: -Тойға келіңіздер!

Жүргізуші: Жаңа жылдың таңы неткен арайлы,

Ақ мамыққа бөлеп алды маңайды.

Жаңа жылмен құттықтаймын бәріңді,

Бақыт, шаттық, молшылық әкелсін!

(Аккала) кіреді.

Жүргізуші: -Ой, балалар, қараңдар, мынау сендер жақсы көретін әлгі, Аққалаларың ғой?!

-Сәлем, Аққала. Қалайсың? Жол болсын! Біздің елге қашан келдің?

Аққала: -Осы қазір ғана орманнан келдім.

Жүргізуші:-Қош, келіпсің! Жоғары шық. Біздің топқа ертеңгілікке қандай жел ұшырып алып келді?

Аққала:-Жаңа жылды қарсы алуға келдім, өзіммен бірге ойындар ала келдім.

Жүргізуші:-Ал, жарайды, онда, болды, қабылдаймыз. Балалар ойын ойнаймыз ба?

Балалар:-Ия, ойнаймыз.

Аққала:-«Адасқан ойыншықтар» ойынын ойнайық.

Ойынның шарты:-Мына қораптардың ішінде сендердің сүйікті ойыншықтарың жатыр, қолдарыңды салу арқылы ойыншықтарды табу керек. Қай топ көп ойыншық тапса, сол «Жеңімпаз» атанады.

Аққала: -Сендер өте тамаша ойын ойнадыңдар, «Достық» жеңді.

Жүргізуші:-Ой, балалар мына жазған хатымызды Аяз атаға қалай жеткізсек, екен, а?

-Балалар, шыршаның артқы жағында біреу жүрген сияқты? Әлде маған елестеп кетті ме? Қарайықшы...

Ақшақар:

-Достарыма баптап,

Мен айтайын тақпақ.

Жаңа жылдың жаршысы,

Ақшақармын аппақ.

-Сәлеметсіңдерме, балалар, мұнда қандай керемет, шыршаларың әдемі, бірақ сендердің көңіл күйлерің жоқ қой?

Жүргізуші:-Ия, Ақшақар, біздің хатымызды Аяз Атаға тезірек жеткізу керек, Себебі: мерекеміздің сәнін келтіретін Аяз Ата мен Өзіңсің!

Ақшақар:-Жарайды, Сіздердің айтқандырыңды бұлжытпай орындайтын боламын. Мен Сіздердің берген хаттарыңызды Аяз Атаға жеткіземін!

Жүргізуші:-Ақшақар, тұра тұр, достарыңа тақпақ арнағандай, балалардың Өзіңе де мерекеге арнаған билері бар. Соны тамашалауға шақырамыз.

Би: «Аяз аталар мен Ақшақарлар»

Ақшақар:-Рақмет, балалар, қандай көңілді, керемет би билеп бердіңдер.

Мен Сіздердің берген хаттарыңызды Аяз Атаға жеткіземін!

Музыка ойнап, шығып кетеді.

Жүргізуші:

Құтты болсын ағайын!

Жаңа жылың тағы да

Қол соғып қарсы алайық

Шақырайық ортаға

Бүлдіршіндеріміздің өлең шумақтарын айтуға шақырамыз

Жүргізуші:-Ал, ендеше, Аяз Ата мен Ақшақар келгенше, Аққаламен, көңіл көтеріп, тағы да ойын ойнайық.

Балалар:-Ойын ойнайық.

Аққала «Кім епті?» эстафеталық ойын.

Екі топқа бөлінеміз. Әр топтан екі баладан шығады.Теріс қарап тұрып, шарды екі ортаға қыстырып алып, мәреге жету керек. Қай топтың балалары бірінші жетсе, солар жеңімпаз болады.

Жүргізуші:- Аққала біздің балалар өзің көріп тұрғандай зерек, жылдам, ақылды. Осы Жаңа жылдық мерекеге дайындалып,ән, тақпақтар жаттап, би үйренді.

-Аққала: Енді менде жолға шығайын, сендермен өте көңілді болды. Сау болыңыздар

Жүргізуші: Сау болыңыз, Аққала.

-Бар өнерлерін Аяз Ата мен Ақшақарға, келген қонақтарға көрсету үшін осы жерге жиналып отырмыз. Аяз Ата да келе жатқан сияқты.

-Балалар шақырайық. -Аяз ата, Ақшақар. Музыка ойнап, Аяз Ата мен Ақшақар кіреді.

Аяз ата:

-Амансыңдар ма, балалар, қонақтар!

Құтты болсын баршаңа,

Келген Жаңа жылдарың!

Алаңдамай өсіңдер,

Еркелей ұл-қыздарым!

Жүргізуші:

-Қош келдіңіздер, Аяз Ата, Ақшақар!

-Жаңа жылдық ертеңгіліміздің төрінен орын алыңыздар!

Балалардың өнерлерін тамашалаңыздар!

Жүргізуші:

Жаңа жылда жаңаша,

Тақпақ айтамыз.

Болсын риза балаша,

Әппақ Аяз атамыз

-Ортаға тақпақтарын айтуға балалар, шыға қойыңдар

Аяз ата: -Тамаша! Міне, нағыз ғажап ! Мыналар менің былтыр келгенде көрген кішкентай тентектерім ғой?! Биыл өздеріне ақыл кіріпті, бойлары да өсіп қалыпты. Жарайсыңдар, балаларым! Сендер шеттеріңнен өнерлі екенсіңдер!

Жүргізуші:-Өзіңізге арнаған әніміз де бар, барлығымыз орнымыздан тұрып, ән шырқайық.

-Мерекелік сый - құрметтеріңе көп алғыс айтамыз.

Жүргізуші:-Аяз Ата, Ақшақар, осы мерекеге балалардың ата-аналары да келіп қатысып отыр, оларды да ортаға шақыруға рұқсат етіңіздер.

Аяз Ата мен Ақшақар: -Әрине,рұқсат етемін.-Рұқсат.

Ата –аналармен ойын.

Ойын «Сиқырлы қағаздағы тілек» деп аталады.

Ойынның шарты:-Шеңбер болып тұрамыз. Қыстырғыштың көмегімен қағазды аламыз, музыка тоқтаған кезде, кімде болады, қағаз, сол ойыншы тілек айтады.

Осылайша Аяз Ата, біздің ата-аналардың жылы лебіздерін Өзіңіз де тыңдап қаласыз.

Аяз Ата: -Керемет екен. Олай болса, Құрметті ата-аналар ортаға шығыңыздар.

Жүргізуші:-Көп рақмет, Құрметті ата-аналар! Тілектеріңіз орындала берсін.

Бүлдіршіндеріміз аман есен өсе берсін. Би билеп, ән шырқап, өнерлі, білімді болсын!

Аққудай сұлу қыздарымыздың биін тамашаңыздар.

Би.«Көк аспан»

Аяз Ата:-Балалар, бізге қайтатын уақыт болып қалды, Өнерлеріңе көп рақмет.

Біз, немереміз екеуіміз жолға шығайық, басқа да балалар, күтіп қалған болар.

Ақшақар:-Ата, балалардың сыйлықтары ше?

Аяз Ата:-О, кәрі басым ай, ұмытып барамын екен ғой.

Балалар, міне, сыйлықтарың, тәрбиешілеріңе тапсырамын, бүгін үйге сыйлықтарыңмен қайтасыңдар.

-Келесі жылға дейін, Қош сау болыңдар!

Балалар: -Көп рақмет. Сау болыңыздар!

Ақшақар:-Сау болыңыздар.

Жүргізуші:-Жаңа жылдық ертеңгіліміздің соңғы бөліміне де жеттік.

Балаларды, қошеметтеп қол соғып,қарсы алайық.

Ән «Жаңа жыл».

ПОПУРРИ.

Жүргізуші:

- Құрметті ата-аналар, бүлдіршіндер, әріптестер,отбастарыңызға бақ-береке, тыныштық, бейбітшілік, татулық тілеймін. Жылан жылы бақыт, қуаныш әкелсін! Сіздермен біз қоштаспаймыз, тек қана сау болыңыздар-дейміз!

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ КОМПОЗИЦИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УРОКА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА РАННЕМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Боровикова Татьяна Анатольевна
педагог-исследователь, учитель английского
языка КГУ СОШ №9 г. Семей
руководитель методического объединения
учителей английского языка
магистрант МПМНО-2401
1 курс «Университет имени Шакарима»
Казахстан

Аннотация. В статье рассматривается проблема повышения эффективности урока английского языка на раннем этапе обучения посредством использования музыкальных композиций. Обосновывается актуальность применения музыкального материала в обучении иностранному языку младших школьников в связи с его эмоциональным воздействием, способностью активизировать познавательную деятельность и создавать благоприятную психологическую атмосферу на уроке. Анализируются различные подходы к использованию музыки на занятиях по английскому языку, включая применение песен для изучения лексики и грамматики, разучивание рифмовок и считалок под музыку, использование фоновой музыки для создания определенного настроения и активизации творческих способностей учащихся. Представлены примеры конкретных музыкальных композиций и упражнений, которые могут быть эффективно использованы на уроках английского языка в начальной школе. Статья будет полезна преподавателям английского языка и методистам, работающим с детьми младшего возраста.

Ключевые слова: английский язык, ранний этап обучения, музыкальные композиции, эффективность урока, мотивация, младшие школьники.

Психолого-педагогические аспекты использования музыки при обучении детей

Использование музыкальных композиций в процессе освоения английского языка на начальном этапе обучения опирается на значимые психолого-педагогические предпосылки. Ранний детский возраст отличается повышенной восприимчивостью к ритмико-мелодическим структурам, что связано со спецификой развития детских когнитивных функций.

Интеграция музыки в образовательный процесс способствует сбалансированному развитию обоих мозговых полушарий: левое, отвечающее за логику и речь, активизируется при анализе текста песни, в то время как правое, ответственное за образное мышление и эмоциональное восприятие, включается в процесс восприятия мелодии. Такое комплексное воздействие создает оптимальные условия для формирования устойчивых нейронных связей и эффективного усвоения языкового контента.

Одной из первостепенных функций музыкальных композиций на уроке английского языка является формирование благоприятной психологической атмосферы, способствующей более эффективному усвоению учебного материала. Музыка оказывает значительное влияние на эмоциональное состояние учащихся, помогая снизить уровень тревожности, создавать позитивный эмоциональный фон и усиливать мотивацию к изучению иностранного языка.

Для формирования позитивного психологического настроя в начале урока целесообразно использовать приветственные песни (Greeting Songs), такие как «Hello Song», «Good Morning, Everyone», «Let's Start Our Lesson». Подобные композиции выполняют ритуальную функцию, обозначая начало занятия английским языком и облегчая переход учащихся с родного языка на иностранный. Регулярное использование таких песен формирует положительное

отношение к восприятию английского языка и создает ощущение предсказуемости и психологической безопасности.

В середине урока музыкальные композиции могут применяться в качестве динамических пауз, позволяющих снять физическую и эмоциональную усталость, переключить внимание и активизировать учащихся. Для этой цели подходят песни с движениями (Action Songs), такие как «If You're Happy and You Know It», «Head, Shoulders, Knees and Toes», «Hokey Pokey». Такие перерывы не только обеспечивают необходимый отдых, но и способствуют неявному усвоению языкового материала в условиях психологического комфорта.

Музыкальные композиции являются действенным инструментом управления групповой динамикой на уроке. Спокойные, мелодичные песни могут использоваться для успокоения чрезмерно активной группы, в то время как энергичные, ритмичные композиции помогают активизировать пассивных учащихся. Умелое варьирование различных видов музыкальной деятельности позволяет поддерживать оптимальный уровень вовлеченности и работоспособности на протяжении всего занятия.

Для завершения урока рекомендуется использовать прощальные песни (Goodbye Songs), такие как "The Goodbye Song", "See You Later", "It's Time to Say Goodbye". Эти композиции создают ощущение завершенности, позволяют подвести эмоциональную черту под занятием и сформировать позитивное ожидание следующей встречи с английским языком.

Особое значение имеет создание ситуации успеха через музыкальные активности. Совместное исполнение песен позволяет учащимся с разным уровнем языковой подготовки почувствовать свою состоятельность, а постепенное усложнение заданий на основе песенного материала поддерживает интерес и мотивацию к изучению языка. Таким образом, музыкальные композиции становятся эффективным средством психологической поддержки образовательного процесса на начальном этапе обучения английскому языку.

Методические принципы интеграции музыкальных композиций в урок английского языка

Первостепенное значение имеет принцип педагогической целесообразности, согласно которому музыкальная композиция должна соответствовать конкретным образовательным задачам и быть направленной на формирование определенных языковых навыков и речевых умений. Принцип посильности предполагает соответствие языкового содержания песни уровню подготовки учащихся. При этом допускается наличие незначительной части незнакомой лексики (не более 10-15%), которая может быть понята благодаря мелодическому контексту. Лингвистическое содержание песни должно быть аутентичным и представлять образцы естественной английской речи, избегая искусственных конструкций, созданных исключительно в учебных целях.

Формирование фонетических навыков через музыкальные композиции

Музыкальные композиции являются эффективным инструментом формирования фонетических навыков на начальном этапе изучения английского языка. Ритмическая организация песенного текста, повторяющиеся звуковые явления и эмоциональная вовлеченность учащихся в процесс исполнения создают оптимальные условия для формирования правильного произношения английских звуков, интонационных моделей и ритмических структур.

Формирование лексических навыков посредством музыкальных композиций

Музыкальные композиции представляют особую ценность для формирования лексических навыков на начальном этапе обучения английскому языку. Мелодический и ритмический компоненты песни создают благоприятные условия для непроизвольного запоминания лексических единиц, их прочного усвоения и последующей активизации в речи учащихся. Исследования показывают, что лексика, усвоенная через песенный материал, сохраняется в долговременной памяти значительно дольше по сравнению с традиционными методами заучивания.

Формирование грамматических навыков с помощью музыкальных композиций

Формирование грамматических навыков представляет определенную сложность на начальном этапе изучения английского языка, поскольку абстрактные грамматические понятия могут быть трудны для понимания детьми младшего возраста. Музыкальные композиции позволяют преодолеть эту трудность, представляя грамматические структуры в запоминающемся контексте, обеспечивая их многократное повторение и неявное усвоение без необходимости объяснения теоретических правил.

Для формирования грамматических навыков особенно ценны песни, содержащие повторяющиеся грамматические конструкции с изменяющимся лексическим наполнением. Например, песня "I Can Run" позволяет усвоить модальный глагол can в сочетании с различными глаголами действия; "Do You Like?" формирует навык построения общих вопросов в Present Simple; "What Are You Wearing?" демонстрирует употребление Present Continuous с глаголом wear. Подобные композиции обеспечивают многократное повторение целевой грамматической структуры в разнообразных лексических контекстах, что способствует формированию гибкого грамматического навыка.

Грамматическая структура	Примеры песен	Возможные формы работы
Present Simple (утверждения)	"I Like Food", "This Is the Way"	Создание новых куплетов с заменой глаголов
Present Simple (вопросы)	"Do You Like?", "Where Is Thumbkin?"	Игра-опрос с использованием структуры песни
Present Continuous	"What Are You Doing?", "Look at Me"	Пантомима с комментированием действий

Повелительное наклонение	"If You're Happy", "Stand Up, Sit Down"	Игра "Simon Says" на основе команд из песни
Конструкция there is/are	"There Is a Rainbow", "In My Classroom"	Описание картинок по модели песни

Выводы и рекомендации по использованию музыкальных композиций на уроках английского языка

На основе проведенного анализа можно сформулировать следующие практические рекомендации для преподавателей английского языка:

1. Разработайте систематизированную программу применения музыкальных композиций, соответствующую тематическому и языковому наполнению курса. Сформируйте "песенный репертуар" для каждой изучаемой темы, включающий разнообразные типы композиций.
2. Реализуйте многогранный потенциал музыкальных композиций, применяя их не только для формирования конкретных языковых навыков, но и для решения организационных, психологических и воспитательных задач урока.
3. Придерживайтесь методически обоснованной последовательности этапов работы с песней, обеспечивая постепенный переход от восприятия к воспроизведению и далее к самостоятельному использованию языкового материала.
4. Адаптируйте формы работы с песенным материалом к индивидуальным особенностям учащихся, предлагая задания различной степени сложности и учитывая разные стили обучения (визуальный, аудиальный, кинестетический).
5. Обеспечьте непрерывность в использовании музыкальных композиций, возвращаясь к ранее изученным песням на последующих этапах обучения и в новых контекстах, что способствует циклическому повторению языкового материала.
6. Таким образом, музыкальные композиции являются эффективным инструментом повышения качества обучения английскому языку на начальном этапе при условии их системного и методически обоснованного применения. Интеграция музыкального компонента в образовательный процесс способствует созданию развивающей образовательной среды, обеспечивающей формирование не только языковой компетенции, но и всестороннее развитие личности учащегося.

Литература:

1. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студентов лингв.
2. Рогова Г.В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе и в средней школе: пособие для учителя/ Г.В. Рогова, И.Н. Верещагина. – М.: «Просвещение».
3. Семенова, В.Д. Английский через пение: Пособие для учителя. – Якутск, 1996. – 32 с.
4. Синькевич, Г.С. Песня на уроке английского языка // Иностранные языки в школе. – М., 2002. – № 1. – С. 50-53.
5. Сон, М.А. Использование песенных материалов на уроке иностранного языка // Новые технологии в образовании: Мат. XVI науч.- практ. конф. Центр научной мысли. – М.: Спутник+, 2014. – С. 239-244.
6. Хэгболдт, П. Изучение иностранных языков / П. Хэгболдт – М.: Баласс, 2008. – 90 с.
7. Шагова, В.С. Планирование уроков иностранного языка с использованием аутентичной песни // Сборник научных и творческих работ. – Елец: Елецкий гос. ун-т им. И.А. Бунина, 2012. – С. 123-131.

АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ

Сабилова Луиза Ринатовна

педагог, учитель начальных классов, КГУ «СОШ №29 «Пальмира» г. Семей
магистрант, МПМНО - 2401, 1 курс НАО «Университет имени Шакарима» г. Семей
Казахстан

Аннотация: В статье рассматриваются активные методы обучения как ключевой инструмент развития критического мышления у младших школьников на уроках математики. Подчеркивается значимость перехода от традиционных форм преподавания к интерактивным подходам, способствующим вовлечённости учеников в образовательный процесс. Анализируются различные виды активных методов, включая проблемное обучение, игровые технологии, проектные задачи и групповые формы работы. Особое внимание уделяется тому, как данные методы помогают формировать у детей навыки анализа, аргументации, поиска альтернативных решений и самостоятельного вывода. Статья предназначена для педагогов начального звена, методистов и исследователей, заинтересованных в модернизации учебного процесса и развитии познавательной активности младших школьников.

Ключевые слова: активные методы обучения, начальная школа, критическое мышление, игровые методы, проектная деятельность, проблемное обучение, групповая работа, самостоятельная деятельность учащихся, мотивация обучения.

Применение активных форм обучения в начальных классах на уроках математики представляет собой значимый шаг в направлении развития критического мышления учащихся.

В отличие от традиционных подходов, акцентирующих внимание на механическом запоминании формул и алгоритмов, активные методы вовлекают детей в процессы анализа, сравнения, оценки и выработки собственных решений.

Интеграция игровых методик, проектной деятельности и командной работы в учебный процесс позволяет школьникам становиться полноценными

участниками познания. Ученики учатся формулировать вопросы, находить различные способы решения задач, аргументировать свои ответы и принимать обоснованные решения. Развитие критического мышления, происходящее на уроках математики, выходит за рамки учебного контекста. Эти навыки становятся базой для принятия решений в повседневной жизни и успешного взаимодействия в социуме. Активные подходы создают продуктивную и мотивирующую среду обучения, делая уроки математики более привлекательными и результативными.

Для начальных классов активные методы обучения особенно важны, поскольку дети этого возраста склонны к исследованию, играм и социальному взаимодействию.

Одним из основных достоинств активных методов считается возможность индивидуального подхода. Наблюдая за деятельностью учеников в командах или в рамках проектов, педагог может выявить их сильные и слабые стороны, подстроить задания под уровень каждого и обеспечить нужную поддержку, что способствует личностному прогрессу и устойчивому развитию.

Активное участие учеников в процессе способствует не просто усвоению знаний, но и их осмысленному применению. Школьники начинают проявлять инициативу, экспериментировать, делать выводы — это формирует у них стремление к самообучению и исследовательскую мотивацию.

Регулярное использование активных методов приводит к росту интереса математики. Повышается учебная мотивация, улучшается усвоение материала, развивается интеллект и формируется позитивное отношение к обучению.

В дополнение к традиционным активным формам, таким как дискуссии, проектная и групповая работа, стоит внедрять современные технологии: интерактивные доски, обучающие приложения, онлайн-ресурсы — всё это делает уроки более живыми и увлекательными. Активные методы не заменяют полностью традиционные, а органично дополняют их, создавая комплексную и сбалансированную систему обучения.

Активные методы обучения на уроках математики

Математика, с её логической структурой и акцентом на решении задач, предоставляет идеальную платформу для развития критического мышления. Применение активных методов на уроках математики позволяет учащимся глубже понимать математические концепции, применять их в различных контекстах и развивать навыки решения проблем.

Проблемное обучение. Построение урока вокруг проблемного вопроса или задачи, которую ученики должны решить, используя уже имеющиеся знания или в процессе поиска нового. Например, задача без известного способа решения: "Как узнать, сколько плиток нужно для пола в классе, не измеряя линейкой каждую стену?"

Игровые технологии. Использование элементов соревнования, математических игр, головоломок. Например, математические квесты, где переход к следующему этапу требует правильного решения задачи, а также математическая викторина — команда учеников отвечает на вопросы по теме урока. За каждую правильную ответ дают очки, победитель определяется по сумме очков.

Групповая и парная работа. Работа над задачами в парах или малых группах, обмен мнениями, обсуждение различных способов решения. Например, группы решают одну и ту же задачу разными способами, а затем аргументируют, какой способ эффективнее.

Проектная деятельность. Мини-проекты по математике: исследование, моделирование реальных процессов (например, создание карты класса с расчетом площади каждого рабочего места, расположения мебели и вычисление необходимого количества материалов для ремонта).

Метод кейсов (разбор ситуаций). Решение "жизненных" математических ситуаций. Например, "Сколько нужно краски, чтобы покрасить доску на уроке труда?"

Метод "Математическое эссе". Дети решают задачу, а затем письменно объясняют, как они подошли к решению, какие методы использовали. Например, "Как вы решали задачу на вычисление площади прямоугольника? Опишите шаги, которые вы предприняли."

Ролевая игра. Дети выполняют математические задания в виде ролевых игр, что помогает им освоить теоретический материал на практике. Например, один ученик играет роль продавца, другой — покупателя, и они вычисляют стоимость покупок с учетом скидок и сдачи.

Ситуативные задачи. Предложить учащимся задачи, связанные с реальной жизнью, чтобы они могли применить полученные знания. Например, "Сколько конфет нужно купить для праздника, если на каждый стол нужно положить 5 конфет, а столов 8?"

Данные методы помогают учащимся не только усваивать математические знания, но и развивать умения работать в команде, анализировать ситуации и критически подходить к решению задач. Активные методы делают уроки увлекательными и стимулируют желание учиться.

Важно отметить, что успешное внедрение активных методов обучения требует от учителя не только знания методики, но и умения создавать стимулирующую образовательную среду. Необходимо поощрять любознательность, поддерживать инициативу и давать возможность учащимся высказывать свои идеи, даже если они кажутся необычными или ошибочными. Создание атмосферы доверия и взаимоуважения является ключевым фактором для развития критического мышления.

Для оценки эффективности применения активных методов обучения можно использовать различные инструменты, такие как наблюдение за участием учащихся в дискуссиях, анализ их работ и проектов, а также проведение тестов и опросов, направленных на выявление уровня развития критического мышления. Важно оценивать не только правильность ответов, но и умение учащихся объяснять свои решения, аргументировать свою точку зрения и применять полученные знания в новых ситуациях.

Внедрение активных методов обучения на уроках математики также способствует развитию коммуникативных навыков учащихся. Работа в группах требует умения слушать и понимать других, высказывать свои мысли четко и убедительно, а также находить компромиссы при решении общих задач. Эти навыки являются важными не только для успешного обучения, но и для дальнейшей жизни в обществе.

Эффективное использование активных методов обучения требует от учителя гибкости и адаптивности. Необходимо постоянно анализировать результаты обучения, вносить коррективы в методику и выбирать те методы, которые наилучшим образом соответствуют потребностям и интересам учащихся. Важно помнить, что активные методы обучения – это не панацея, и их эффективность зависит от многих факторов, включая возрастные особенности учащихся, уровень их подготовки и специфику изучаемого материала.

Активные методы обучения также требуют от учителя постоянного самосовершенствования и повышения квалификации. Необходимо изучать новые методики, обмениваться опытом с коллегами и участвовать в семинарах и тренингах, посвященных активным методам обучения. Только в этом случае учитель сможет эффективно использовать активные методы обучения и добиться высоких результатов в обучении математике.

Кроме того, важно помнить о роли родителей в процессе обучения. Необходимо информировать родителей о преимуществах активных методов обучения и привлекать их к участию в образовательном процессе. Родители могут помочь своим детям в выполнении домашних заданий, организовывать совместные проекты и игры, направленные на развитие математических навыков.

Выводы по использованию активных методов обучения на уроках математики:

- Активные методы обучения способствуют развитию критического мышления у младших школьников.
- Формирование критического мышления требует создания на уроках проблемных ситуаций, возможности выбора и обоснования своих решений.
- Игровые и проектные формы работы особенно эффективны для вовлечения детей в мыслительную деятельность.
- Применение активных методов повышает мотивацию к обучению математике.

Постоянный мониторинг помогает педагогу оперативно реагировать на изменения и корректировать методы работы. Обратная связь от учеников также играет существенную роль в совершенствовании методики.

Таким образом, активные методы в обучении математике младших школьников способствуют не только лучшему освоению предмета, но и формированию универсальных навыков — критического мышления, коммуникации и самостоятельного принятия решений, столь необходимых в современной жизни.

Активные методы обучения — это не разовая инициатива, а динамичный, постоянно развивающийся процесс. Учитель должен быть готов анализировать результаты, адаптировать подходы и внедрять новые идеи, исходя из потребностей учеников и условий конкретного класса.

Список литературы:

1. Белошистая А.В. Методика обучения математике в начальной школе: курс лекций. - М.:Владос, 2016.- 352 с.
2. Пустовалова, Н. С., Ли, Е. Д. Активные методы обучения как способ формирования познавательной деятельности на уроках математики в начальной школе. В: Материалы международной научно-практической конференции «Султангазинские чтения-2023», 15 марта 2023 г.
3. Активные методы обучения на уроках математики в начальной школе/ сост.: Кушнир М.П., Мендыгалиева З.М., Петрик Е.П. Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2017. - 43 с.
4. Калинин А.В. Методика преподавания начального курса математики. Учебное пособие. – М.:Академия, 2017. – 208 с
5. Шамова, Н.В. Активизация учения школьников / Н.В. Шамова. -М.: Просвещение, 2019. – 218 с.
6. Типовая учебная программа по предмету «Математика» для 1-4 классов уровня начального образования. Приложение 6 к приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 10 мая 2018 года № 199. - <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800016989>
7. Сардарова, Ж., Кисметова, Г., Нурушева, Т., Кадыргалиева, С., Гауриева, Г. Применение технологии критического мышления в инклюзивном образовании в высшей школе. Вестник КазНУ. Серия педагогическая, 2024, № 1(78).
8. Ержигитова, Г. С. Инновационные методы обучения в начальных классах. Казахстанский педагогический журнал «Мектеп», 26 октября 2023 г.

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ АЯСЫНДА «ҚАМҚОР» ЖОБАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Атантаева Шолпан Сагындыковна
директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары
«Политехникалық колледжі» ҚМКҚ
Абай облысы, Семей қаласы

Қазіргі заманғы білім беру жүйесіндегі түбегейлі өзгерістердің бірі – «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы. Бұл бағдарлама жас ұрпақтың жан-жақты дамуына, олардың бойында ұлттық құндылықтарды, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған кешенді шаралар жүйесін қамтиды. Осы бағдарлама аясында жүзеге асырылып жатқан «Қамқор» жобасы ерекше орын алады. «Қамқор» – бұл әрбір студент баланың әл-

ауқатын, қауіпсіздігін және толыққанды дамуын қамтамасыз етуге бағытталған маңызды бастама. «Қамқор» жобасының негізгі мақсаты – білім беру ұйымдарында балаларға қолайлы, қауіпсіз және қолдау көрсететін орта құру. Бұл орта әрбір баланың өзін еркін сезінуіне, өз пікірін білдіруіне, шығармашылық қабілеттерін дамытуына және әлеуметтік өзара әрекеттесуге мүмкіндік беруі тиіс. Жоба аясында жүзеге асырылатын шаралар балалардың физикалық және психикалық денсаулығын нығайтуға, олардың құқықтарын қорғауға, буллингтің алдын алуға, қиын өмірлік жағдайға тап болған балаларға қолдау көрсетуге бағытталған. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының құндылықтары «Қамқор» жобасының іргетасын қалайды. Ұлттық мүдде, жалпыадамзаттық құндылықтар, әділдік, адалдық, еңбекқорлық, отаншылдық сияқты қасиеттер «Қамқор» жобасының әрбір бағытында көрініс табады. Мысалы, балалардың құқықтарын қорғау – әділдік пен адамгершілік құндылықтарының көрінісі болса, олардың денсаулығын сақтауға бағытталған шаралар – әрбір баланың өмірі мен дамуының құндылығын көрсетеді. «Қамқор» жобасының тиімділігі оның кешенділігінде және барлық мүдделі тараптардың – педагогтардың, психологтардың, әлеуметтік қызметкерлердің, ата-аналардың және қоғамдық ұйымдардың өзара әрекеттесуінде. Әрбір баланың қажеттіліктерін анықтау, оларға дер кезінде көмек көрсету және қолдау білдіру үшін біріккен күш-жігер қажет. Жоба аясында ұйымдастырылатын семинарлар, тренингтер, дөңгелек үстелдер және басқа да іс-шаралар мамандардың біліктілігін арттыруға, тәжірибе алмасуға және ортақ шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді[1,25].

«Қамқор» жобасының маңыздылығын асыра бағалау қиын. Бұл жоба арқылы біз әрбір баланың өзін қауіпсіз және қорғалған сезінуіне, өз пікірін еркін білдіруіне, толыққанды дамуына жағдай жасаймыз. Салауатты, білімді, рухани бай және әлеуметтік жауапкершілігі жоғары ұрпақ тәрбиелеу – «Біртұтас тәрбие» бағдарламасының және оның аясындағы «Қамқор» жобасының түпкі мақсаты. «Қамқор» жобасы – бұл еліміздің болашағы үшін жасалып жатқан маңызды қадам. Әрбір балаға қамқорлық көрсету, олардың дамуына жағдай жасау – бұл тек білім беру жүйесінің ғана емес, бүкіл қоғамның міндеті. «Қамқор» жобасының табысты жүзеге асырылуы арқылы біз Қазақстанның жарқын болашағын қамтамасыз ете аламыз [2,35]

Ең алдымен білім алушыға отбасы туралы түсінік беру қажет. Бұл тақырып оқушылардың отбасы институтының маңыздылығын терең түсінуіне, әр отбасының өзіне тән қалыптасқан дәстүрлері мен болашаққа бағытталған мақсаттары бар екендігін ұғынуына бағытталған[3]. Негізгі мақсат:

- Оқушылардың отбасы мүшелеріне деген құрмет сезімін ояту және нығайту, олардың арасындағы сүйіспеншілік пен өзара түсіністікті арттыру.
- Ұрпақтар арасындағы тығыз байланыстың маңыздылығын көрсету, үлкендердің өмірлік тәжірибесі мен даналығын бағалауға тәрбиелеу.
- Отбасылық құндылықтарды дәріптеу, әрбір отбасының өзіндік салт-дәстүрлерінің бірегейлігін түсіндіру.
- Оқушыларды өз отбасыларының тарихымен, дәстүрлерімен және мақсаттарымен таныстыру арқылы олардың ұлттық және мәдени мұраға деген қызығушылығын арттыру.

Кураторлық сынып сағатының барысы да осы мәселелерді қамтыды. Және әдеттегідей, әрбір сынып сағатының бастауы Қазақстан Республикасының Әнұранын бірге орындаумен басталды. Бұл шара білім алушылардың патриоттық сезімдерін оятуға және елге деген сүйіспеншілігін арттыруға бағытталған. Кураторлар білім алушылармен отбасының маңыздылығы, әр отбасының өзіндік дәстүрлері мен болашаққа деген мақсаттары туралы әңгімелер жүргізді. Білім алушылар өз отбасыларының тарихымен, қызықты оқиғаларымен бөлісіп, үлкендердің кеңестерін тыңдады. «Табиғатқа қамқорлық болу» атты экологиялық акциясының мақсаты оқушыларда экологиялық мәдениетті қалыптастыру, табиғатты, қоршаған ортаны құрметтеуге, еңбексүйгіштікке және қоршаған ортаны көгалдандыруға тәрбиелеу болды. Акция барысында білім алушылар колледж ауласындағы гүлдерді күту және қысқы маусымға дайындау жұмыстары туралы ақпарат алды. Бұл шара оқушылардың табиғатқа деген жанашырлық сезімін арттырып, өз еңбектерінің нәтижесін көруге мүмкіндік берді. «Қарттарым – дана қазынам» атты сынып сағаттары да өткізілді. Бұл іс-шараның мақсаты 1-ші қазан – Халықаралық қарттар күні туралы түсінік беру, оқушылардың бойына үлкенді сыйлау, өз ата-бабасын ұмытпау және аталы сөзден ғибрат алу қасиеттерін сіңіру болды. Сынып сағаттарында қарттардың қоғамдағы рөлі мен маңызы, олардың өмірлік тәжірибесі мен даналығы туралы әңгімелер жүргізілді. Білім алушылар өздерінің ата-әжелері туралы жылы естеліктерімен бөлісіп, оларға арнап құттықтаулар айтты. Жоғарыда аталған тәрбиелік іс-шаралар өз мақсаттарына жетті деп сенемін. Білім алушыларымыз отбасылық құндылықтардың маңыздылығын тереңірек түсінді, табиғатқа деген қамқорлық сезімдері артты және үлкен буын өкілдеріне деген құрметтері нығая түсті. Алдағы уақытта да осындай маңызды тәрбиелік іс-шараларды ұйымдастыруды жалғастыра бермекпіз.

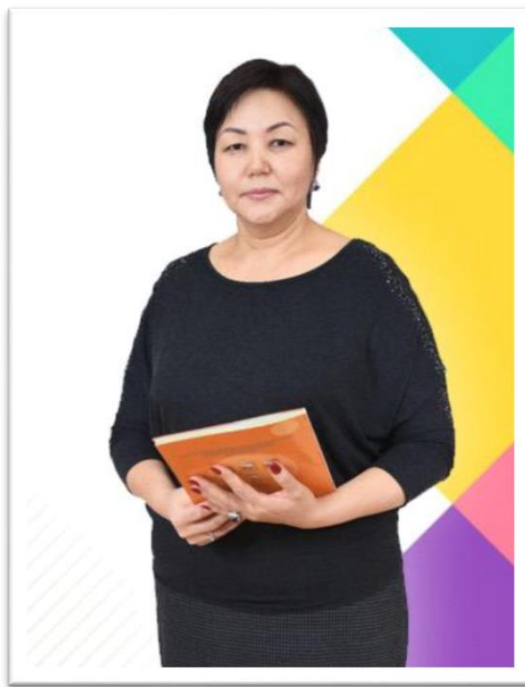
Қосымша пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамытудық педагогикалық негіздері. Алматы, 2025.
2. Ғарифолла Е. Ұлттық өркениет және мәдени бағдар // Қазақстан: сындарлыжылдар және ғаламдық мәселелер. Алматы: Қазақ университеті, 2003.
3. Е.Сағындықұлы. Педагогика. Алматы, 1999.

ЧТО ТАКОЕ КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ, И КАК РАЗВИВАТЬ ЕГО У УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ?

Шамсутдинова Шинар Жумагалиевна
учитель начальных классов, педагог-
исследователь

**КГУ «Гимназия №6 города Семей» отдела
образования города Семей управления
образования области Абай**

Современному миру нужны современные молодые люди: конкурентноспособные в быстроизменяющемся мировом пространстве, коммуникабельные, толерантные, способные к самостоятельному принятию решений и несущими полную ответственность за них, а главное-самостоятельно обучающиеся.

Что такое критическое мышление? Критическое мышление – это один из видов интеллектуальной деятельности человека, который характеризуется высоким уровнем восприятия, понимания, объективности подхода к окружающему его информационному полю.

Как же можно определить критическое мышление? Дэвид Клустер предлагает пять пунктов, определяющих данное понятие [2].

Во-первых, критическое мышление есть мышление самостоятельное. Когда занятие строится на принципах критического мышления, каждый формулирует свои идеи, оценки и убеждения независимо от остальных.

Во-вторых, информация является отправным, а отнюдь не конечным пунктом критического мышления. Знание создает мотивировку, без которой человек не может мыслить критически. Чтобы породить сложную мысль, нужно переработать гору «сырья» – фактов, идей, текстов, теорий, данных, концепций. Мыслить критически можно в любом возрасте: не только у студентов, но даже у первоклассников накоплено для этого достаточно жизненного опыта и знаний.

В-третьих, критическое мышление начинается с постановки вопросов и уяснения проблем, которые нужно решить.

В-четвертых, критическое мышление стремится к убедительной аргументации. Критически мыслящий человек находит собственное решение проблемы и подкрепляет это решение разумными, обоснованными доводами.

И, наконец, в-пятых, критическое мышление есть мышление социальное. Всякая мысль проверяется и оттачивается, когда ею делятся с другими. Когда мы спорим, читаем, обсуждаем, возражаем и обмениваемся мнениями с другими людьми, мы уточняем и углубляем свою собственную позицию [3].

Основная идея технологии развития критического мышления – создать такую атмосферу учения, при которой учащиеся совместно с учителем активно работают, сознательно размышляют над процессом обучения, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют знания, новые идеи, чувства или мнения об окружающем мире.

Структура урока по технологии КМ.

Первый этап урока «Вызов/ Побуждение». В процессе реализации этапа вызова: 1. Учащиеся могут высказывать свою точку зрения по поводу изучаемой темы, причем делая это свободно, без боязни ошибиться и быть исправленным преподавателем. 2. Важно, чтобы высказывания фиксировались, любое из них будет важным для дальнейшей работы. При этом на данном этапе нет «правильных» или «неправильных» высказываний. 3. Было бы

целесообразно сочетание индивидуальной и групповой работы. Индивидуальная работа позволит каждому ученику актуализировать свои знания и опыт. Групповая работа позволяет услышать другие мнения, изложить свою точку зрения без риска ошибиться. Обмен мнениями может способствовать и выработке новых идей, которые часто являются неожиданными и продуктивными.

Второй этап урока «Осмысление содержания /Реализация идей».

Этот этап можно по-другому назвать смысловой стадией. В большинстве уроков, где изучается новый материал, эта фаза занимает наибольшее время. В процессе реализации школьники вступают в контакт с новой информацией.

На фазе осмысления содержания учащиеся: 1) Осуществляют контакт с новой информацией. Пытаются сопоставить эту информацию с уже имеющимися знаниями и опытом; 2) Составляют дневниковые записи, опорные конспекты, ключевые слова; 3) Акцентируют свое внимание на поиске ответов на возникшие ранее вопросы и затруднения; 4) Обращают внимание на неясности, пытаясь поставить новые вопросы; 5) Стремятся отследить сам процесс знакомства с новой информацией; 6) Готовятся к анализу и обсуждению услышанного, прочитанного, изученного.

Третий этап урока «Рефлексия».

Рефлексия – особый вид мышления. Рефлексивное мышление значит фокусирование вашего внимания. Оно означает тщательное взвешивание, оценку и выбор. В процессе рефлексии та информация, которая была новой, становится присвоенной, превращается в собственное знание. На фазе рефлексии школьники систематизируют новую информацию по отношению к уже имеющимся у них представлениям, а также в соответствии с категориями знания

Работа с разноуровневыми вопросами. При составлении вопросов на уроках литературного чтения мы предлагаем применять Таксономию Блума.

«Таблица вопросительных слов»

Вопросительные слова	Герои
Кто? Что?	
Какой?	
Где? Куда?	
Почему?	
Что было бы если...	

«Вопрос - ответ, ответ- вопрос»

Вопрос	Ответ
???	Девочку звали Айога.
???	Она не работала, потому что берегла свои руки.
???	Эта сказка учит любить труд и помогать старшим.

«Тонкий и толстый»

Тонкий вопрос ?	Толстый вопрос ?
Кто?	Почему ...
Что?	Что было бы...
Где?	Как бы ты поступил...
Когда?	Что бы сделал..
Как?	Оцени поступок...

«Кубик вопросов»

Вопросы соответствуют уровням познания Таксономии Блума.

Простой вопрос (Кто, что, где, когда...)

Уточняющий вопрос (Правильно ли понял....)

Объясняющий вопрос (Почему, зачем...)

Практический вопрос (Из чего, каким образом...)

Творческий вопрос (Что было бы, если...)

Оценочный (Оцени поступок, событие...)

Работа с текстом при помощи таблиц.

Знаю	Хочу знать	Узнал
Катаклизмы, ветер, пожар, землетрясения...	Какие бывают катаклизмы? В каких странах бывают самые опасные из них? Опасно ли это для людей?	Наводнение, цунами, смерч, извержение вулкана и т.д. Разрушительная сила, угроза жизни, погибают растения, животные и т.д.

«Диаграмма Вена»	Дневник двойной записи

Педагогические приёмы и стратегии применяемые по методическому пособию позволяют учащимся свободно выражать свое видение, оценивать ситуацию, отстаивать своё мнение. Дети учатся структурировать материал, выделять ключевые слова, создавать свои тексты. Работа в группе способствует развитию коммуникативных качеств.

Список использованных источников:

1. Выготский, Л.С. Психология/ Л.С.Выготский. -ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. С. 995-12362
2. Клустер, Д. Что такое критическое мышление/ Д.Клустер.- Русский язык, 2002. №29 –С.3-54.
3. Фишман, С.М. Практика учителя внутри класса/ С.М.Фишман-Лондон,1998. -183с.

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ КЕЗЕҢІНДЕГІ БІЛІМ БЕРУДІ ЖАҚСARTY

Ашманова Дина Асетовна

Абай облысы білім басқармасы

Үржар ауданының білім бөлімінің

**«Абай атындағы орта мектеп - бақшасы» КММ
мектепалды даярлық тобының тәрбиешісі**

Қазіргі білім беру жүйесінде мектепалды даярлық кезеңі ерекше маңызға ие. Бұл кезең баланың мектепке сәтті бейімделуінің, оның әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивтік дамуының іргетасы қаланатын кезең болып табылады. Сондықтан мектепалды даярлықтағы білім берудің сапасын жақсарту – бүгінгі балалардың жарқын болашағын қамтамасыз етудің аса маңызды шарты. Мектепалды даярлық кезеңінің басты мақсаты – баланы мектепке оқуға психологиялық және педагогикалық тұрғыдан даярлау. Бұл кезеңде баланың зейінін шоғырландыру, есте сақтау қабілетін дамыту, ұсақ моторикасын жетілдіру, қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру, тілін дамыту және әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын меңгеру сияқты маңызды дағдылар қалыптасады. Осы дағдылардың дұрыс қалыптасуы баланың мектептегі оқу үрдісіне тез әрі жеңіл бейімделуіне, оқуға деген қызығушылығының артуына және академиялық жетістіктерге жетуіне тікелей әсер етеді. Мектепалды даярлық кезеңіндегі білім беруді жақсарту үшін бірнеше маңызды бағыттарды атап өтуге болады. Біріншіден, оқыту процесінің мазмұны мен әдістерін жетілдіру қажет. Оқыту бағдарламалары балалардың жас ерекшеліктерін, қызығушылықтарын және қажеттіліктерін ескере отырып құрылуы тиіс. Ойын технологияларын, интерактивті әдістерді, көрнекі құралдарды кеңінен қолдану оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді. Балалардың белсенділігін арттыратын, олардың өз бетінше ізденуіне және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін оқыту формаларын енгізу маңызды. Екіншіден, педагог кадрлардың біліктілігін арттыру – аса маңызды мәселе. Мектепалды даярлық педагогтары балалар психологиясы, дамытудың заманауи әдістері, инклюзивті білім беру принциптері бойынша терең білімге ие болуы қажет. Педагогтардың үздіксіз кәсіби дамуы, олардың жаңа әдістемелермен танысуы және тәжірибе алмасуы білім беру сапасын арттыруға тікелей әсер етеді. Үшіншіден, ата-аналармен тиімді өзара іс-қимыл орнату қажет. Ата-аналар – баланың ең жақын және маңызды тәрбиешілері. Оларды оқу процесіне белсенді тарту, педагогикалық қолдау көрсету, кеңестер беру және оқытушылармен тұрақты байланыста болу баланың дамуына оң әсер етеді. Ата-аналар үшін арнайы семинарлар, тренингтер және консультациялар ұйымдастыру өте пайдалы болар еді.

Мектепалды даярлық ұйымдарының материалдық-техникалық базасын үнемі жаңартып, жақсартып отыру қажет. Заманауи оқу құралдарымен, ойыншықтармен, дидактикалық материалдармен қамтамасыз ету, балалардың жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасау – білім беру сапасын арттырудың маңызды шарты. Мектепалды даярлық кезеңіндегі білім беруді жақсарту – бұл кешенді және үздіксіз процесс. Ол оқытудың мазмұны мен әдістерін жетілдіруді, педагогтардың біліктілігін арттыруды, ата-аналармен тиімді өзара іс-қимылды орнатуды және материалдық-техникалық базаны жақсартуды қамтиды. Мектепалды даярлыққа салынған инвестиция – бұл бүгінгі балалардың сәтті болашағына салынған ең құнды инвестиция. Өйткені, сапалы мектепалды білім беру

балалардың мектептегі жетістіктерінің, олардың әлеуметтік бейімделуінің және жалпы өмірлік табысының кепілі болып табылады. Әрине, мектепалды даярлық кезеңіндегі білім беруді жақсартудың маңызды аспектілері күн сайын жетілдірілуде. Мәселен, инклюзивті білім беруді дамыту – ерекше назар аударуды қажет ететін мәселе. Әрбір баланың, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың да сапалы даярлық алуға құқығы бар. Мектепалды ұйымдарда инклюзивті орта құру, педагогтарды инклюзивті білім беру әдістемелеріне оқыту, қажетті ресурстармен қамтамасыз ету – барлық балалардың тең мүмкіндіктерін қамтамасыз етудің маңызды шарты. Мектепалды ұйымдар арасында өзара тәжірибе алмасуды және үздік педагогикалық тәжірибелерді таратуды ынталандыру қажет. Әртүрлі мекемелердің инновациялық әдістерімен танысу, оларды өз жұмысында қолдану білім беру сапасын арттыруға ықпал етеді. Бұл мақсатта семинарлар, конференциялар, шеберлік сыныптары және онлайн-платформалар ұйымдастыру пайдалы болуы мүмкін[2,7].

Баланың балабақшадан мектепке өтуі кезіндегі бейімделу процесін жеңілдету үшін мектепалды ұйымдар мен бастауыш мектептер арасында тығыз байланыс орнату қажет. Оқу бағдарламаларының сабақтастығын қамтамасыз ету, педагогтардың өзара кездесулері мен тәжірибе алмасуы балалардың білім алу жолындағы үзілістерді болдырмауға көмектеседі. Мектепалды даярлықтың сапасын бағалау жүйесін жетілдіру де маңызды. Білім беру нәтижелерін тұрақты түрде бақылау және талдау, оқыту процесінің тиімділігін бағалау кемшіліктерді анықтауға және оларды жоюға бағытталған шаралар қабылдауға мүмкіндік береді. Сапаны бағалау критерийлері балалардың тек білімдік дағдыларын ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік-эмоционалдық дамуын да қамтуы тиіс[3,15].

Қосымша ретінде, мектепалды даярлық кезеңінде балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ерекше көңіл бөлу қажет. Сурет салу, мүсіндеу, музыкамен айналысу, рөлдік ойындар ойнау балалардың қиялын, ойлауын және өзін-өзі көрсету дағдыларын дамытады. Сурет салу – баланың ішкі дүниесін, ойын, сезімін қағаз бетіне түсірудің ең қарапайым әрі тиімді жолы. Бұл процесс барысында бала өз ойындағы образдарды, көріністерді жасайды, оларды түрлі түстермен, сызықтармен бейнелейді. Бұл оның шығармашылық ойлауын, фантазиясын қанаттандырады. Қағаз бетіндегі композицияны құру, заттардың орналасуын анықтау баланың кеңістікті қабылдауын жақсартады. Ұсақ моторика жетіледі. Қарындашты, бояуды ұстау, әртүрлі сызықтар мен штрихтар салу саусақтардың икемділігін, қолдың қозғалыс координациясын дамытады. Мүсіндеу – баланың үш өлшемді кеңістікте ойлауын дамытатын, тактильді сезімдерін байытатын және шығармашылық қабілеттерін шыңдайтын қызықты әрекет. Мүсіндеу барысында көлемдік ойлау қалыптасады. Бала заттардың көлемін, пішінін, құрылымын түсінуге үйренеді, оларды өз қолымен жасайды. Ұсақ моторика және қолдың күші дамиды. Сазбен, ермексазбен жұмыс істеу саусақтардың икемділігін, білек пен қолдың күшін жетілдіреді. Шығармашылық қиял іске асады. Бала өз ойындағы кез келген пішінді, бейнені материал арқылы жасай алады. Осы аталған бағыттарды жүзеге асыру арқылы мектепалды даярлық кезеңіндегі білім берудің сапасын айтарлықтай жақсартуға болады. Сапалы мектепалды даярлық – бұл әрбір баланың мектептегі табысының, оның жан-жақты дамуының және болашақтағы жетістіктерінің сенімді кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Эльконин, Д.Б. Балалық шақтың психологиясы. - М.: Просвещение, 2007.
2. Монтессори, М. Балалар үйінің әдісі. - М.: Граница, 2019.
3. Выготский, Л.С. Ойлау мен сөйлеу. - М.: Лабиринт, 1999.

АБАЙДЫҢ ҚАРА СӨЗДЕРІ

ОНЫНЫШЫ СӨЗ

Біреулер құдайдан бала тілейді. Ол баланы не қылады? Өлсем орнымды бассын дейді, артымнан құран оқысын дейді, қартайған күнімде асырасын дейді. Осыдан басқасы бар ма?

Балам орнымды бассын демек не сөз? Өзіңнен қалған дүние иесіз қалар дейсің бе? Қалған дүниенің қамын сен жемек пе едің? Өліп бара жатқанда өзгеден қызғанып айтқаның ба? Өзгеге қимайтұғын сенің не қылған артықша орның бар еді? Баланың жақсысы - қызық, жаманы - күйік, не түрлі боларын біліп сұрадың? Дүниеде өзіңнің көрген қорлығың аз болды ма? Өзіңнің қылған иттігің аз болды ма? Енді бір бала туғызып, оны да ит қылуға, оған да қорлық көрсетуге мұнша неге құмар болдың?

Артымнан балам құран оқысын десең, тірлікте өзіңнің жақсылық қылған кісің көп болса, кім құран оқымайды? Егер жаманшылықты көп қылған болсаң, балаңның оқыған құраны сені неге жеткізеді? Тірлікте өзіңе-өзің қылмаған істі, өлген соң саған балаң кәсіп қылып бере ала ма? Ахирет үшін бала тілегенің - балам жасында өлсін дегенің. Егерде ержетсін десең, өзі ержетіп, ата-анасын тұзақтан құтқарарлық бала қазақтан туа ма екен? Ондай баланы сендей әке, сенің еліндей ел асырап өсірмек пе екен?

Қартайғанда асырасын десең, о да - бір бос сөз. Әуелі - өзің қаруың қайтарлық қартаюға жетемісің, жоқ па? Екінші - балаң мейірімді болып, асырарлық болып туа ма, жоқ па? Үшінші - малың болса, кім асырамайды? Малың жоқ болса, қай асырау толымды болады? Баланың мал табарлық болары, мал шашарлық болары - ол да екі талай. Хош, құдай тағала бала берді, оны өзің жақсы асырай білесің бе? Білмейсің. Әуелі өз күнәнді өзің көтергеніңмен тұрмай, балаңның күнәсіне тағы да ортақ боласың. Әуелі балаңды өзің алдайсың: «Әне, оны берем, міне, мұны берем» деп. Басында балаңды алдағаныңа бір мәз боласың. Соңыра балаң алдамшы болса, кімнен көресің? «Бокта!» деп, біреуді боқтатып, «кәпір - қияңқы, осыған тимендерші!» деп, оны мазаттандырып, әбден тентектікке үйретіп қойып, сабаққа бергенде, молданың ең арзанын іздеп, хат таныса болады деп, қу, сұм бол деп, «пәленшенің баласы сені сыртыңнан сатып кетеді» деп, тірі жанға сендірмей жат мінез қылып, осы ма берген тәлімің? Осы баладан қайыр күтесің бе?

Және мал тілейсіңдер, неге керек қылайын деп тілейсіңдер? Әуелі, құдайдан тілеймісің? Тілейсің. Құдай берді, бергенін алмайсың. Құдай тағала саған еңбек қылып мал табарлық қуат берді. Ол қуатты адал кәсіп қыларлық орынға жұмсаймысың? Жұмсамайсың. Ол қуатты орнын тауып сарып қыларды білерлік ғылым берді, оны оқымайсың. Ол ғылымды оқыса, ұғарлық ақыл берді, қайда жібергенінді кім біледі?.. Ерінбей еңбек қылса, түңілмей іздесе, орнын тауып істесе, кім бай болмайды? Оның саған керегі жоқ. Сенікі - біреуден қорқытып алсаң, біреуден жалынып алсаң, біреуден алдап алсаң болғаны, іздегенің - сол.

Бұл - құдайдан тілеген емес. Бұл - абыройын, арын сатып, адам жаулағандық, тіленшілік. Хош, сүйтіп жүріп-ақ мал таптың, байыдың. Сол малды сарып қылып, ғылым табу керек. Өзің таба алмасаң, балаң тапсын. Ғылымсыз ахирет те жоқ, дүние де жоқ. Ғылымсыз оқыған намаз, тұтқан ораза, қылған хаж, ешбір ғибадат орнына бармайды. Ешбір қазақ көрмедім, малды иттікпен тапса да, адамшылықпен жұмсаған. Бәрі де иттікпен табады, иттікпен айрылады. Бейнет, күйігі, ызасы - сол үшеуінен басқа ешнәрсе бойында қалмайды. Барында баймын деп мақтанады. Жоғында «маған да баяғыда мал бітіп еді» деп мақтанады. Кедей болған соң, тағы қайыршылыққа түседі..

1891

Ескерту: Журналда жарияланған материалдарды басқа жерге көшіріп салуға болмайды.